

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

30

Β,

Δημόσιος Χανιώτης Επαγγελματικός Βερόιος

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΕΡΟΙΑΣ

700
T43

Αριθ. ελξ 2230/60

Εξ αγοράς

Δωρεά
D. Ναντσονη

GR VER-00403

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η ΓΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ

[ΣΕΛΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ]

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1900

ΕΛΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ 3

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ τοῦ Πυρὸς ὀνομάζεται ἡ μεσημβρινωτέρα ἄκρη τῆς Ἀμερικῆς, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ νήσους πολλές, μεγάλας καὶ μικράς. Μία τῶν νήσων τούτων ὀνομάσθη Ναυαρίνον, πρὸς τιμὴν τῆς ὁμωνύμου ναυμαχίας. Πορθμοὶ στενοὶ χωρίζουν τὴν μίαν νῆσον ἀπὸ τὴν ἄλλην, μεταξὺ δὲ τοῦ ὅλου συμπλέγματος καὶ τῆς νοτίας ἄκρας τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου εἶναι ὁ μέγας πορθμός, ὁ ὁποῖος ἐνώνει τοὺς δύο Ὠκεανούς, τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὸν Εἰρηνικόν. Εἰς τὸν πορθμὸν τοῦτον ἐδόθη τὸ ὄνομα τοῦ Μαγελλάνου, διότι ὁ Μαγελλᾶνος πρῶτος τὸν ἀνεκάλυψε, κατὰ τὸ ἔτος 1520 μ. Χ.

Ἡ ὀνομασία *Ἡ τοῦ Πυρὸς* καὶ αἱ λέξεις *νοτία* ἢ *μεσημβρινωτέρα* διῶσιν, ἐκ πρώτης ᾤψεως, τὴν ιδεάν θερμότητος, ἐνῶ, ἀπ' ἐναντίας, ἡ ἄκρη ἐκείνη τῆς γῆς, κειμένη πλησιέστερον πάσης ἄλλης κατοικουμένης γῆς εἰς τὸν ἀνταρκτικὸν πόλον τῆς ὑδρογείου σφαίρας, ἔχει κλίμα ἀθλιώτατον. Ψυχὸς ὁριμὸς τὴν κατέχει κατὰ τοὺς περισσοτέρους μῆνας τοῦ ἔτους, καὶ οἱ κάτοικοί της εἶναι ὀλίγιστοι, σχετικῶς πρὸς τὴν μεγάλην ἕκτασιν τῆς χώρας. Ὁ ἀριθμὸς των δὲν εἶναι ἀκριδῶς γνωστός· πινὰς τὸν ὑπολογίζοντι εἰς περὶ τοὺς ἑκατὸν

δας, ἄλλοι εἰς πολὺ ὀλιγωτέρους. Διαιροῦνται ὁμῶς εἰς φυλάς διαφόρους, καὶ λαλοῦν γλώσσας διαφόρους, εἶναι δὲ ὅλοι, ἀκόμη καὶ σήμερον, εἰς ἀγρίαν κατάστασιν.

Τὴν Γῆν τοῦ Πυρός ἐπεσκέφθη κατὰ τὰ ἔτη 1832 καὶ 1834 ὁ περιώνυμος Ἄγγλος φυσιοδίφης Δαρβίνος (Darwin). Νεώτατος τότε, εἶχε τὴν τύχην νὰ συμπεριληφθῇ εἰς ἀποστολὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς περίπλου τῆς Γῆς, χάριν γεωγραφικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων. Ὁ περίπλους ἐκεῖνος, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀγγλοῦ πλοίαρχου Φίτσοι (Fitzroy), διήρκεσεν ἐς ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1836. Τὴν περιγραφὴν τῆς περιγῆστου ἐξέδωκεν ὁ Δαρβίνος εἰς βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξε τὴν ἱκανότητά καὶ τὴν πολυμαθεῖάν του, συγχρόνως δὲ καὶ ἀπισθανάτους τὸν περίπλου τοῦ Μπίγλ. Τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου, ἡ δὲ λέξις (Beagle) σημαίνει εἶδος μικροῦ σκυλοῦ λαγρινικοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη εἰς ἓνα τῶν πολλῶν ἐκεῖ πορθλῶν, πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ συγγραφέως ἐδόθη καὶ τοῦ Δαρβίνου τὸ ὄνομα εἰς ἄλλον πορθλόν, καθὼς καὶ εἰς ἓν τῶν βουνῶν τῆς Γῆς τοῦ Πυρός.

Τὸ σίγησμά του τοῦ Δαρβίνου εἶναι ὁλόκληρον ἔξιον ἀναγνώσεως καὶ μελετῆς, ἀλλὰ περιωρίσθη εἰς τὴν μετάφρασιν μόνου τοῦ κεφαλαίου, ὅπου περιγράφει τὴν Γῆν τοῦ Πυρός. Ἐξ αὐτοῦ βλέπει τις τί εἶναι καὶ πῶς ζοῦν οἱ ἄγριοι ἄνθρωποι. Καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουν ἀκόμη ἄνθρωποι εἰς ἀγρίαν κατάστασιν, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός θεωροῦνται ὡς οἱ

οἱ μᾶλλον ἀνεπίδεκτοι πολιτισμοῦ. Δὲν ἤλλαξαν ἀφ' ὅτου ἀνεκάλυψε τὴν χώραν των ὁ Μαγγελᾶνος, καὶ οὔτε ἐπῆλθεν εἰς αὐτοὺς καμμία οὐσιώδης μεταβολὴ ἀφ' ὅτου τοὺς ἐπεσκέφθη ὁ Δαρβίνος. Μάρτυρας τοῦτου ἔχομεν δύο Γάλλους ἐπιστήμονας, οἱ ὅποιοι περιηγήθησαν τὴν Γῆν τοῦ Πυρός κατὰ τὸ 1890, δηλαδὴ 56 ἔτη μετὰ τὸν Δαρβίνον. Τὰ τῆς περιηγήσεως αὐτῶν ἀναφέρω ἐν συνόψει εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, μετὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀποσπάσματος ἐκ τῆς περιηγήσεως τοῦ Δαρβίνου.

Καὶ ὅμως ἡ Γῆ τοῦ Πυρός ἀνήκει σήμερον εἰς κράτη πολιτισμένα. Κατὰ τὸ 1881 ἡ Δημοκρατία τῆς Χιλῆς καὶ ἡ Ἀργεντινὴ Δημοκρατία ἦλθαν εἰς συμφωνίαν καὶ τὴν ἐμοιράσθησαν. Τὸ δυτικὸν μέρος ἀνήκει εἰς τὴν Χιλῆν, τὸ δὲ ἀνατολικὸν εἰς τὴν Ἀργεντινήν. Τῆς τοιαύτης κυριαρχίας πρῶτον ἐκπολιτιστικὸν ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἰσχυρὴ ποινικὴ σωφρονιστηρίου, ὑπὸ τῆς Χιλῆς, ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς παραλίας τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγγελᾶνου (Πούρτα Ἀρέρας, ἦτοι Ἀμμώδης ἄκρα), καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἀποθήκης γαιανθράκων διὰ τὰ διερχόμενα ἀτμόπλοια. Αὐτὰ ὅμως δὲν συνετέλεσαν, ὡς φαίνεται, πολὺ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἀγρίων. Ἀληθῶς καὶ ἄγγλοι ἱεραπόστολοι καὶ καθολικοὶ ἐπροσπάθησαν κατὰ καιροὺς νὰ τοὺς κατηχήσουν, ἀλλ' αἱ ἀπόπειραί των δὲν ἐτελεσφόρησαν.

Εἰς τὴν στασιμότητά των κατείκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός συντελεῖ καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας καὶ τὸ κλίμα τῆς. Ἐνόςω δὲν παρουσιάζονται ἄλλαι ἀπορμαὶ διὰ

Δημόσιον Κεντρίον διὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ βιβλίου

νὰ ἐλκύσουν ξένους ἀποίκους, θὰ ἐξακολουθῇ ἡ ἀπομόνωσίς των καὶ δὲ, θὰ μεταβληθῇ ἡ ἀγρία των καταστάσις. Ἀλλως, ἡ εἰσβολὴ ξένων ἀποίκων ὁὐκ εἶχε ποτὲ μέχρι τοῦδε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνύψωσιν ἢ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἰθαγενῶν. Σχεδὸν πάντοτε ὡς ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ταχεῖα ἔξολόθρευσις των. Αἰσθήματα φιλάνθρωπίας ὁὐκ ἦσαν τὰ κινήσαντα τὰ πολιτισμένα ἔθνη πρὸς ἀνακάλυψιν νέων κόσμων, ἢ πρὸς κατάκτησιν χωρῶν ὑποδεεστέρων αἴτε ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν οὐκ-μιν. Κυρία ἀφορμὴ τῶν τοιούτων κατακτήσεων ἡ ἀνακαλύψεων ἦτο πάντοτε ὁ πόθος τοῦ κέρους. Χάριν ἐμπορίου, χάριν κέρους, οἱ θαλασσοποροὶ ἐζήτησαν καὶ ἀνεκάλυψαν τὰ πρῶην ἄγνωστα.

Ἄλλ' ὅμως αἱ ἀνακαλύψεις καὶ αἱ κατακτήσεις των ἀπέβησαν πρὸς ὄφελος ἐν γένει τῆς ἀνθρωπότητος; ἀπέφεραν τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ κατέστησαν δυνατὴν τὴν ἐπικοινωνίαν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς ὑδρογείου σφαίρας.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα αἱ γεωγραφικαὶ ἀνακαλύψεις ἦσαν δύσκολοι καὶ κατὰ συνέπειαν βραδεῖαι. Βῆμα πρὸς βῆμα ἐγίνετο ἡ πρόοδος τῶν ἀρχαίων πρὸς τὸ ἄγνωστον. Ἀλλὰ οἱ αὐτοὺς ἦτο ἄγνωστον καὶ τῆς γῆς ἀκόμη τὸ σχῆμα. Προτοῦ συλλάβουν τὴν ἰδέαν καὶ τὴν τὸλμην νὰ τὴν περιεργασθοῦν ὁλόκληρον, ἔπρεπε νὰ μάθουν ὅτι ἡ γῆ ἦτο σφαῖρα ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ ἀπείρου συμπλεγματος τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Τοῦτο δὲν τὸ ἐγνώριζαν. Ἐνόμιζαν ὅτι τὴν γνωστὴν τότε γῆν περιεβαλλεν ὀλόγυρα ὁ ὠκεανός. Καὶ ὅμως ὑπῆρχεν ἡ ὑπόψια ὅτι πέραν τοῦ ὠκεανοῦ ὑπῆρχεν ἄγνωστος γῆ. Τὴν τοιαύτην ὑπόψιν ἐξέφρασε, μεταξύ ἄλλων, καὶ ὁ Λουκιανός. Ἰδοὺ πῶς ἀρχίζει τὴν *Ἀληθεῖ ἱστορίαν* του, ὅπου, πλάττων μύθους φαντασιώδεις, διηγεῖται ὅσα «οὐτε εἶδεν οὔτε ἔπαθεν» : «Ἐξῆλθε, λέγει, ἀπὸ τὰς Ἡρακλείους στήλας (ἐν-βλαδὴ τὸν πορθμὸν τῆς Γιβραλτάρης) καὶ ἐπλευσαν εἰς πτόν Ἑσπερίον Ὠκεανόν. Αἰτία δὲ καὶ σκοπὸς τοῦ σταξειδίου του ἦσαν ἡ περιέργεια τῆς διανοίας του, ἡ νέπιθυμία του νὰ εἴη νέα πράγματα καὶ ἡ πρόθεσις νὰ μάθῃ τί εἶναι τὸ τέλος τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ποῖοι ἄνθρωποι κατοικοῦν πέραν τοῦ ὠκεανοῦ τούτου».

Με τὰς ἰδίαις περίπτου λέξεις ἠδύνατο καὶ ὁ Κολόμβος ν' ἀρχίσῃ τὴν διήγησιν τῶν ἀνακαλύψεων του, με μόνην τὴν διαφορὰν, — διαφορὰν οὐσιώδη, — ὅτι καὶ ὁ Κολόμβος καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ θαλασσοποροὶ δὲν ἐκινουῦντο ἀπὸ μόνην τὴν περιέργειαν τοῦ μυθογράφου Λουκιανοῦ, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὸν πόθον νὰ συντομεύσουν τὸν δρόμον πρὸς τὰς Ἰνδίας.

Τὸ ὄνομα τοῦτο «*Ἰνδία*» ἐδίδετο, κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἰδίως, εἰς ὅλας τὰς ἀπεχούσας χώρας τῆς Ἀσίας, πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς νότον. Καὶ τότε δέ, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, τὸ ἐμπόριον μεταξύ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Δύσεως ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο ἡ πηγὴ τοῦ παγκοσμίου πλοῦτου. Τὸ ἐμπόριον τοῦτο δὲν ἔφερε τὴν εὐπορίαν εἰς μόνας τὰς χώρας, ὅπου συνεκentroῦτε,

ἀλλ' ἔδιδε ζωὴν καὶ εἰς ἐκείνας τὰς χώρας ὁπόθεν διήρχετο. Καθ' ὅσον ἡλιόζε ὁρμόν τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν, ἐξέπιπτεν ἡ ἀνυψοῦτο καὶ ἡ ἐμπορικὴ ὑπερσχὴ τῶν τόπων ὁπίθεν ἀπεμακρύνετο ἢ ὅπου μετέβαινε. Πρὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ Φοίνικες ἦσαν οἱ μεσῖται τοῦ ἐμπορίου τούτου, αἱ δὲ Ἀσιατικαὶ χώραι διὰ τῶν ὁποίων διήρχετο εἶχαν πλουτῆσαι. Ὁ Μέγας Ἀλεξάνδρος ἤνοιξε νέαν δια θαλάσσης ὁδὸν ἀπὸ τῆς Ἰνδίας εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ ἐκείθεν διὰ τοῦ Εὐρράτου εἰς Δαμασκόν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ δευτέρου πρὸ Χ. αἰῶνος μεχρι τοῦ τρίτου μετὰ Χ., ἡ ἐπικρατησις τῶν Πάρθων ἐφραζε τὸν ὁρμόν τοῦτον, τὴν ἀντικατέστησε δὲ νέα ὁδὸς, χρεωστούμενη καὶ αὐτὴ ἐπίσης εἰς τὰς κατακτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁλοκλήρ ἢ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων ἡ Αἴγυπτος ἐξηκολούθησε νὰ χρησιμεύῃ ὡς κέντρον τοῦ μεταξὺ Ἰνδιῶν καὶ Εὐρώπης ἐμπορίου. Μετέπειτα, τὸ ἐμπόριον τοῦτο συνεκεντρώθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν πλούσιαν καὶ ἀκμαίαν πρωτεύουσαν τῆς ἐξελληνισθείσης Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ἀνατολῆς. Ἀκολουθῶς διεφιλονείκησαν τὴν ἐμπορικὴν ὑπερσχὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ Ἀραβες καὶ τὸ ἐκμωαμεθανισθὲν Περσικὸν κράτος.

Μετὰ τὰς σταυροφορίας καὶ τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν μετέβη εἰς ἄλλας χεῖρας χωρὶς ν' ἀλλάξῃ δρόμον. Τότε δι' αὐτοῦ ἐπλούτησαν καὶ ἤκμασαν αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἰδίως ἡ Γένουα καὶ ἡ Βενετία. Ἀλλὰ νέα

μεταβολή—βιζική μεταβολή—ἐπῆλθεν, ὅτε οἱ Πορτογάλλοι ἀνεκάλυψιν νέον δρόμον πρὸς τὰς Ἰνδίας, διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Ἡ Λισσαβὼν ἔγεινε τότε τὸ κέντρον, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν ἐσκορπίζετο εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀφοῦ ἐπλούτιζε τὴν Πορτογαλίαν. Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ ἐπρομηθεύοντο εἰς Λισσαβὼνα τὰ ἐμπορεύματά των. Ἀλλὰ, ὅτε ἡ Πορτογαλία κατεκτήθη ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας, οἱ Ἰσπανοὶ ἐνόμισαν ὅτι θὰ ἀποκτήσουν τὸ ἀποκλειστικὸν μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου, κλείοντες τὴν ἀγορὰν τῆς Λισσαβωνος εἰς τοὺς ξένους. Τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο ὀλέθριον. Πρῶτοι οἱ Ὀλλανδοὶ (1596 μ. Χ.) καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Ἀγγλοὶ (1601) ἔστειλαν κατ' εὐθεΐαν τὰ πλοῖά των εἰς τὰς Ἰνδίας, ἀφοῦ ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὴν Λισσαβὼνα, καὶ οὕτω κατεστράφη τὸ μονοπώλιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ ἓνα αἰῶνα εἶχε πλουτήσῃ ἡ Πορτογαλία. Ἐκτοτε ἤρχισεν ἡ θαυμασία ὕλική ἀνάπτυξις τῆς Ἀγγλίας.

Ἔως πρό τινων ἔτι: ἑτῶν ἡ θαλασσία συγκοινωνία μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἰνδικῆς ἐγένετο διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Ἀλλ' ἡ τομὴ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ ἐπανέφερε καὶ πάλιν τὸ Ἰνδικὸν ἐμπόριον εἰς τὴν ἀρχαίαν του ὁδόν, ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ πρόνοια περὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἐπέβαλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὴν ἐπικράτησίν της εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Περσικοῦ κόλπου πρόκειται, κατὰ τὰ φαινόμενα, νὰ χρησιμοποιοιθῇ πάλιν, τοῦτο δὲ πρὸς ὄφελος τῆς Γερμανίας, ἐὰν ἐπιτύχουν οἱ συνδυασμοὶ της περὶ

σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας διὰ τῆς Μεσοποταμίας. Καί τρίτη ὁδὸς εἶναι ἐνδεχόμενον ν' ἀνοιχθῇ πρὸς ὄφελος τῆς Ρωσίας διὰ τοῦ Ἀργανιστάν, τοῦ Τουρκιστάν καὶ τῆς Περσίας.

Ἀλλ' ὅμως ἀπομακρυνόμεθα εὐτὼ τῇ Γῆς τοῦ Πυρός καὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ 15οῦ αἰῶνος.

Οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι ἦσαν τότε οἱ κύριοι τοῦ Ὠκεανοῦ. Καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ὁ κατ' ἐξοχὴν σκοπὸς ἦτο ἡ εὕρεσις νέας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Οἱ Πορτογάλλοι ἀνεζήτησαν τὸν ὁρὸμον τοῦτον πρὸς ἀνατολάς, οἱ δὲ Ἰσπανοὶ τὸν ἀνεζήτησαν πρὸς δυσμὰς, δηλαδὴ ἤθελαν νὰ φθάσουν εἰς ἀνατολάς προχωροῦντες πρὸς δυσμὰς. Τοῦτο ἰδίως ἤθελεν ὁ Κολόμβος. Ἐνόμιζεν ὅτι πλέων πρὸς δυσμὰς θὰ φθάσῃ εἰς τὰς Ἰνδίας. Τόσον δὲ ριζωμένη ἦτο ἡ περὶ τούτου πεποίθησίς του, ὥστε ἐξελαβεν ὡς μέρος τῶν Ἰνδιῶν τὰς πρώτας νήσους, τὰς ὁποίας ἀνεκάλυψεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Διὰ τοῦτο αἱ νῆσοι ἐκεῖναι ὠνομαζέθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ λέγωνται *Ινδικαὶ Ἰνδῖαι*. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ Ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς Ἰνδοὶ καὶ μέχρι σήμερον ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπωνομάζωνται *Ἰνδοί*.

Προτοῦ ἀκόμη ἀνακαλύψῃ ὁ Κολόμβος τὴν Ἀμερικὴν (1492 μ. Χ.), οἱ Πορτογάλλοι θαλασσοπόροι παρέπλεον τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς (ἀπὸ τοῦ 1444), ζητοῦντες ἐκεῖθεν νὰ εὕρουν τὸν ὁρὸμον πρὸς τὰς Ἰνδίας. Κατὰ τὸ 1486, ὁ Βαρθολομαῖος Διάξ ἐπλευσε μακρότερα ὅλων τῶν πρὶν αὐτοῦ, κατὰ τοῦ

Νατίου Τροπικού. Ὁ πονηρὸς ναύτης ὠθούμενος ἀπὸ τὰς τρικυμίας εἰς τὸ ἀνοικτον πέλαγος, μακρὰν πάσης γῆς, παρέκαμψε τὴν νοτιωτέραν ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ. Τὸ ἀνεκάλυψε κατόπιν, ὅτε τὰ πληρώματα τῶν δύο μικρῶν του πλοίων ἐστασίασαν καὶ τον ἠνάγκασαν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν περαλίαν. Τότε εἶδεν ὅτι εἶχεν ἀφήσει ὀπίσω του τὸ ἀκρωτήριο. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο ἐπωνόμασεν ὁ Διάξ Τρικιμῶδες, ἐνεκα τῶν παθημάτων του, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, μὴ θέλων τὸ ὄνομα τοῦτο νὰ φοβίζῃ τοὺς θαλασσοναυτοὺς καὶ ἐξ ἄλλου, προβλέπων τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνακαλύψεως, ἔδωκεν εἰς τὸ ἀκρωτήριο τὸ ὄνομα τῆς *Καλῆς Ἐλπίδος*. Τὰ ἐλπιζόμενα ὅμως ἀποτελέσματα ἤργησαν νὰ ἐλθουν. Μολις μετὰ δέκα ἔτη, ὁ Βάσκος Γάμας κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς Καλκούταν, ἀφοῦ ὑπερεπήδησε μυρίας δυσκολίας καὶ μεγάλους κινδύνους. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεφεν εἰς Λισσαβῶνα (1499 μ. Χ.) μετὰ δύο ἐτῶν ἀπουσίας, ἀφοῦ ἠτύχησε πρῶτος αὐτός, ὕστερον ἀπὸ ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἀποπειράς τῶν συμποτριωτῶν του, νὰ ἐγκαινίσῃ τὸν νέον ὁριζὸν διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐπὶ ἓνα αἰῶνα ἐπλούτησε καὶ ἤκμασεν ἡ πατρίς του.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν Πορτογάλων ἐκίνησε τὸν φθόνον τῶν ἀντιζήλων των. Ἦθελαν καὶ οἱ Ἰσπανοὶ νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τοῦ Κολόμβου, νὰ φθάσουν ὁμηλαδῇ εἰς τὰς Ἰνδίας πλέοντες πρὸς δυσμὰς. Ἀληθῶς, εἶχαν ἀπέναντί των φραγμὸν συνεχῇ,

τὴν μακρὴν καὶ ἀδιάκοπον σειρὰν τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου. Ἀκριβῆ γινώσκιν τῆς γεωγραφίας τῆς δὲν εἶχαν ἀκόμῃ, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ γείνη κἄν λόγος, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, περὶ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, τῆς ὁποῖας ἡ ἐπιχειρήσις ἀπέβη τόσον καταστροφικὴ πρὸ τινων ἐτῶν. Τολμηροὶ ὅμως τινὲς θαλασσοπόροι ἐπίστευαν ὅτι, εἴτε πρὸς βορρᾶν εἴτε πρὸς νότον, ἡδύνατο νὰ ἀνακαλυφθῇ οἰκὸς ἐνώνουσα τοὺς δύο ὠκεανούς. Τὴν οἰκὸν αὐτὴν ἀνεκάλυψεν ὁ Μαγγελᾶνος κατὰ τὸ ἔτος 1520 μ. Χ.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀμερικῆς Ὠκεανοῦ ἦτο ἤδη γνωστὴ πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν. Πρῶτος τὸν εἶδεν ὁ Νουνὲς Βαλδοῦς κατὰ τὸ 1513, εἰκοσιένα ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Κολόμβου.

Ὁ Βαλδοῦς εἶχεν ὀνομασθῇ οἰοικητῆς μικρᾶς ἀποικίας Ἰσπανικῆς εἰς τὰ παράλια τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τοῦ περὶ ἐγγχωρίους ἐπληροφόρηθη ὅτι εἰς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπόστασιν, πρὸς δυσμὰς, ὑπῆρχεν ἄλλη μεγάλη θάλασσα. Ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι ἡ ἄγνωστος ἐκείνη θάλασσα ἦτο ὁ ζητούμενος ἀπὸ τὸν Κολόμβον ὁρμός πρὸς τὰς Ἰνδίας. Φθιγόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον ὠκεανόν, καὶ ἀπὸ τὸν πόθον νὰ κατακτήσῃ χώρας ὅπου ἐνομιζέτο ἄφθονος ὁ χρυσός, ὁ Βαλδοῦς ἀπεφάσισε νὰ διαπεράσῃ τὸν ἰσθμόν καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν. Τὰ ἐμπόδια ἦσαν μεγάλα, διότι καὶ ἡ χώρα δυσβάτος καὶ ἡ στασις τῶν ὠκεανῶν ἐχθρικοῦσα. Αἱ κακοκαιρίαι καὶ

τὰ νοσήματα ἐξήντηλσαν τοὺς ὁπαδοὺς του· ἡ πορεία του διεκόπτετο ἀπὸ ἑλῆ ἀπέραντα, — ἀδιάβατα σχεδὸν ὥς ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν, — ἀπὸ ὀρη σκεπασμένα μὲ δάση ἀδιαπέραστα, ἀπὸ φάραγγας ὅπου οἱ ἐγγῶροι κρυπτόμενοι εἰς τὰς ἐνέδρας τῶν προσέβαλλαν τοὺς Ἰσπανοὺς, ῥίπτοντες ἐκ τοῦ ἀσφαλούς τὰ φαρμακευμένα βέλη των. Ἄλλ' ὁ Βαλδοῦς ἐνίκησεν ὅλα τὰ ἐμπόδια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο.

Ὅτε ἐπὶ τέλους ἐπλησίασεν εἰς τὸ τέρμα, ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καί, πρῶτος αὐτός, εἶδε τὸν ἀπέραντον κάτω Ὀκεανόν. Πλήρης χαρᾶς, ἔτρεξε πρὸς τὴν παραλίαν, ἐχώθη εἰς τὰ κύματα καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ στέμματος τῆς Καστιλλίας ἔλαβε κατοχὴν τοῦ Λοτίου πελάγους, καθὼς τὸ ὠνόμασεν. Ἀκολούθως οἱ Ἰσπανοί, πλείοντες εἰς τὰ ἡσυχά νερά τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Περουβίας, ἔδωκαν εἰς τὸν Ὀκεανὸν τοῦτον τὸ ὄνομα τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ οὗτοι ὀνομασίαι ἀτελῶς χαρακτηρίζουν τὴν ἀπέραντον ἐκείνην θάλασσαν, — τὸ μεγαλειότερον ἄθροισμα ὑδάτων ἐπὶ τῆς ὑδρογείου σφαίρας.

Οὕτως ἀνεκαλύφθη ὁ Εἰρηνικὸς ὠκεανός. Ἄλλ' ἡ ἀνακάλυψις ἔμενεν ἄκαρπος, ἐνὸς μὲν εὐρίσκετο ἡ πρὸς αὐτὸν ὁδός. Ὁ Φερνάνδος Μαγελλάνος εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ εὕρῃ τὴν ζητουμένην ὁδὸν παραπλέων τὰ παράλια τῆς Ἀμερικῆς, μετὰ δὲ πολλὰ κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ τὴν πεποίθησίν του καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἰσπανίας.

Ὁ Μαγελλάνος δὲν ἦτο Ἰσπανός· ἦτο Πορτογάλλος,

Δημοσίον Παντρίκη Σηλαδοπούλου

ἀλλὰ δυσαρεσטיθεὶς διὰ τὸν παραγκωνισμόν του εἰς τὴν πατρίδα του προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀχμάζουσαν τότε ὑπὸ τὴν βασιλείαν Καρόλου τοῦ Πέμπτου, — ἡ Κουΐντου, κατὰ τὸ λατινικὸν ἀριθμητικὸν ὑπὸ τὸ ὅποιον, χάριν διακρίσεως, ἔμεινε γνωστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν. — Ἄλλως, ὁ Μαγελλάνος δὲν ἦτο ὁ μόνος ξένος ὁ δοξάσας τὴν Ἰσπανίαν διὰ τῆς τόλμης καὶ τῆς ἰκανότητός του. Ἰταλὸς ἦτο καὶ ὁ Κολόμβος, ὁ προσθέσας κόσμον ὁλόκληρον εἰς τὰς κτήσεις τῆς Ἰσπανίας. Τὸ δὲ παράδειγμα ἐκείνων παρεκίνει καὶ ἄλλους ξένους. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἰωάννης ἡ Ἀπόστολος Βαλεριᾶνος Φωκᾶς, ὁ ὅποιος ἐπὶ 40 ἔτη ὑπηρέτησε τὴν Ἰσπανίαν. Τὸ ὄνομα τοῦ Φωκᾶ (ἢ Fuca) ἐδόθη εἰς πορθμὸν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἀνακαλυφθέντα ἀπὸ αὐτόν. Κατὰ τὸ 1592, ὁ Φωκᾶς ἐστάλη ἀπὸ τὸν ἀντιβασιλέα τοῦ Μεξικοῦ μὲ δύο μικρὰ πλοῖα εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν πρὸς ἀνακάλυψιν οὐδοῦ ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Τὴν οὐδὸν ἐνόμισεν ὅτι τὴν ἀνεκάλυψεν, ἀλλ' ἐπλανᾶτο, τὸ δὲ λάθος του κατέστησεν ὑποπτον τὴν ὅλην διήγησιν τοῦ ταξειδοῦ του, μέχρις ὅτου νεώτεραι ἐρευναι ἐπεξήγησαν πόθεν προῆλθεν ἡ καλῇ τῇ πίστει πλάνη του. Διότι τὸ στενὸν ὑπάρχει ἀληθῶς ὅπου καὶ ὅπως τὸ περιέγραψεν ὁ Φωκᾶς, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ οὐδὸς. Ἀπολήγει εἰς μεγάλην λεκάνην, τὴν ὁποίαν, φαίνεται, ἐξέλαβεν ὡς συγκοινωνούσαν μὲ τὸν ὠκεανόν, ἀντὶ δὲ νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐπέσπευσε τὴν ἐπιστροφὴν του διὰ ν' ἀναγ-

γείλῃ τὴν ἀνακάλυψίν του. Ὅπως δὴποτε, εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν θαλασσοπόρων, ὅσοι ἀνεζήτησαν τὴν πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀμερικῆς συγκοινωνίαν μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ, συγκαταλεγεται καὶ ὁ Ἑλλήν Φωκᾶς.

Ἄλλ' ὅς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Μαγελλάνον. Μία τῶν πολλῶν δυσκολιῶν ὅσας εἶχε νὰ ὑπερνικήσῃ ἦτο καὶ ὁ δισταγμὸς τῆς Ἰσπανικῆς Κυβερνήσεως, ἐκ τοῦ φόβου μὴ παραβῇ τοὺς ὁρίσμοὺς τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, παντοδυνάμου τότε εἰς τὰ καθολικὰ κράτη. Πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεων μεταξὺ Ἰσπανῶν καὶ Πορτογάλων, ὁ Πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Ἑκτὸς ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ χάρτου μίαν γραμμὴν, ἀπὸ τὸν ἕνα μέχρι τοῦ ἄλλου πόλου, ὡς σύνορον μεταξὺ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ τῶν κτήσεων τῶν δύο ἀμιλλωμένων κρατῶν. Αἱ πρὸς δυσμὰς τῆς γραμμῆς χώραι ἦσαν κτῆμα τῆς Ἰσπανίας, αἱ δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πορτογαλλίας. Τὴν γραμμὴν ἐκείνην δὲν ἤθελε νὰ ὑπερβῇ ἡ Ἰσπανία. Αἱ δὲ γεωγραφικαὶ τότε γνώσεις ἦσαν τόσο ἀτελεῖς, ἰδίως ὡς πρὸς τὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ὥστε ἦσαν δικαιολογημένοι αἱ ὑποψίαι μὴ φέρῃ περιπλοκάς τὸ ἐπιχειρημα τοῦ Μαγελλάνου. Ἄλλ' ἐκεῖνος κατάρθωσε νὰ καθουχίσῃ τοὺς τοιοῦτους φόβους καὶ δισταγμοὺς, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη ὁ ἀπόπλους του.

Τὰ δεθέντα εἰς τὸν Μαγελλάνον πλοῖα ἦσαν πέντε. Τὰ δύο μεγαλείτερα ἦσαν χωρητικότητος 120 τόννων τὸ καθέν, ἄλλα δύο ἦσαν 90 τόννων καὶ τὸ πέμπτον 50 τόννων. Τὰ πληρώματα καὶ τῶν πέντε ὁμοῦ ἀνῆρ-

χοντο εἰς 230 ἄνδρας. Ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐντέλειαν τῶν ἀτμοκινήτων πλοίων ἕως σήμερον διασχιζούν τὰς θαλάσσας, ἀπορεῖ πῶς οἱ ναυτικοὶ τοῦ παλαιοῦ καιροῦ εἶχεν τὴν τόλμην ν' ἀψηφοῦν μὲ τὰ μικρὰ ἱστιοφόρα τῶν τοὺς κινδύνους τῆς θαλασσοπλείας εἰς ἀγνώστους ὠκεανούς, πλέοντες πρὸς ἀγνώστους χώρας. Σήμερον τὰ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἀτμόπλοια διέρχονται τὸν ὠκεανὸν ἐντός ἐξ ἡμερῶν ἀντὶ τῶν ἐβδομάδων ἢ καὶ μηνῶν ὅσους ἄλλοτε ἐχρειάζοντο πρὸς τοῦτο τὰ ἱστιοφόρα· τὰ δὲ ἀτμόπλοια ἔχουν χωρητικότητα χιλιάδων τόννων. Τὸ τελευταῖον ναυπηγηθὲν ἔχει 14,000 τόννων χωρητικότητα !

Ὅποια διαφορὰ μεταξὺ τῶν κολοσσῶν τούτων καὶ τῶν πλοίων τοῦ Μαγγελάνου ! Δὲν ἦσαν μεγαλείτεροι καὶ αἱ τρεῖς καραβέλαι, μὲ τὰς ὁποίας ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ μία ἦτο 100 τόννων, αἱ δὲ δύο ἄλλαι 70 τόννων ἐκάστη, τὰ δὲ πληρώματα καὶ τῶν τριῶν ὁμοῦ ἀνῆρχοντο εἰς 90 ἢ κατ' ἄλλους εἰς 120 ἄνδρας. Καὶ ὁ Βαλβοᾶς δὲ ἀνεκάλυψε τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος μὲ δύο καραβέλας 50 τόννων. Παρόμοια ἦσαν καὶ τοῦ Βίσκου Γάμα τὰ πλοῖα. Καὶ τῶν τριῶν ὁμοῦ τὰ πληρώματα ἀνῆρχοντο εἰς 60 μόνον ἄνδρας. Ὡς πρὸς τὰ πληρώματα δὲ εὐκολον νὰ συμπεράνῃ τις ὁποίου εἵδους ἦσαν. Εἰς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα σκάφη, τὰ μικρότερα τῶν ὁποίων οὔτε κατάστρωμα εἶχαν, μὲ ἀγνώστον τὸ τέρμα τοῦ ταξιδίου, μὲ τοὺς κινδύνους, τὰς στερήσεις, τὰς κακουχίας

ὅσας ἐγνώριζαν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ ἀντιμε-
 σουν, ὅταν ᾖτο δυνατόν νὰ ναυτολογηθῶν εἰμὴ ἄνθρω-
 ποι πολυμεροί, τυχοδιώκται δυσκυθέρνητοι. Ὡστε ἦσαν
 συνήθεις αἱ ἀνυποταξίαι, αἱ στάσεις τῶν πληρωμάτων,
 ἐνίοτε μάλιστα καὶ τῶν ἀξιωματικῶν ἀκόμη· οἱ δὲ
 ἀρχηγοὶ εἶχαν νὰ παλαίσουν καὶ κατὰ τῶν τοιούτων
 δυσκολιῶν, παρεκτός τῶν ἄλλων δυσχερειῶν καὶ κιν-
 δύνων.

Ὁ Μαγγελάνος ἀπέπλευσε μὲ τὸν στολίσκον του
 τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1519. Παραπλέων τὰ παράλια
 τῆς Βρασιλίας ἐφθασεν ἐπὶ τέλους, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ
 1520. εἰς λιμένα ἀσφαλῆ τῆς Παταγονίας, ὅπου
 ἀπεφάσισε νὰ διαχειμῶσῃ. Ὁ χειμὼν ἐκεῖ εἶναι θρι-
 μύτατος, διαρκεῖ δὲ ἀπὸ τὸν Μάιον μέχρι τοῦ Σεπτεμ-
 βρίου, ὅποτε ὀθλαστὴ ἡμεῖς ἔχομεν τὸ θέρος. Ἡ κακο-
 καιρία, ἡ κακοπόθεια εἰς τὸν ἔρμημον ἐκείνον λιμένα,
 καὶ ἡ φριδωλία τοῦ Μαγγελάνου εἰς τὴν διανομήν τῶν
 ζωοτροφῶν ἐπέφεραν δυσχερείας μεταξὺ τῶν πλη-
 ρωμάτων. Οἱ ἀξιωματικοί, ἀντὶ νὰ καθιστάσιν τοὺς
 ναύτας, τοὺς ἤρεθισαν ἐναντίον τοῦ ξένου ἀρχηγού,
 τοῦ ὁποίου ἡ ὑπερηχὴ ἐσκάνδαλιζε τὴν ἐθνικὴν τῶν
 ὑπερηφάνειαν. Παραπονούμενοι διὰ τὰς στερήσεις ὅσας
 ὑπέφεραν κατὰ τὴν χειροτέραν ὥραν τοῦ ἔτους, μένον-
 τες ἄπρακτοι εἰς παράλια ἀκατοίκητα καὶ ἄγονα, παρε-
 κάλεσαν τὸν Μαγγελάνον νὰ ἀποφασίσῃ τὴν επιστρο-
 φὴν εἰς Ἰσπανίαν. Ὁ Μαγγελάνος ἠρνήθη, τότε δὲ ἡ
 δυσἀρέσκεια ἔλαβε χαρακτὴ ἀνυποταξίας. Εἰς τὴν
 δυσκόλον ἐκείνην περίστασιν ἡ ἡγεσία τοῦ Μαγγελάνου

νου ἦτο ἴσα πρὸς τὴν ἀποφασιστικότητά του, ἀλλ' ἀτυχῶς ἐκηλίωσε τὴν ὁρᾶν του διὰ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον κατέστειλε τὴν στάσιν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στασιαστῶν ἦτο ὁ Μενδόζας, κυβερνήτης ἐνὸς τῶν πλοίων. Ὁ Μαγελλάνος ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ἓνα τῶν πιστῶν του, χάριν ὧθεν συμβιβασμοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν διαταγὴν νὰ δολοφονήσῃ τὸν Μενδόζαν. Ἡ διαταγὴ τοῦ Μαγελλάνου ἐξετελέσθη, τὸ δὲ πλήρωμα τοῦ Μενδόζα ἀμέσως ὑπετάγη. Τὴν ἐπιούσαν ἐφονεύθη καὶ ἄλλου πλοίου ὁ κυβερνήτης, τρίτος δὲ πλοίαρχος στασιαστῆς ἀπεβιβάσθη διὰ τῆς βίας καὶ ἀφέθη εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν.

Δύο μῆνας εἶχαν μείνει τὰ πέντε πλοῖα εἰς τὸν λιμένα ἐκεῖνον τῆς νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ψυχὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη φανῆ. Ἐπὶ τέλους, μίαν ἡμέραν ἐφάνη εἰς τὴν παραλίαν, ὅχι μακρὰν τῶν πλοίων, ἄνθρωπος ὁλόγυμνος, γιγαντιαίου ἀναστήματος. Ἐχώρευεν, ἐφώναζε, καὶ σκύπτων ἔπερνε χῶμα καὶ τὸ ἔρριπτεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ὁ Μαγελλάνος ἔστειλεν ἀμέσως εἰς τὴν παραλίαν ἓνα του ναύτην καὶ τὸν διέταξε νὰ μιμηθῇ ὅλας τὰς κινήσεις καὶ τὰς χειρονομίας τοῦ ἄγριου. Τὸ τέχνασμα ἐπέτυχε πληρέστατα, τόσοῦν ὥστε ὁ ἄγιος συγκατένευσε νὰ συνοδεύσῃ τὸν ναύτην ἐπιστρέφοντα εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Μαγελλάνου. «Ἦτο τόσοῦν ὑψηλός», λέγει ὁ συνταξειδεύσας μὲ τὸν Μαγελλάνον ἱστοριογράφος τοῦ ταξειδίου, «ὥστε αἱ κεφαλαὶ μας μόλις ἔφθαναν εἰς τὴν μέσην του, ἡ δὲ φωνὴ του ἦτο ὡς μαύγκρισμα ταύρου». Ὅτε ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον,

ἔδειξε τὸν ἥλιον, καὶ ἀπὸ τὴν ἑκφρασίν του ἐφαίνετο ὅτι ἡρώτα τοὺς Ἰσπανοὺς ἂν κατέβησαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Βαθυμερῶν ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται καὶ ἄλλοι ἄγριοι εἰς τὴν παραλίαν, καὶ ἔδλεπαν μὲ θυμασμὸν «πλοῖα τόσον μεῖζα καὶ ἀνθρώπους τόσον μικροὺς». Ἐνίστατο ἔσθραν ζῶα ὁμοιάζοντα με πρόβατα μεγάλα. Οἱ Ἰσπανοὶ τὰ περιέγραφαν ὡς ἔχοντα κεφαλὴν καὶ αὐτία ἡμίωνου, σῶμα καμήλου, κνήμας ἐλάφου καὶ οὐρὰν ἀλόγου. Τὸ ζῶον τοῦτο, εἶδος *λάμα*, οἱ ἄγριοι ὠνόμαζαν *Γουανάκοι*.⁽¹⁾ Ἀπὸ δὲ τὸ δέρμα του κατεσκεύαζαν ὑποδήματα, ἀλλὰ τόσον ἄτεχνα, ὥστε οἱ πόδες των ἐλάμβαναν τὸ σχῆμα τῶν ποδῶν τοῦ ζῴου. Διὰ τοῦτο ὁ Μαγελλᾶνος ἔδωκεν εἰς τοὺς ἄγρίους ἐκείνους τὸ ὄνομα «Παταγόνες»· ἡ λέξις εἰς τὴν ἰσπανικὴν γλῶσσαν σημαίνει *κακοπεταλωμένοι*. Τὸ ὄνομα τοῦτο διετήρησαν ἕκτοτε καὶ οἱ κάτοικοι καὶ ἡ χώρα των.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1520, ὅτε ἤρχισεν ἡ ἀνοιξίς, ὁ Μαγελλᾶνος ἀνεχώρησε μετὰ πέντε πλοῖά του καὶ μὲ τὰ σωφρονισθέντα πληρώματά των, ἐντὸς δὲ ὀλίγων ἡμερῶν ἐφθασεν εἰς τὸ στενόν, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ἐνδοξόν του ὄνομα. Τὸ πρὸς δυσμὰς δυνατόν ρεῦμα καὶ τὸ μέγα βάθος τῆς θαλάσσης τὸν ἐπεισαν ὅτι τὸ στενὸν ἐκεῖνο δὲν ἀπέληγεν εἰς κόλπον ἀδιέξοδον, ἀλλ' ἦτο πορθμὸς ἐνώνων τοὺς δύο μεγάλους Ὠκεα-

(1) Οἱ φυσιολόγοι τὸ ἐπωνόμασαν Κάμηλον Οὐανάκοι.

νοῦς. Ὁ πλοίαρχος ὁμοῦς ἐνός τῶν πλοίων δὲν συνεμα-
ρίζετο τὴν αἰσιοδοσίαν τοῦ ἀρχηγοῦ του, ἢ μᾶλλον
ἐπέμενεν ἐνδομύχως εἰς τὰ στασιαστικά του φρονή-
ματα καὶ εἰς τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Μαγγελάνου. Ὅπως
ὁῦποτε, ἐπόδισεν ἐπίτηδες, ἐχωρίσθη ἀπὸ τὰ ἄλλα
πλοῖα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἐν ἄλλο
πλοῖον εἶχε ναυαγήσῃ ἐν τῷ μεταξῷ. Ὅστε μὲ μό-
νον τρία πλοῖα ὁ Μαγγελάνος διήλθε τὸν πορθμὸν,
ἔχων εἰς τὰ δεξιὰ του τὰ ἀκρωτὶ βουνὰ τῆς γῆς, τὴν
ὁποίαν ἀνεκάλυψε καὶ τὴν ὁποίαν ὠνόμασε *Γῆν τοῦ*
Πορθμοῦ ἕνεκα τῶν πολλῶν πυρῶν, τὰς ὁποίας ἐβλε-
πεν ἐκ τοῦ πλοίου του. Οἱ ἄγριοι τὰς ἤναπταν, κατὰ
τὴν συνήθειάν των, διὰ νὰ διαδώσουν τὴν εἰδὼσιν
τῆς διαδόσεως τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα πρῶτην φοράν
εἰσέπαι. Τὴν 28^{ην} Νοεμβρίου ὁ Μαγγελάνος ἐβύθισεν
ἐν τὴν ἄκρην τοῦ πορθμοῦ καὶ διέσχισε, πρῶτος αὐ-
τοῦ, τὰ κύματα τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ. Ἐπὶ τρεῖς μῆ-
νας καὶ εἰκοσιν ἡμέρας ἐξηκολούθησε πλεῖον πρὸς ὁ-
κυας, κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν δὲ συνήντησεν
εἰς τὴν ὁρόμον του εἰμὴ δύο μόνον ἐρχομένους, ἐνῶ
πιστὶν ἔχρει πυκνὰ κατοικημέναι ἀνεκαλύφθησαν ἀκο-
λυτῶς εἰς τὰς θαλάσσας ἐκεῖνας. Ἐπὶ τέλους ὁμοῦς
ἀνεκάλυψε τὸ σύμπλεγμα τῶν ὠραίων καὶ εὐφόρων
νησῶν, αἱ ὁποῖαι ὠνομάσθησαν Φιλιππῖναι, πρὸς τιμὴν
τοῦ τότε βασιλεως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου τοῦ Β',
καὶ ἦσαν ἕως πέρυσι (1899) μία τῶν πλουσιωτέρων
κτῆσεων τοῦ Ἰσπανικοῦ βασιλείου. Ὁ πόλεμος μεταξὺ
Ἰσπανίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμε-

ρικῆς, ἡ ἐξώσις τῶν Ἰσπανῶν ἀπὸ τὰς νήσους ἐκείνας καὶ ἡ ἐνοπλος ἀντίστασις τῶν ἐγγχωρίων κατὰ τῶν Ἀμερικανῶν, κατέστησαν τὸ ὄνομα τῶν Φιλιππινῶν νήσων γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς μὴ καταγινομένους πολὺ εἰς τὰ τῆς γεωγραφίας.

Τὸ ἀρχιπελάγος τῶν Φιλιππινῶν σύγκειται ἀπὸ 40 περὶπου νήσους, μικρὰς καὶ μεγάλας. Μία τῶν τελευταίων εἶναι ἡ Ζεβού. Ὃτε ὁ Μαγελλᾶνος ἀπεβιδάσθη εἰς αὐτήν, ὁ βασιλεὺς τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς νήσου τὸν ὑπεδέχθη μὲ μεγάλην εὐμένειαν, τόσῃ δὲ ἦτο ἡ προθυμία του νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ξένους του, ὥστε συγκατένευσεν ὄχι μόνον νὰ κηρυχθῇ ὑποτελὴς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, ἀλλὰ καὶ νὰ γείνη χριστιανός. Τὸ παράδειγμά του ἠκολούθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ὑπάρχοντων του. Αἱ συνεννοήσεις περὶ τούτων ἐγένοντο δι' ἐνὸς κατοίκου τῆς Μπλάκας, ἐπαγγελλομένου ὅτι ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν τῶν νησιωτῶν ἄγνωστον ὅμως κατὰ πόσον ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ τὰ καθήκοντα διερμηνέως. Ὅπως δὲ ἦτο, ὁ Μαγελλᾶνος διὰ ν' ἀνταμείψῃ τὴν πρὸς τὰ καλὰ προθυμίαν τοῦ βασιλέως τοῦ Ζεβού, ἀνέλαθεν αὐθορμήτως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὸν προστατεύσῃ ἐναντίον παντὸς ἐχθροῦ του. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Ἰσπανῶν κατὰ γείτονος ἡγεμόνος, ἐχθροῦ ἀσπόνδου τοῦ βασιλέως τοῦ Ζεβού. Μόλις ὅμως ἐπάτησαν τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος, οἱ Ἰσπανοὶ περικυκλώθησαν ἀπὸ ἀναρίθμητον πλῆθος πολεμιστῶν. Οἱ Ἰσπανοὶ, ἐμψυχούμενοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ

των, ὅντες ἦσαν γενναῖως ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν, ἀλλὰ τα πολεμικὰ τῶν ἐξητλήθησαν, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν. Τότε ἡ μανία τῶν ἐχθρῶν ἐκρυσταίθη. Μὲ σπενδόνας, μὲ τοῖχα, μὲ λόγχας ἐπέπεσαν ὅλοι ὁμοῦ κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ἐνῶ ἐκεῖνοι ἀμυνόμενοι ὑπεχώρουν, μία πέτρα ἐκτύπησε κατὰ κεφαλῆς τὸν Μαγελλάνον· δευτέρα πέτρα τὸν ἐπέτυχεν εἰς τὸν μηρὸν. Ἀμα ἔπεσεν, ὥρμησαν οἱ ἐχθροὶ μὲ τὰς λόγχας τῶν καὶ τὸν ἀπετελειώσαν. Οἱ περισσότεροι τῶν συντρόφων του ἐφρονεύθησαν ἐπίσης εἰς τὴν μάχην ἐκείνην.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαγελλάνου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ζεβοῦ ἐλθισμόνησε διὰ μιᾶς καὶ τοὺς ὄρκους του πρὸς τὸν βασιλεα τῆς Ἰσπανίας καὶ τὸ βάπτισμά του. Ὅσοι Ἰσπανοὶ ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν μάχην, ἐφρονεύθησαν ὁσπλίως, κατὰ διαταγὴν του. Οἱ μέιναντες εἰς τὰ πλοῖα δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ καὶ διὰ τὰ τρία. Ἀμα ἔμαθαν τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῶν συντρόφων τῶν ἔκαυσαν τὸ ἐν πλοῖον καὶ ἀπέπλευσαν μὲ τὰ ἄλλα δύο. Μετὰ πολλὰς καὶ ποικίλας περιπετείας, μένον τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο τούτων πλοίων, τὸ ὀνομαζόμενον *Βιτώρια*, κατῴρωσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1522, μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ 14 ἡμερῶν ἀπουσίαν. Οὕτω κατῴρωθη διὰ πρώτην φοράν ὁ περίπλους τῆς ὑδρογείου σφαίρας. Ὁ Μαγελλάνος δὲν ἔζησε νὰ ἴδῃ συμπληρούμενον τὸ ἐπιχειρήμα του καὶ ν' ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων του, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του ἔμεινεν ἀθάνατον. Ἡ ἐπιδεξιότης του ἦτο ἴση πρὸς τὴν

τολμῆν του. Δὲν ἐξουσιεύθη ἀπὸ τὰς ναυτικὰς παραδόσεις τῆς ἐποχῆς του, ἡ δὲ ἐπιμονὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησε τὸ τολμηρὸν σχέδιόν του καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου εἰς τὸ ὅποιον ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του θεωροῦνται μεχρι σήμερον ὡς ἡ ἀφετηρία νέας περιόδου εἰς τὴν πρόδον τῆς ναυτιλίας. Παρεκτός ὅσων ἄλλων τιμῶν ἀπεδοθησαν εἰς τὴν μνήμην του, οἱ Ἴσπανοὶ ἀνείλκυσαν εἰς τὴν ξηρὰν τὸ πλοῖον *Βιτώρια* καὶ τὸ διετήρησαν ἐπὶ πόλῳ, ὡς μνημεῖον πολυτομῶν.

Τὸ πλοῖον τοῦτο περιέπλευσε τὴν σφαῖράν μας διευθυνόμενον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, δηλαδὴ ἤκολούθησε τὸν καθημερινὸν ὁδὸν τοῦ ἡλίου. Κατὰ συνέπειαν οἱ ἐπιβάται του, ἀκολουθοῦντες τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου, τὸν εἶδαν νὰ στραφῇ περὶ τὴν γῆν μίαν φοράν ὀλιγώτερον ἢ ὅσον τὸν ἔβλεπαν οἱ μένοντες εἰς ἓν ὠρισμένον σημεῖον τῆς γῆς. Κατ' αὐτοὺς ἡ ἡμέρα τῆς ἀφίξεώς των εἰς Ἰσπανίαν ἦτο ἡ 5ῃ Σεπτεμβρίου, ἐνῶ ἀληθῶς ἦτο ἡ 6ῃ. Ἡ ἐξήγησις τούτου εἶναι σήμερον εὐκόλος, ἀλλὰ τότε ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς συζητήσεις καὶ θεωρίας πολλὰς καὶ ποικίλας, ὅλας ὁμως χωρὶς βάσιν, διότι ἦσαν πολὺ ἀτελεῖς ἀκόμη αἱ κοσμογραφικαὶ γνώσεις. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐχρησιμοποίησεν ἐπιτηδεῶς ὁ Ἰούλιος Βέρν εἰς τὸ γνωστὸν μυθιστόρημά του : « Ἡ περίοδος τῆς γῆς εἰς 80 ἡμέρας ».

Οἱ Ἴσπανοὶ ἐθαύμασαν τὸ κατόρθωμα τοῦ Μαγγελάνου, ἀλλὰ δὲν ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψίν του· οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ δυσκολίαι τοῦ ταξιδίου του δὲν ἐνεθάρρυναν τοὺς ναυτιλλομένους εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσουν

τὰ ἴχνη του, τόσον δὲ εἶχε λησμονηθῇ ὁ πορθμὸς τοῦ Μαγγελάνου, ὥστε ἐπεκράτει ἰδέα ὅτι εἶχε κλεισθῇ κατὰ συνέπειαν σεισμῶν. Ἐπὶ 58 ἔτη κανὲν πλοῖον δὲν ἐπλησίασεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, μέχρις οὗτου, ἐπὶ τέλους, τῷ 1577 μ. Χ. τὴν ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν ὁ Ἀγγλος Δράκος (Drake).

Ὁ Δράκος ἀπέπλευσεν ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας τὸν Ἰούλιον 1577, μὲ πέντε πλοῖα. Τὸ μεγαλειότερον ἦτο χωρητικότητος 100 τόνων, τὸ δὲ μικρότερον 30 μόνον τόνων. Δύο πλοῖα του ἐναυάγησαν καθ' ὁδόν, ὥστε μὲ τὰ ὑπολειπόμενα τρία ἐφθάσεν εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Μαγγελάνου καὶ τὸν διήλθεν ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον εἰς τὸ ἄλλο ἐντὸς 14 ἡμερῶν. Εἰς τὰ παράλια εὗρηκεν ἀρθονίαν ποσῶν νερῶν, ἀνεκάλυψε δὲ καὶ λιμένας ἀρκετοὺς, τὸ βάθος ὅμως τῆς θαλάσσης ἦτο τόσον, ὥστε ἡ δυσκολία ἦτο ποῦ ν' ἀγκυροβολήσῃ. Τὰ βουνὰ καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ πορθμοῦ ἦσαν ὑψηλότερα, τὸ δὲ ψῦχος πολὺ ὀριμύ· ἀλλὰ τὰ πυκνὰ δάση καὶ οἱ ἀειθαλεῖς θάμνοι ἐμαρτύρουν ὅτι τὸ κλίμα δὲν ἦτο τόσον ἄθλιον, ὥστε νὰ μένῃ ἄγονος ἡ χώρα καὶ ἀκατοίκητος. Συνήντησε μάλιστα καὶ τινες τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ὅσα δὲ λέγει περὶ αὐτῶν δὲν διαφέρουν οὐσιωδῶς τῆς περιγραφῆς τοῦ Δαρβίνου, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπεσκέφθη τρεῖς αἰῶνας ὑστερώτερον. Τοὺς ἀγρίους τούτους ὀνομάζει ὁ Δράκος Ἰνδούς, κατὰ τὴν ἐπικρατήσαν συνήθειαν. Ἦσαν, λέγει, μικρόσωμοι, ἔζων δὲ εἰς καλύδας σχηματιζομένας ἀπὸ πασσάλους στεγασμένας μὲ δέρματα. Αἱ μακραὶ μάχαιραὶ των δὲν

ἦσαν ἀπὸ σίδηρον ἢ ἄλλο μέταλλον, ἀλλ' ἀπὸ ὀστρα-
κόδεσμα, ἦσαν δὲ τόσον κοπτεραί, ὥστε ἐκοπταν καὶ ξύλα
εκκληρότατα καὶ κόκκαλα. Ἰδίως ἐθαύμασεν ὁ Δράκος
τὰ πλοιάρια τῶν. Τὰ κατεσκεύαζαν ἀπὸ φλοιούς δέν-
δρων συνηρμοσμένους μὲ λωρίδας ἀπὸ δέρμα φώκης.

Ὅτε ἐξῆλθε τοῦ πορθμοῦ ὁ Δράκος, τρικυμία φο-
δερά ἐσκόρπισε τὰ πλοῖά του. Τὸ μικρότερον ἐχάθη
καὶ δὲν ἐφάνη, πλέον. Μὲ τὰ δύο ἄλλα κατώρθωσε,
μετὰ πολλοὺς κόπους, νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς τὸν πορθμόν,
ὅπου κατέφυγεν εἰς ἄσυλον. Ἐν τούτοις, χάρις εἰς
τὴν τρικυμίαν ἐκείνην, εἶδε, πρῶτος αὐτός, χωρὶς νὰ
τὸ θέλῃ, τὰ κύματα τῶν δύο Ὁκεανῶν, τοῦ Εἰρηνικοῦ
καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἐνούμενα πρὸς νότον τῆς Γῆς τοῦ
Πυρός, κάτωθι τοῦ νοτιωτέρου σημείου τῆς Ἀμερικῆς,
τοῦ ἀγρίου θαλάσῃ, ἀκρωτηρίου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ
ὄνομα Χόρν. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη, πρὸς τιμὴν τῆς
Ὀλλανδικῆς πόλεως Χόρν (Horn), ὅπουθεν ἐστάλησαν
πρὸς περίπλουν τῆς γῆς, κατὰ τὸ 1616 μ. Χ., οἱ
πλοίαρχοι Σιούτερ καὶ Λεμαίρ. Τοῦ τελευταίου τούτου
τὸ ὄνομα ἐδόθη εἰς πορθμόν, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ Δαρ-
βίνος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπομέντης ἀρχιγῆσεώς του.

Ὁ Δράκος δὲν ἐπεχείρησε τὸ ταξεῖδόν του χάριν
γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων ἢ παρατηρήσεων ἐπιστημο-
νικῶν. Σκοπὸς του ἦτο ἡ σύλλησις πλοίων Ἰσπανικῶν,
κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα τότε πόλεμον μεταξὺ Ἀγ-
γλίας καὶ Ἰσπανίας. Μὲ ἄλλους λόγους, ἡ ἐκδρομὴ του
εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν ἦτο πειρατικὴ. Τὸν Εἰ-
ρηνικὸν οἱ Ἰσπανοὶ ἐθεώρουν ὡς ἀποκλειστικὴν ἰδιο-

κτησίαν τῶν, δὲν ἐφικνιάζοντο δὲ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ διαταράξουν τὴν ἡσυχίαν τῶν πλοῖα ἐχθρικά, ἐρχόμενα διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγγελάνου, ὥστε ἐπέτυχε πληρεστάτα ἡ ἀπόπειρα τοῦ Δράκου.

Μετὰ δύο ἐτῶν καὶ ὀκτα μηνῶν ἀπουσίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ δύο του πλοῖα φορτωμένα πλούσια λάφυρα.

Οὔτε ὁμῶς τοῦ Δράκου ἡ ἐπιτυχία συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ γείνη συχνότερα ἡ συγκοινωνία τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν μετὰ τὴν Γῆν τοῦ Πυρός. Μόνον κατὰ τὰ 1616 μ.Χ., δηλαδὴ μετὰ 40 πάλιν ἔτη, ἐπεσκέφθησαν, ὡς ἀνέφερα, τὰς θαλάσσας ἐκεῖνας οἱ Ὀλλανδοί. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 17^{ου} αἰῶνος δύο μόνον ἀκόμη ταξεῖδια μέχρι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός μνημονεύονται, κατὰ τὰ 1670 καὶ τὰ 1696. Κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα τρία ἐπίσης τοιαῦτα ταξεῖδια ἐγείναν, τῷ 1764, τῷ 1767 καὶ τῷ 1768. Τὸ τελευταῖον τοῦτο συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν περιδύητον περιήγησιν τοῦ Ἀγγλοῦ πλοίαρχου Κούκ. Ἄλλ' οὔτε ὁ Κούκ οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐνήργησαν συστηματικῶς ἐρεῦνας ἐπιστημονικὰς εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός καὶ εἰς τὰς θαλάσσας ὅσαι τὴν περιβρέχουν καὶ τὴν διαβρέχουν. Πρὸς τοῦτο ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν πλοίαρχον Κίγκ κατὰ τὰ ἔτη 1826—1828, καὶ μετ' αὐτὸν τὸν πλοίαρχον Φιτσορόην, ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1836. Τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν συνώδευεν, ὡς ἀνέφερα, ὁ Δαρβῖνος.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΔΑΡΒΙΝΟΥ

1832 - 1834

"Αγριοι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός.

Τὴν 17 Δεκεμβρίου 1832, ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν, τὸ πλοῖόν μας ἐπέρασε τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἀγίου Διέγου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στενὸν τοῦ Λεμαίρ. Παρέπλεε τὴν ἀκτὴν τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ἀλλὰ πυκνὰ σύννεφα ἐσκέπαζαν τὰ ἀπόκρημνα βουνά, ὥστε μόλις διεκρίνοντο αἱ γραμμαὶ τῶν. Πρὸς τὴν ἐσπέραν ἠγχυροβολήσαμεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Καλῆς Ἐπιτυχίας.

Ἐνῷ εἰσηρχόμεθα εἰς τὸν κόλπον, μᾶς εἶδθη χαριετισμός, ἄξιος τῶν κατοίκων τοῦ ἀγρίου ἐκεῖνου τόπου. Ἐπάνω εἰς ἓνα βράχον παρεμόνευαν ἄνθρωποι, κρυμμένοι μεταξὺ τῶν πυκνῶν δένδρων. Ὅτε τὸ πλοῖον ἐπέρασεν ἔμπροσθέν των, ἀνεπήδησαν ὅλοι ὁμοῦ, ἔτρεξαν πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ βράχου, ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, καὶ σείοντες τοὺς μανδύας των ἐκραύγασαν μίαν κραυγὴν δυνατὴν καὶ ἀλλόκοτον. Ἐπειτα παρηκολούθησαν τὸ πλοῖον, καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἤναψαν μεγάλην πυρὰν καὶ ἤκούσαμεν πάλιν τὴν ἀγρίαν κραυγὴν των. Ὁ κόλπος εἰς τὸ βάθος του ἔχει ὀλόγυρα ὑψώματα σκεπασμένα ἀπὸ δάσος ἀπεραντον, πυκνὸν καὶ σκοτεινόν. Τὴν νύκτα ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρότατος. Ἐὰν ἤμεθα ἐξω, εἰς τὸ πέλαγος, δὲν ἠθέλαμεν καλοπεράσῃ. Ὁ κόλπος μας ἤξιζε τὸ ὄνομά του «Τῆς Καλῆς Ἐπιτυχίας».

Τὸ πρῶτ' ὁ πλοίαρχος ἐστειλε λαμβάνειν εἰς τὴν ἄκρην

πρὸς συνεννόησιν μὲ τοὺς ἐγχωρίους. Ὅτε ἡ λέμβος ἐπλίσσασεν, εἷς ἐκ τῶν τεσσαρῶν ἐκεῖ ἀγρίων ἐπροχώρησε πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ χειρονομῇ, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ποῦ νὰ διευθύνωμεν τὴν λέμβον. Ἄμα ἐπατήσαμεν τὴν γῆν, ἐφάνησαν καὶ οἱ τέσσαρες ὅτι ἐφοβήθησαν, ἐξηκολοίθησαν ὅμως τὰς φωνὰς καὶ τὰς χειρονομίας των. Δὲν εἶχα ποτέ μου ἴδῃ θέαμα περιεργότερον. Δὲν ἐφантаζόμην ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι τόσον μεγάλη μεταξὺ τοῦ ἀγρίου καὶ τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου. Εἶναι μεγαλειτέρα τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ ἀγρίου ζώου καὶ τοῦ ἐξημερωμένου, καθόσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐπιδεκτικώτερος ἀναπτύξεως. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τεσσάρων γέρων ἦτο προφανῶς ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας. Οἱ τρεῖς ἄλλοι ἦσαν νέοι ῥωμαλέοι, ὑψηλοῦ πολὺ ἀναστήματος καὶ οἱ τρεῖς. Μόνον τῶν φέρεμα ἦτο μανδύας ἀπὸ δέρμα ἀγρίου λάμα (γουανάκου), μὲ τὴν προξίαν ἐξωθεν. Τὸν μανδύαν τοῦτοι κρατοῦν ἀπλῶς εἰς τὸν ὦμον, ὥστε τὰ στήθη των μείνου ἀσκεπῇ. Τὸ δέρμα των ἔχει τὸ κοκκινωπὸν χρῶμα τοῦ χαλκοῦ.

Ὁ γέρων εἶχε περὶ τὸ μέτωπον εἶδος διαδήματος ἀπὸ πτερὰ ἄσπρα· τὸ διαῖδημα τοῦτο συνέκράτει ἐν μέρει τὰς μαύρας, ἄσρας καὶ ἀνακατωμένας τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Τὸ πρόσωπόν του διασταύρωναν δύο γραμμὴ χρωματισμένα· ἡ μίᾳ, χρώματος κοκκίνου ἀνοικτοῦ, ἐπῆγαιναν ἀπὸ τὸ ἐν αὐτίον εἰς τὸ ἄλλο, ἐσκέπαζε δὲ καὶ τὸ ἄνω χεῖλος του· ἡ ἄλλη, ἄνωθεν καὶ παράλληλος τῆς πρώτης, ἦτο λευκὴ, ἐχρωμάτιζε δὲ καὶ

αὐτὰ τὰ βλέφάρα του. Οἱ νεώτεροι εἶχαν ἐκ μελῶν στολισμένα με γραμμὰς μαύρας. Καὶ οἱ τέσσαρες δὲ ἦσαν παρόμοιοι με τοὺς διαβόλους, τοὺς ὁποίους βλέπομεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰς θεατρικὰς παραστάσεις.

Ἡ ἔκφρασις των ἐμαρτύρει φόβον, ἐκπληξιν, δυσπιστίαν. Ἐδοκιμάσαμεν νὰ τοὺς καθυσηχάσωμεν διὰ τῆς προσφορᾶς ὀλίγου ὑφάσματος κοκκίνου. Τὸ ἤρπασαν ἀμέσως, τὸ ἔσχισαν, τὸ ἐμοιράσθησαν, τὸ ἔδωσαν περὶ τὸν λαιμὸν των καί, εἰς ἐνδοξιν φιλίας, ὁ γέρων μᾶς ἐπλησίασε, μᾶς ἐβώπευσε τὰ στήθη με τὴν παλάμην του, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του εἶδος φωνῆς, — περίπου καθὼς ὅταν προσκαλῶμεν τὰς ὄρνιθας διὰ νὰ τὰς θρέψωμεν. Ἐπεριπάτησα ὀλίγον ὁμοῦ με τὸν γέροντα. Τοῦτο τὸν ἠὐχαρίστησεν, ὥστε τὸ πρᾶγμα ἐπανελήφθη, ἐπὶ τέλους δὲ με τὰς δύο του χειρας μοῦ ἐκτύπησε ταυτοχρόνως τὴν ράχιν καὶ τὸ στήθος, τρεῖς φορὰς κατ' ἐπανάληψιν, καὶ ἔπειτα μοῦ ἐπρότεινε τὸ στήθος διὰ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον. Τοῦ ἀνταπεδῶκα λοιπὸν τὴν φιλοφροσύνην, πρὸς ἄκραν του εὐχαρίστησιν.

Ἡ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων τούτων μάλισ φαίνεται ἐνάρθρος εἰς τὰς ἀκοάς μας. Ὁ περιχηγητὴς Κούκ τὴν προσομοιάζει πρὸς τὸν θόρυβον, τὸν ὁποῖον κάμνει τις ὅταν καθαρίζει τὸν λάρυγγά του ἀπὸ φλέγματα. Ἀλλὰ βεβαίως ποτὲ Εὐρωπαῖος δὲν ἐκαθάρισε τὸν λάρυγγα του με ἤχους τοιούτου εἶδους.

Εἶναι καθ' ὑπερβολὴν μιμητικοί. Ἀμα ἤκουαν κανένα ἀπὸ ἡμῶν νὰ βήξῃ, νὰ χασμῇ, ἢ νὰ γελάσῃ, μᾶς

ἐμιμοῦντο ἀμέσως. Τινὲς τῶν ἰδιῶν μας ἤρχισαν νὰ ἀλλοιθωρίζουν ἢ νὰ κάμνουν μορφασμοὺς διαφόρους. Ὁ νεώτερος τῶν ἀγρίων (ὁ ὁποῖος εἶχεν ὅλον τὸ πρόσωπον μαυρισμένον, μὲ μίαν μόνην λευκὴν σειρὰν ἐπάνω εἰς τὰ βλέφαρα), κατώρθωσε νὰ κάμῃ μορφασμοὺς ἀπαράλλάκτους. Τὸ δὲ περιεργότερον, ἡρῶναντες νὰ ἐπαναλαμβάνουν μὲ ἀξιοθαύμαστον ἀκρίβειαν—καὶ νὰ μὴ λησμενοῦν ἐπὶ ἀρκετὸν καιρὸν—πῦσαν λέξιν πάσης φράσεως, τὴν ὁποίαν ἀπηθύναμεν πρὸς αὐτοὺς. Καὶ ὅμως ἡμεῖς, οἱ Εὐρωπαῖοι, γνωρίζομεν πόσον δυσκόλως ἡ ἀκοή μας διακρίνει τὰς λέξεις γλώσσης ξένης.

Τὸ προσὸν τοῦτο κατέχουν, ὡς φαίνεται, ἐν γένει οἱ ἄγριοι. Μὲ τὴν ἰδίαν εὐκολίαν μιμοῦνται τὰ πάντα οἱ Κάφροι τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ τῆς Αὐστραλίας οἱ ἄγριοι μιμοῦνται τὸ βάδισμα καὶ τὴν στάσιν ἐκάστου ἀνθρώπου, εἰς τρόπον ὥστε ἀμέσως ἀναγνωρίζει τι περὶ τίνος πρόκειται. Πῶς ἐξηγεῖται τοῦτο; Φαίνεται ὅτι τὰ αἰσθητήρια καὶ αἱ παρατηρητικαὶ εἰσεῖς τῶν ἀγρίων ἔχουν, ὡς ἐκ τῆς ἀσκήσεως, ὀξύτητα μεγαλειτέραν ἢ αἱ τῶν πρὸ πολλοῦ πολιτισθέντων ἀνθρώπων.

Ὅτε εἰς ἐξ ἡμῶν ἤρχισε νὰ ψάλλῃ ᾠδα, οἱ ἄγριοι μας τὰ ἔχασαν καθ' ἑαυτό. Μὲ ἴσῃν ἐκπληξίν μᾶς εἶδαν χορεύοντας. Ἀλλ' ὁ νεώτερος τῶν ἀγρίων ἐπεισθὴ εὐκόλως νὰ μᾶς παρακολουθῇ βαλσιζών. Μολονότι σπανιώτατα βλέπων Εὐρωπαῖους, ἐγνωρίζαν καὶ ἐφοβοῦντο τὰ πυροβόλα μας. Ἀδύνατον νὰ τοὺς πείσωμεν νὰ λάβουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὀπλῶν. Μᾶς ἐξήτευν ὅμως μετὰ χαίρας, ἐκφράζοντες διὰ σχημάτων τὴν

ἤθελαν καὶ προφέροντες τὴν Ἰσπανικὴν ὀνομασίαν των: Cuchilla.

Δὲν ἀνέφερα ἀκόμη ὅτι ἐπὶ τοῦ πλοίου εἶχαμεν δύο ἐκ τῶν ἀγρίων τούτων.

Πρὸ τεσσάρων ἢ πεντε ἐτῶν εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Γῆν τοῦ Πυρός ὁ πλοίαρχος Φιτορόης, ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου μας. Οἱ ἄγριοι ἐλάβον τότε μίαν λέμβον του, ὁ δὲ πλοίαρχος, διὰ νὰ τὴν ἀνακτήσῃ, συνέλαβεν ὡς ὀλέθρους τινὰς τῶν ἀγρίων. Δύο ἐξ αὐτῶν καθὼς καὶ μίαν νέαν κόρην, καὶ ἓνα μικρόν, τὸ ὅποῖον ἠγόρασεν ἀπὸ ἐνὸς κομβίου, τοὺς ἐκράτησε καὶ τοὺς μετέφερεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοὺς διδάξῃ καὶ ἀναθρέψῃ. Ἐκ τῶν δύο ἀνδρῶν ὁ εἰς ἀπέθανεν ἀπὸ εὐλογίαν. Τοὺς τρεῖς ἄλλους ὁ φιλόανθρωπος πλοίαρχός μας ἔφερε τώρα ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα των, μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ χρησιμεύσουν ὡς ὄργανα πολιτισμοῦ. Τοὺς συνώδευε δὲ καὶ Ἀγγλὸς ἱεραπόστολος, ὀνόματι Ματθαῖος. Εἰς τὴν ἐπιζήτησάν τε ἀγρίον μας εἶχε δοθῇ τὸ ὄνομα Μοναστηριώτης, διότι εἰς τὸ μέρος ὅπου συνελήφθη οἱ βράχοι εἶχον σχῆμα ὁμοιάζον μὲ ἐκκλησίαν ἢ μοναστήριον. Ὁ μικρὸς ἄγριος εἶχεν ὀνομασθῇ Κομπεόπουλος πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ τροποῦ τῆς ἀγορᾶς του, ἣ δὲ νέα ἐλέγετο Καταθοῦνα.⁽¹⁾

Ὁ Μοναστηριώτης ἦτο κοντός, χονδρὸς καὶ πολὺ

⁽¹⁾ Διὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἀγρίων τούτων, καθὼς καὶ ἐκ τῆς μεταφράσεως τῆς ὁμιλίας των, ἐννοεῖται ὅτι προερχομένους ἐκ λέξεων καὶ φράσεως ἀντιστοιχοῦν. Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῦνης

ζυνεργῆς. Ἐν τούτῳ ἔλθεις νοσησάντη, ἀλλ' ἦτο συνή-
λως οὐκυθωπός, σωπηλὸς καὶ εἰς τὸ ἄκρον εὐερέθιστος.
Φίλους εἶχε πολὺ ὀλίγους ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ τοὺς
ἡγάπα πολὺ. Ὁ Κουμπόπουλος ἦτο καὶ αὐτὸς ἐπίσης
εὐερέθιστος, ὅλοι ὁμῶς ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸν ἐνοστιμεύοντο.

Ἡ ἐκφρασίς του ἐμαρτύρει τὴν ἀγαθότητά του. Ἦτο
εὐθυμὸς, ἐγέλα εὐκόλως, ἀλλὰ καὶ ἐλυπείτο ὅσους
ἐπασχαν. Ὅτε ὁ καιρὸς ἦτο κακός, ὑπέφερα ἐνίοτε
ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἦρχετο τότε ὁ Κουμπόπουλος
πλησίον μου καὶ ἔλεγε μὲ φωνὴν θωπευτικὴν: «Καῦ-
μένο, καῦμένο». Ἀλλ' ὁμῶς εὗρισκε τὸ θέαμά μου εἰς
ἐκείνην τὴν κατάστασιν πολὺ γελοῖον. Ἐστρεφε λοι-
πὸν τὸ πρόσωπον διὰ νὰ κρύψῃ τὸ μειῶϊσμα ἢ τὸν
γέλωτά του, καὶ ἔπειτα ἐπανελάμβανε: «Καῦμένο,
καῦμένο». Ἦτο φιλόπατρις εἰς τὸ ἄκρον ὁ Κουμπό-
πουλος καὶ συχνάκις ἐπλεκε τὸν ἔπαινον τῆς πατρί-
δος καὶ τῆς φυλῆς του. Ἐλεγε, μὲ τὸ δίκαιόν του ὁ
νέος, ὅτι εἰς τὸν τόπον του ἦσαν *παλλὰ δένδρα*, ἐξέ-
φραζε δὲ περιφρόνησιν δι' ὅλας τὰς ἄλλας φυλάς τῆς
Γῆς τοῦ Πυρός. Διετείνετο μὲ ἔμφασιν ὅτι εἰς τὴν
πατρίδα του δὲν ὑπῆρχε Διάβολος.

Ὁ Κουμπόπουλος ἦτο μικροῦ ἀναστήματος καὶ πα-
χύς, ἦτο δὲ καὶ πολὺ φιλάρεσκος. Ἐφόρει πάντοτε
τὰ χειρόκτιά του, ἐκτενίζετο μὲ προσοχὴν καὶ ἀπηλ-
πίζετο εἰάν ἐβλεπε κηλιδωμένα τὰ ὑαλιστερά του ὑπο-
δήματα, ἡρέσκετο δὲ νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπόν του εἰς
τὸν καθρέπτην. Εἶχαμεν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἓνα μικρὸν
Ἰνδόν, ὁ ὁποῖος παρετήρησε τοῦτα καὶ συνήθιζε νὰ

περιπαίζῃ τὸν Κουμπόπουλον διὰ τὴν φιλαρέτκειάν του, ἐκεῖνος δὲ ἐπειράζετο καὶ ἐθύμωνε, καθύσον μάλιστα ἐζήλευε τὸν Ἰνδόν, διότι οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸν ἡγάπων. Ἀκόμη καὶ τώρα θαυμάζω, ὅταν ἀναλογίζωμαι τὰ πολλὰ προτερήματα τοῦ Κουμποπούλου μας. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν ἰδίαν φυλὴν καὶ νὰ εἶναι ὅμοιος μὲ τοὺς ἐλεεινοὺς ἀγριανθρώπους, τοὺς ὁποίους πρῶτους συνητηρήσαμεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός!

Ἡ δὲ Καλαθοῦνα ἦτο νέα σεμνή, μὲ τρόπους καλοὺς, καὶ ἡ ἐκφρασίς της ἦτο μᾶλλον εὐχάριστος, ἢ καὶ ἐνίοτε σκυθρωπή. Εἶχε μεγάλην εὐκολίαν εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ γλώσσας. Παρεκτὸς τῆς Ἀγγλικῆς, εἶχε μάθει ὀλίγα Ἰσπανικὰ καὶ ὀλίγα Πορτογαλλικὰ, κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας εἶχε μείνει εἰς τὸ Μοντεβιδεον καὶ εἰς τὸ Ρίον τῆς Βρασιλίας. Ὁ Μοναστηριώτης ὅμως δυσχερεστεῖτο πολὺ ἅμα ἐβλεπε κα-
νένα νὰ τὴν περιποιῇται. Ἦτο ἀποφασισμένον ὅτι θὰ τὴν ἐνυμφεύετο ἅμα ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των.

Μολονότι καὶ οἱ τρεῖς ὠμίλουν καὶ ἐκαταλάμβαναν ἀγγλικά, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μᾶς δώσουν πληροφo-
ρίας σαφεῖς περὶ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθῶν τῶν ἀμεσφύλων των. Τοῦτο, ἐν μέρει, ἕνεκα τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς των ὅσα ἰδέαι συγχρονικῶς. Ὅσαι συν-
αναστρέφονται μικρὰ παιδιά, ἡνωρίζουν πρὸς σπα-
νίως δύνανται νὰ δώσουν ἀπαντήσεις ἀκριβῆ εἰς τὰ ἀπλούστερα πράγματα καθὼς, διὰ τοῦ χάριν, ἐὰν
πράγμα τι εἶναι ἄσπρον ἢ μαῦρον. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε
μὲ τοὺς τρεῖς ἐκείνους, καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνακαλύ-

φωμεν δι' ἐρωταποκρίσεων ἐὰν ἐννοοῦμεν καλῶς ὅ, τι μᾶς ἔλεγαν. Ἀλλ' ἐὰν αἱ ἰδέαι των δὲν ἦσαν σαφεῖς, ἢ ἔρασις των ὅμως ἦτο ἀξιοθαύμαστος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ναυτικοί, ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς ἀσκήσεως, διακρίνουν μακρόθεν τὰ ἀντικείμενα, πολὺ καλλίτερον ἢ οἱ ἄνθρωποι τῆς ξηρᾶς. Ὁ Μοναστηριώτης καὶ ὁ Κουμπόπουλος ὑπερέβαιναν εἰς τοῦτο ὅλους τοὺς ναῦτας μας. Πολλὰκις δὲν τοὺς ἐπίστευαν οἱ ναῦται ὅτε ἔλεγαν ὅτι βλέπουν τι εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Πάντοτε ὅμως το πλεονεκτήσιον τοὺς ἐδικαίωνε.

Ἦτο πολὺ περίεργος ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἀγριοὶ ὑπεδέχθησαν τὸν Κουμπόπουλον, ὅτε κατὰ πρῶτον τὸν ἀπεβιβάσαμεν εἰς τὴν ξηρὰν. Εἶδαν ἀμέσως ὅτι δὲν ἦτο καθὼς ἡμεῖς, καὶ ἀντήλλαξαν περὶ τούτου πολλὰ λόγια ἀναμεταξύ των· ὁ γεροντότερος τῶν ἀγρίων ἀπεβίβηκε πρὸς τὸν Κουμπόπουλον λογύδιον ἐκτεταμένον, διὰ νὰ τὸν προτρέψῃ, ὡς φαίνεται, νὰ μείνῃ πλησίον των. Ἀλλ' ἐκεῖνος μάλισ καταλύμβηκε τὴν γλῶσσαν των, ἐφαίνετο δὲ ὡςὰν νὰ ἐντρέπετο διὰ τοὺς συμπατριώτας του.

Ὅτε μετ' ὀλίγον ἀπεβιβάσθη καὶ ὁ Μοναστηριώτης, τὸν παρετήρησαν καὶ ἐκεῖνον μὲ τὴν αὐτὴν προσοχήν. Παρέβαλαν τὸ χρῶμά του πρὸς τὸ ἰδικόν μας. Εἰς ἐξ ἡμῶν ἐγύμνωσε τὸν βραχίονά του· ἡ λευκότης του τοὺς ἐξέππασεν. Ὑποπτεύομαι ὅτι ἐξέλαβαν ὡς γυναῖκα δύο ἢ τρεῖς τοῦ πληρώματος, οἱ ὅποιοι ἦσαν πλέον μικρόσωμοι καὶ ξανθότεροι, μολονότι εἶχαν μεγάλας γενειάδας. Ὁ ὑψηλότερος τῶν ἀγρίων ἐφεί-

νατο ὑπερχυγνεύμενος διότι ἐθαυμάσαμεν τὸ ἀνέ-
πτυγμα του. Τὸν ἐβάλαμεν ῥάχιν πρὸς ῥάχιν μὲ τὸν
ὑψηλότερον τῶν ναυτῶν μας διὰ νὰ συγκρινώμεν τὸ
ὕψος των, ἑκαῖνος δὲ ἐφρόντισε νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὸ
ἀνηφορικώτερον μέρος, καὶ ἐστηρίζετο εἰς τὰ δάκτυλα
τῶν ποδῶν του διὰ νὰ κερδίσῃ εἰς ὕψος. Ἦνοιξε τὸ
στομα διὰ νὰ δείξῃ τοὺς ὀδόντας του, καὶ ἐστράφη διὰ
νὰ τὸν θαυμάσωμεν καὶ ἐκ τοῦ πλαγίου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐδοκίμασα νὰ εἰσχωρήσω ὀλί-
γον εἰς τὰ ἐνδότερα. Τὴν Γῆν τοῦ Πυρός δύναται τις
νὰ περιγράψῃ ὡς χώραν ὀρεινήν, ἐν μέρει καταποντι-
σθεῖσαν, εἰς τρόπον ὥστε κόλποι βαθεῖς κατέχουν τὴν
θέσιν ὅπου ἀλλέως θὰ ἦσαν κοιλάδες. Τὰ βουνά,
ἐξαίρουμένης τῆς πρὸς τὸ πέλαγος δυτικῆς παραλίας,
εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ ὄσους ἀδιάκοπον καὶ ἀπέραντον.
Τὸ ὄσος ἀναβαίνει εἰς ὕψος 300 ἕως 450 μέτρων,
ἐπεὶτα ἐρχεται σειρὰ γῆς γυμνῆς ὅπου βλαστάνουν
φυτὰ ὀρεινά, ὑψηλότερα δὲ εἶναι ἡ σειρὰ τῆς αἰωνίου
χλόης. Σπανιώτατα εὐρίσκει τις καθ' ὅλην ἐκείνην
τὴν χώραν μικρὰν ἑκτασιν γῆς ἐπιπέδου. Δύο μόνον
μέρη τοιοῦτου εἶδους ἀνεκάλυψα. Καὶ εἰς τὰ δύο, κα-
θὼς καὶ παντοῦ ἄλλου, ἡ ἐπιφάνεια ἀποτελεῖται ἀπὸ
στρώμα παχὺ φυτῶδους καυσίμου χρώματος. Καὶ ἐν-
τὸς τοῦ ὄσους ἡ γῆ εἶνε ἐπίσης σκεπασμένη ἀπὸ
στρώμα βαθύ φυτικῶν οὐσιῶν, εὐρισκομένων εἰς διαρκῆ
ἀποσύνθεσιν, — καὶ τόσον ὑγρῶν, ὥστε οἱ πόδες βυθί-
ζονται ἀνά πᾶν βῆμα.

Ἄφου ἐπείσθην ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ διασχίσω τὸ

δάσος, ἠκλούθησα τὴν κοίτην ἑνὸς χειμάρρου. Κατ' ἄρχας ἦτο δυσκολωτάτη ἡ ἀναρρίχσις μου ἀπὸ καταρρακτὴν εἰς καταρράκτην καὶ ὑπεράνω σωρείας μεγάλων κορμῶν δένδρων κατεστραμμένων· ὀλίγον ὁμως κατ' ὀλίγον ἀνῆλθα εἰς κοίτην πλέον ἀνοικτὴν, ὅπου τα νερά εἶχαν λειάνει τὰς ὄχθας. Ἐξηκολούθησα μὲ κόπον ν' ἀναβαίνω ἐπὶ μίαν ὥραν. Ἡ θεὰ ἐκεῖ ἀντήμειψε τὸν κάματον μου. Τὸ σκιερὸν βάθος τῆς φάραγος συνηρμολετο πρὸς τὰ πάμπολλα σημεῖα βιαίας καταστροφῆς. Ἐκατέρωθεν αἱ πλευραὶ τῶν βουνῶν παρίσταναν σωροὺς βρέτχων μεγαλεπρεπῶν καὶ δένδρων ἀναποδογυρισμένων. Ἀλλὰ δένδρα, ὀρθὰ ἀκόμη, ἐφαίνοντο ἑτοιμα καὶ αὐτὰ νὰ πέσουν. Ἡ πυκνὴ ἐκείνη ἀνάμιξις δένδρων ζώντων καὶ νεκρῶν μου ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν τὰ δάση τῶν τροπικῶν, — μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ἐδῶ, εἰς αὐτὰς τὰς ἐρημίας, ὁ Θάνατος καὶ ὄχι ἡ Ζωὴ ἐφαίνετο ὅτι κυριαρχεῖ. Ἀκολουθῶν τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου, ἐφθασα εἰς μέρος ὅπου τὸ κατακύλισμα κορμῶν εἶχεν ἀνοίξει εἶδος ὁρόμου ἀναμῆσον τοῦ δάσους. Ἀνέβην ἐκεῖθεν εἰς ὕψος ἀρκετὸν, ὅπόθεν εἶχα κάτωθεν μου μέγα μέρος τοῦ δάσους. Τὰ δένδρα εἶναι ὅλα ἑνὸς εἶδους ὀξύας. Ἡ ὀξύς αὕτη διατηρεῖ τὸ φύλλωμά της καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Τὸ βαθύπρασινον χρῶμά της κλίνει πρὸς τὸ χίτρινον. Ἡ ἀπεραντὸς μονοτονία τοῦ χρώματος τούτου ἐπηλύζανε τὴν μελαγχολικὴν ὄψιν τοῦ θεάματος. Ἄλλως, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου στασίως φέρουν ἐκεῖ τὴν λάμψιν τῆς ζωῆς.

Τῇ 21^ῃ Δεκεμβρίου τὸ πλοῖόν μας ἀνεῖλκυσε τὴν

Δημόστω Κένυρικῇ Βιβλίωθῃσιν Βέρμους

ἄγκυραν. Ὁ ἄνεμος ἐπνεεν οὐριος ἐξ ἀνατολῶν καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, τὴν 3ην ὥραν μ. μ., παρεκάμψαμεν τὸ ἀνεμόδαρτον ἀκρωτήριο Χόρν. Ἡ ἐσπέρα ἦτο λαμπρά, ὁ οὐρανὸς καθαρὸς καὶ ὠραία ἡ θέα τῶν πέριξ νήσων. Ἀλλὰ τὸ ἀκρωτήριο ἀπῆτει νὰ πληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν φόρον μας εἰς τὴν κακὴν του φήμην καὶ μᾶς ἔστειλε, περὶ δυσμᾶς ἡλίου, ἄνεμον φοβερόν. Διὰ τὸ ἀποφύγωμεν τὸν κίνδυνον, ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὸ ἀνοιχτὸν πέλαγος, τὴν δὲ ἐπομένην ἡμέραν ἐγυρίσαμεν πάλιν καὶ εἶδαμεν ἐκ νέου τὸ ἀκρωτήριο, ἀλλὰ τὸ εἶδαμεν τώρα ὑπὸ τὴν συνήθη ἀγρίαν μορφήν του, σκεπασμένον ἀπο ὀμίχλην, καὶ με ἀνεμοταραχὴν καὶ θαλασσοταραχὴν ὀλόγυρά του. Μαῦρα σύννεφα μέγιστα ἐκυλίωντο εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ βροχὴ μὲ χάλαζαν μᾶς ἐμάστιζε, — τόσον ῥαγδαία, ὥστε ὁ πλοίαρχος ἔκρινε καλὸν νὰ καταφύγωμεν εἰς ἔρημον πλησίον λιμένα, ὅπου ἐρρίψαμεν τὴν ἄγκυραν τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Τὰ νερὰ ἐκεῖ ἦσαν ἡσυχά. Μόνον πνοαὶ δυναταὶ ἀνέμου, χυνόμεναι ἀπὸ τὰ πέριξ βουνά, μᾶς ἔσειαν ποῦ καὶ ποῦ τὸ πλοῖον, ἐνθυμίζουσαι τὴν ἔξω τρικυμίαν.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Γῆς τοῦ Πυρός δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἄκρα τῆς καταποντισθείσης σειρᾶς βουνῶν, περὶ τῆς ὁπίας ἀνέφερα. Πλησίον εἰς τὸν λιμένα μας ὑψώνετο ἀποτόμως ὄρος πυραμιδοειδές, ὕψους 500 περίπου μετρῶν.

Αἱ πέριξ νῆσοι εἶναι βρόχοι κωνικοί. Ἡ λιμὴν ὅπου καταφυγαμεν ὀνομάζεται λιμὴν τῶν Καλῶν, διὰ τὸ

ὑπάρχουν ἐκεῖ ὀλίγοι καλύδοι. Ὅλοι ὁμως οἱ ἐκεῖ ὄρμοι ἠδύναντο, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, νὰ φέρουν τὸ αὐτὸ ὄνομα. Οἱ κάτοικοι, τρεφόμενοι μόνον μὲ ὀστρακόδερμα, ἀναγκάζονται διαρκῶς νὰ ἀλλάζουν τόπον διαμονῆς, ἀλλ' ἐπιστρέφουν συνήθως εἰς τὰ ἴδια μέρη, — καθὼς μαρτυρεῖται ἀπὸ τοὺς μεγάλους εἰς διάφορα μέρη σωροὺς ὀστράκων. Οἱ τοιοῦτοι σωροὶ διακρίνονται συχνάκις πολὺ μακρόθεν, γὰρ εἰς τὸ χαμηλὸν πεδινὸν χρῶμα φυτῶν τινῶν, τὰ ἀπὸς πάντοτε βλαστάνουν ἐπανωτῶν. Μεταξὺ τῶν αὐτῶν τούτων εἶναι αὖς εἶδη καταληπτότατα πρὸς τρεῖς, τὸ ἀγριοσέλικον καὶ ἓν ἄλλο χόστον. Ἀλλ' οἱ ἄγριοι δὲν ἀνεκαλύψαν ἀκόμη τὴν χρῆσιν τῶν.

Ἡ καλύδο τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός ἐμοιάζει πολὺ πρὸς θημωνιάν. Τὸ σχῆμά της καὶ αἱ διαστάσεις εἶναι αἱ ἴδιαι. Συνίσταται ἀπὸ ὀλίγων κλῶνας σπασμένους, στηλωμένους εἰς τὴν Γῆν, στεγάζεται δὲ ἀπὸ τὸ ἓν μόνον μέρος μὲ ὀλίγα καλάμια, πλεγμένα μὲ χόρτα. Μιᾶς ὥρας τὸ πολὺ ἐργασία ἀρκεῖ πρὸς κατασκευὴν τοιαύτης καλύδος, ἡ ὁποία συνήθως χρησιμεύει δι' ὀλίγων μόνον ἡμερῶν κατοικίαν. Εἰς ἓν μέρος εἶδα καλύδην τόσον μικράν καὶ χαμηλήν, ὥστε ἐφαίνετο μᾶλλον ὡς καταφύγιον λαγοῦ. Ὁ κύριός της βεβαίως θὰ ἔζη μόνος. Ὁ Μοναστηριώτης εἶπεν ὅτι θὰ ἦτο «κακὸ ἄθροπον» καὶ ὅτι θὰ εἶχε κλέψῃ τίποτε. — Εἰς τὴν δυτικὴν ὁμως παραλίαν αἱ καλύδοι εἶναι καλλίτεραι καὶ στεγάζονται μὲ ὀρματὰ φώκης.

Ὡς τὸν λιμένα τοῦτον ἐμείναμεν ἀρκετὰς ἡμέρας, ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας. Τὸ κλῆμα εἶναι ἀθλιώτατον. Ἐῖχεν ἤδη παρέλθει τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ἀλλ' ἐν τούτοις καθ' ἡμέραν ἐπιπτε χιὼν εἰς τὰ βουνά, εἰς δὲ τὰς κοιλάδας νερόχιονον. Αἱ νύκτες ἦσαν ψυχρόταται. Ἡ δὲ ὑγρασία καὶ ἡ ἀκαταστασία τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς λάμψεως τοῦ ἡλίου ἐπροξένουν τὸν κακὴν ἐντύπωσιν, ὥστε ἐφантаζόμεθα τὸ κλῆμα χειρότερον ἀκόμη ἀπὸ ὅ,τι πραγματικῶς ἦτο.

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ ἐπληθαίναμεν μετὰ τὴν λέμβον πρὸς μίαν τῶν παρακειμένων νήσων, συνητηθήμεν μετὰ πλοιάριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἑξ ἐντόπιοι. Δὲν εἶχα ποτὲ μου ἴδῃ ὄντα ἐλκεϊνότερα. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν φοροῦν, καθὼς ἀνέφερα, μανθοῦς ἀπὸ δέρμα λαμα, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν σκεπάζονται μετὰ δέρματα φακῆς. Ἀλλ' εἰς τὰ κεντρικὰ αὐτὰ μέρη τῆς Γῆς τοῦ Πυρός οἱ ἄνδρες ἔχουν ὡς μόνον ἐνδύμα ἐν τεμάχιον δέρματος φακῆς, ὅχι μεγαλειότερον ἀπὸ μανθῆλι, τὸ προστρμύζουν δὲ εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος μετὰ σπάγγον καὶ τὸ σύρουν ἄλλοτε πρὸς τὸ στήθος καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν ῥάχιν, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, ἀναλόγως τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ ψύχους. Ἀλλ' οἱ ἑξ ἐκεῖνοι ἄγριοι ἦσαν ὀλόγυμνοι. Ἐθρεχε ῥαγδαίως ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἄφρὸς τῶν κυμάτων κατεθρεχαν τὰ γυμνά των μέλη.

Ἐἰς ἓνα ἄλλον κολπίσκον, ἐκεῖ πλησίον, εἶδα νέαν γυναῖκα νὰ στέκῃ ὥραν πολλήν, ἀπὸ περιέργειαν καὶ μόνον, διὰ νὰ μᾶς βλέπῃ μακρόθεν. Ἐθῆλαξε τὸ

νεογέννητον βρέφος της, ἡ δὲ παγωμένη βροχὴ ἐπιπτε καὶ ἀνελύετο βαθμηδὸν εἰς τὰ γυμνά της στήθι, καὶ εἰς τὰ ἀσκεπῆ μέλη τοῦ βρέφους της. Ἰδοὺ πῶς ἀναπτύσσονται τὰ ἀθλία αὐτὰ πλάσματα κατὰ τὴν αὐξηsaίν των καὶ πῶς γίνονται ὅπως τοὺς εἶδα, μετὰ φρικτῶδη των πρόσωπα πασαλειμμένα μετὰ χρώματα διάφορα, μετὰ τὸ σῶμα βρωμερὸν καὶ λυγδερὸν, μετὰ τὴν κόμην πηκτὴν, τὴν φωνὴν βραχυτὴν καὶ ἀγρίαν, καὶ μετὰ τὰς βιαίας χειρωνακίας των. Ὅταν τοὺς βλέπητις, διστάζει νὰ πιστεῦσῃ ὅτι εἶναι ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ καθὼς ἡμεῖς καὶ κατοικοὶ τοῦ αὐτοῦ κόσμου. Ὅποιαν ἄρὰ γε εὐχαριστήτιν εὐρίσκουν τοιοῦτοι ἄγριοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς; Τὴν νύκτα, πέντε ἢ ἑξ ὁμοῦ, μόλις προφυλαττόμενοι ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τοῦ ψυχροῦ τοῦ ὀριμυτάτου κλίματος των, σωριάζονται ἐπάνω εἰς τὸ ὑγρὸν χῶμα ὡς νὰ ἦσαν κτήνη. Χειμῶνα καὶ θέρος, ἡμέραν ἢ νύκτα, ὅταν ἀποσύρωνται τὰ νερά της παλirroιας, ἀνάγκη νὰ ζητοῦν τὸ φαγητὸν των συναζοντες ὀστρακοδερμα εἰς τοὺς βρόχους. Ὀλίγα μανιτάρια καὶ ἀνούσαι τινες καρποὶ ἄγριοι ποικίλλουν πού καὶ πού τὴν τροφὴν των. Ἐάν ποτε φονεύσουν φώκην, ἢ ἐάν τὸ σαπημένον πτώμα φαλαίνης εὐρεθῇ εἰς τὰ παράλια των, τότε εἶναι δι' αὐτοὺς ἑορτὴ καὶ πανηγυρίς!

Συχνάκις ὑποφέρουν ἀπὸ πείναν. Ὁ πλοίαρχος Λῶ, —γνωστός μου κυνηγὸς φωκῶν, πολλάκις ἐπισκεφθεὶς αὐτὰ τὰ μέρη, —μοῦ διηγήθη ὅτι εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν συνήντησε μίαᾶν φορὴν ἄθροισμα 150 περιόπων

ἀγρίων εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν. Δὲν εἶχιν σχεδὸν οὐδὲν ἐπάνω των. Σειρὰ τρικυμιῶν ἡμπόρισε τὰς γυναῖκας των νὰ εὗρουν ὀστρακόδερμα εἰς τοὺς βράχους, οἱ δὲ ἄνδρες δὲν ἡδυνήθησαν μὲ τὰ πλοιάριά των νὰ κινηθῶσιν εὐώκας. Μίαν πρωΐν ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐξεκίνησαν πεζοὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς. Μετὰ πέντε ἡμέρας ἐπέστρεψαν κατάκαποι. Ὁ καθείς των ἔφερε τεμάχιον τετράγωνον σαπημένου κρέατος φαλαίνης, μὲ τρυπὰν εἰς τὸ μέσον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχιν περασμένην ὁ καθείς τὴν κεφαλὴν του. — Ὁ γεροντότερος τῶν ἀγρίων ἔκοψε τὸ κρέας τοῦτο εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ συγχρόνως ἐψιθύριζεν εἶδος ἐξορκισμοῦ ἢ προσευχῆς. Ἐπειτα τὰ ἔψησεν ὀλίγον καὶ τὰ ἐμοίρασεν εἰς τοὺς πεινασμένους συντρόφους του, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ μεταξύ ἐκάθηντο ὀλόγυρα σιωπῶντες. Ὁ κ. Λῶ νομίζει ὅτι, ὅπου τὰ φαλαίνα νεκρὰ πέσῃ εἰς τὰ παράλια των, οἱ ἐντόπιοι θάπτουν εἰς τὴν ἕρπον μέγα μέρος τῆς διὰ νὰ τὸ ἔχουν εἰς καιρὸν πείνης.

Αἱ διαφόροι ρυαί, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς πόλεμον ἀναμεταξύ των, εἶναι ἀνθρωποφάγοι. Ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Κουμπουόλου καὶ ἐνὸς ἄλλου μικροῦ ἀγρίου, τὸν ὁποῖον εἶχε παραλάβει ὁ κ. Λῶ, φαίνεται βέβαιον ὅτι ὅταν ἐπικρατῇ πείνα, τὸν χειμῶνα, φονεύουν καὶ τρώγουσιν τὰς γράϊας των, πρὶν φάγουν τοὺς σκύλους των. Ὁ μικρὸς τοῦ κ. Λῶ, ἀποκρινόμενος εἰς ἐρώτησιν του, ἔλεγε δὲν τρώγουσιν πρῶτα τοὺς σκύλους, ἀλλὰ κτενίσκονται πρῶτον εὐώκας, γρηαῖς ὅχι. Ἀπὸ

* τὴν περὶ τῆς περὶ τοῦ πῶς τὰς θανατώνουν.

φαίνεται ὅτι τὰς κρατοῦν ἐπάνω ἀπὸ καπνὸν μέχρις οὗ πνιγοῦν. Ἐμιμείτο τὰς κραυγὰς των, ἀστεϊζόμενος, καὶ ἐδείκνυε ποῖα μέρη τοῦ σώματός των ἦσαν τὰ νοστιμώτερα. Ὅσον φρικτὸς καὶ ἂν εἶναι ὁ τοιοῦτος θάνατος, φρικτότερος ἀκόμη θὰ εἶναι ὁ τρόμος τῶν ἀυστυχῶν ἐκείνων γυναικῶν, ὅταν ἔρχεται ὥρα πείνης. Φεύγουν ἐνίοτε εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ σωθοῦν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες τὰς κυνηγοῦν καὶ τὰς φέρουν ὀπίσω εἰς τὸν θάνατον.

Ὅσοι ἐπεσκέφθισαν τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, δὲν ἠδυνήθησαν ἕως τῶρα νὰ ἐξακριθώσουν ἂν οἱ κάτοικοί της ἔχουν ἰδέαν τινὰ περὶ μελλούσης ζωῆς. Ἐνίοτε θάπτουν τοὺς νεκροὺς των εἰς σπήλαια, ἄλλοτε εἰς τὰ ὄρεϊνα των ὁάσῃ, ἀλλ' ἄγνωστον ἂν τελοῦνται κηδεῖαι. Ὁ Κουμπόπουλος δὲν ἐτρωγε πτηνὰ τῆς ξηρᾶς, διότι «τρωγουν ἀποθνήσκουσιν». Ἀποφεύγουν δὲ νὰ συλλογῶν περὶ τῶν νεκρῶν.

Δὲν εἶδαμεν ποτὲ νὰ τελοῦν θρησκευτικὴν τινα λατρείαν, παρὸς ὅτι ἂν εἶχε τοιοῦτον χαρακτῆρα ὁ ψιθυρισμὸς τοῦ γέροντος, ὅτε ἐκοπτε τῆς φαλαίνης τὸ κρέας. Πᾶσα φυλὴ ἔχει ἕνα εἴτε μᾶγον εἴτε ιατρὸν, τοῦ ὁποίου ὁμως δὲν κατωρθώσαμεν ποτὲ νὰ μάθωμεν ἀκριθῶς τὸ ὑπόργηγμα. Ὁ Κουμπόπουλος, καθὼς ἡμεῖς, δὲν ἐπιστευεν εἰς τὸν Διάδολον, ἐπίστευεν ὁμως εἰς τὰ ὄνειρα. Ἀλλ' οἱ ἄγριοί μας δὲν ἦσαν οὐτε γαμικαστεροὶ ἀπὸ μερικοῦς ναύτας μας ὃ γέροντες καὶ κληῖροι μας ἀπέδιδεν ἀδίστακτως τὰς τρικυμίας, ὅσαι μᾶς ἐδασάνισαν πλησίον τοῦ Διήμιτις. Καὶ ἔπειτα ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατρὸς

ἀγρίων μας τούτων ἐπὶ τοῦ πλοίου. Μόνη περίστασις κατὰ τὴν ὁποίαν εἶδ᾽ τι παραπλήσιον πρὸς αἶσθημα θρησκευτικὸν ἦτο ἡ ἐκφρασις τοῦ Μοναστηριώτου, ὅτε ὁ ἱατρός μας ἐφόνευσεν ὀλίγα μικρὰ παππάκια διὰ νὰ τὰ ταριχεύσῃ, ὡς δείγματα ζωολογικά. «ὦ! εἶπε Τώρα βροχή, χιόνια, ἀέρας πολὺ!» Δηλαδή, ἐπερίμενε ἀντιποινα δι' ἐκείνην τὴν σπατάλην τροφῆς. Διηγέθη ὅς τότε, μετ' ζωηρότητα καὶ ἐξαψιν, ὅτι μίαν ἡμέραν ὁ ἀδελφός του ἐπέστροφεν πρὸς τὴν πατρίαν νὰ πάρῃ πτηνὰ τὰ ὅποια εἶχε φρονέσει καὶ ἀφήσει ἐκεῖ, ὅτε εἶδεν ἐξαίφνης νὰ πετοῦν ὑψηλὰ τὰ πτερά των. «Ὁ ἀδελφός μου», — ἔλεγεν ὁ Μοναστηριώτης, μιμούμενος τὰς κινήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, — «εἶπε μέσα του, τί τοῦτο;» καὶ ἀνέβη εἰς ἓνα βράχον καὶ εἶδεν εἰς τὸ παράλιον «ἓνα ἀγριάνθρωπον» κλέπτοντα τὰ πτηνὰ του, καὶ τότε ἔρριψε κάτω μίαν μεγάλην πέτραν καὶ ἐσκότωσε τὸν ἀγριάνθρωπον. Κατόπιν ὁμως, ἔλεγεν ὁ Μοναστηριώτης, ἔγειναν μεγάλαι τρικυμιαί καὶ ἔπεσαν πολλάί βροχαὶ καὶ χιόνες. Μετ' ἄλλους λόγους, ἐφαίνετο πιστεύων ὅτι τὰ στοιχεῖα ἦσαν τὰ ὄργανα τῆς τιμωρίας διὰ τὸ ἀδίκημα. Ἐκ τούτου δύναται τι νὰ φαντασθῇ πῶς, εἰς βαθμὸν κατὰ τι ἀνώτερον ἀναπτύξεως, οἱ ἄνθρωποι προσωποποιοῦν τὰ στοιχεῖα. Ἀλλὰ τί ἦτο ὁ ἀγριάνθρωπος τοῦ Μοναστηριώτου δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ ἐννοήσω ἀκριβῶς. Ἐκ τοῦ χαρακτηριτικοῦ τὸν ὅποιον εἶχε δώσει εἰς τὸν χτίστην τῆς μικρᾶς καλύβης, ἐκίνα νὰ πιστεύσω ὅτι καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἠτάλημμέναι καὶ αἰσθητικὴν ἐκπαίδευσιν.

ἡμεῖς μετ' αὐτοὺς ὡς πρὸς τοῦτο δισταγμοὺς ἄλλαι ἐπέσης συγκεχυμέναι ἐκφράσεις τῶν ἀγρίων μας, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν φρονῶ ἀπίθανον ὅτι οἱ μυστηριώδεις ἐκεῖνοι ἀγριάνθρωποι ἦσαν φρενοβλαβεῖς.

Αἱ διαφοραὶ φυλαὶ τῆς Γῆς τοῦ Πυρός δὲν ἔχουν ἀρχηγὸν οὔτε διοίκησιν. Καὶ ὁμοῦς ἐκάστη αὐτῶν εἶναι περικυκλωμένη ἀπὸ ἄλλας φυλάς ἐχθρικάς, λαλούσας διαλέκτους διαφόρους καὶ χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ ζώνης ἐρήμου χώρας οὐδετέρας. Αἰτία τῶν πολέμων τῶν εἶναι ὁ ἀγὼν πρὸς εὐρεσιν τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως. Ὁ τόπος τῶν εἶναι σωρὸς βράχων ἀποτόμων, βουνῶν ὑψηλῶν καὶ θασσῶν πυκνοτάτων, ἡ δὲ ὁμίχλη καὶ αἱ καταιγίδες δὲν ἔχουν τέλος. Μόνη κατοικήσιμος γῆ εἶναι ἡ πετρώδης παραλία. Πρὸς εὐρεσιν τροφῆς ἀναγκάζονται νὰ πλανῶνται αἰωνίως ἀπὸ ἓν μέρος εἰς ἄλλο, τόσον δὲ ἀπότομοι καὶ ἄβιοτοι εἶναι οἱ κρημνοὶ οἱ χωρίζοντες τὰ κατοικήσιμα μέρη τῆς παραλίας, ὥστε μόνον μετὰ τὰ ἄθλια τῶν πλοιάρια ἡμποροῦν νὰ μετατοπίζονται. Ἄλλως δὲν συναισθάνονται τὴν ἀνάγκην μονίμου κατοικίας, δὲν ἔχουν δὲ οὔτε τὴν συναίσθησιν τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης. Οἱ ἄνδρες μεταχειρίζονται τὰς γυναῖκας τῶν ὡς κτήνη. Ἀξιωματικὸς τοῦ πλοίου μας εἶδε μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν, μητέρα φέρουσαν εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ αἵματωμένον σῶμα τοῦ ἀποθνήσκοντος τέκνου τῆς, ἀφοῦ ὁ σύζυγός τῆς συνέτριψε τὴν κεφαλὴν του εἰς τοὺς βράχους, διότι ἄφησε νὰ τοῦ πέσουν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ αὐτὰ πτηνῶν θαλασσιῶν, τὰ ὅποια τοῦ εἶχε δώσει νὰ κρατῇ. Ἦτι φρι-

κωδέστερον νὰ φαντασθῇ τις! Ἀπὸ τοιούτους ἀνθρώπους τί ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ; Εἰς τί θ' ἀνυψωθῇ ἡ φαντασία των, τί θὰ συγκρίνῃ ὁ νοῦς των, τί θὰ κρίνῃ τὸ λογικὸν των; Ἡ ἐπιδεξιότης των εἰς περιωρισμένα τινὰ πράγματα εἶναι ἴση, ἐπάνω κάτω, μὲ τὸ ἔμφυτον τῶν ζώων, καθόσον δὲν ἀναπτύσσεται μὲ τὴν πεῖραν. Τὸ ἐντεχνότερον κατασκευάσμα των εἶναι τὰ πλοιάριά των· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εἶναι ἕως σήμερον ἀπαράλλακτα καθὼς τὰ εἶδε καὶ τὰ περιέγραψεν ὁ περιηγητὴς Δράκος πρὸ 250 ἐτῶν!

Βλέπων τις τοὺς ἀγρίους τούτους ἐρωτᾷ καθ' ἑαυτὸν: Πόθεν ἦλθαν; Τί παρεκίνησε, τί ἠνάγκασεν ἀνθρώπους ζῶντας εἰς μέρη εὐδαιμονέστερα νὰ τὰ παραιτήσουν, νὰ διασχίσουν τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν, νὰ ἐφεύρουν τὴν ναυπηγίαν σκαφῶν ἀγνώστων εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Περουβίας, τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Βρασιλίας, καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς μίαν τῶν πλέον ἀπαισιῶν χωρῶν τῆς ὑδρογείου σφαίρας! Ἀλλ' αἱ σκέψεις αὐταὶ στεροῦνται ἴσως βάσεως, καθότι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὀλιγοστεύει ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός· τὸ δὲ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἀπολαμβάνουν καὶ αὐτοί, ὅπωςδὴποτε, μίαν ὁσὶν εὐτυχίας πόσῃς, ὥστε νὰ μὴ τοὺς εἶναι βίρος ἡ ζωὴ. Ἡ φύσις κάμνει τὴν Συνήθειαν παντοδύναμον, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς Συνηθείας κληρονομικὰ, ὥστε κατήντησαν νὰ προσαρμοσθοῦν καὶ ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ κλίμα καὶ πρὸς τὰ προϊόντα τοῦ ἔλκεϊνου τοῦτου τόπου.

Ἔνεκα τῆς κακοκαιρίας ἐμείναμεν ἐξ ἡμέρας εἰς τὸν λιμένα τῶν Καλυδῶν. Τὴν 30 Δεκεμβρίου ἀπεπλεύσαμεν. Ὁ πλοίαρχός μας ἤθελε νὰ διευθυνθῶμεν πρὸς δυσμὰς διὰ ν' ἀποβιβάσωμεν εἰς τὴν πατριᾶ τῶν τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Κκλοθοῦναν. Ἀλλὰ μας ἤλθαν τρικυμῖαι ἀλλεπάλληλοι, εἶχαμεν δὲ καὶ τὰ ρεύματα ἐναντίον μας.

Τὴν 11^{ην} Ἰανουαρίου 1833 κατωρθώσαμεν, ἐπὶ τέλους, νὰ πλησιάσωμεν, καὶ ἐβλέπαμεν εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μιλίων τὰ βουνὰ τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅτε ἐξαφνα ἄνεμος φοβερός μᾶς ἠνάγκασε νὰ ποδίσωμεν. Τὰ κύματα εἰς τὴν ἀπέχουσαν παραλίαν ἦσαν τρομερά. Ἐβλέπαμεν τὸν ἄφρον ν' ἀναβαίνει εἰς βράχος ὕψους ἐξήκοντα μέτρων. Τὴν 12^{ην} ἡ τρικυμία ἔλαβε διαστάσεις ἐπικινδύνους. Δὲν ἤξεύραμεν πλέον ποῦ εὕρισκόμεθα. Δὲν ἦτο δὲ ποσῶς εὐχάριστον ν' ἀκούωμεν τὴν ἀκατάπαυστον διαταγὴν τοῦ κυβερνήτου: «Προσχῆ ἔμπρός!» Τὴν 13^{ην} ἡ τρικυμία ἐφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνά της. Ὁ ἄνεμος ἐμάστιζε τὰ κύματα τόσον, ὥστε ὁ ἄφρός τῶν ἐκλείε γύρω μας τὸν ὀρίζοντα. Ἦτο ματωμένη ἡ θάλασσα! Τὴν μεσημβρίαν κύμα πελώριον ἐπλημμύρισε τὸ πλοῖον καὶ μᾶς ἤρπασε τὴν μεγαλειτέραν τῶν λέμβων. Τὸ σκάφος ἔτρεμε σύσσωμον καὶ οἱ ὀλίγην ὥραν δὲν ὑπῆκουεν εἰς τὸ πηδάλιον, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἤλθε πάλιν εἰς τὰ σωστά του καὶ ἀντεμετώπισε τὸν ἄνεμον. Ἐὰν μᾶς ἤρχετο καὶ ἄλλο κύμα καθὼς τὸ πρῶτον, ἡ τύχη μας ἤθελεν ἀποφασισθῆναι καὶ καλὴν ἢ Πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ἡδὴ ἡμερῶν ἐπα-

λαίσαμεν εἰς μάτην διὰ τὰ διευθυνθῶμεν πρὸς δυσμὰς. Τὸ πλήρωμα ἦτο ἐξηντλημένον. Ἐπὶ νύκτας καὶ ἡμέρας οἱ ναῦται ἔμεναν μὲ βρεγμένα φορέματα. Ὁ πλοίαρχος παρητήθη ἀπὸ τὸν σκοπὸν τὰ φθάσει εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν ἔξωθεν, ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὰ ὀπίσθεν τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ ἐρρίψαμεν ἐπὶ τέλους τὴν ἄγκυραν εἰς βάθος 47 ὀργυιῶν.

Πόσον γλυκεῖα ἡ ἡσυχία τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ὥστερον ἀπὸ τόσων ἡμερονυκτίων ἀγωνίαν καὶ τὴν ἀδιάκοπον βοήν τῶν συγκρουομένων στοιχείων!

Τὴν 15ην Ἰανουαρίου ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται τέσσαρες λέμβοι διὰ τὰ μεταφέρωμεν τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Καλαθοῦναν, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των, εἰς τὴν πατρίδα των διὰ μέσου τοῦ πορθμοῦ, τὸν ὅποιον ὁ πλοίαρχος Φιτορόης εἶχεν ἀνακαλύψει κατὰ τὸ προηγούμενον ταξειδίον του. Τὸ στενὸν τοῦτο ἔχει μῆκος 120 μιλίων, τὸ δὲ πλάτος του εἶναι δύο μιλίων κατὰ μέσον ὄρον. Κατὰ μῆκος ἡ γραμμὴ του εἶναι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος εὐθεῖα, — τόσον εὐθεῖα, ὥστε ἡ θάλασσα, περιοριζομένη ἑκατέρωθεν ἀπὸ τὰ βουνά, καταντᾷ ἐπὶ τέλους συγκεχυμένη. Τὸ στενὸν τοῦτο διασχίζει τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς· εἰς δὲ τὸ μέσον περίπου ἐνώνεται, εἰς γωνίαν ὀρθήν, μὲ ἄλλον πορθμὸν σχήματος ἀκανονίστου. Ἐκεῖ, εἰς τὴν συνάντησιν τῶν δύο πορθμῶν, ἦτο ἡ πατρίς καὶ ἡ φυλὴ τοῦ Κουμποπούλου.

Τὴν 19ην αὐτέσσαρες λέμβοι, μετὰ πλήρωμα εἰκοσι

ὡκτῶ ἀνδρῶν, ἐξεκίνησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πλοίαρχου Φιταρόη. Τὸ ἀπόγευμα εἰσῆλθον εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἐμβασμα τοῦ πορθμοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεκαλύψαμεν ὠραῖον ὄρμισκον, περικυκλωμένον ἀπὸ νησιῶν. Ἐκεῖ εἰς τὴν παραλίαν ἐττήταμεν τὰς σκηνας μας καὶ ἠνάψαμεν πυράς. Τὸ μέρος ἦτο τερπνότατον. Τὰ ἀτάραχα νερά τοῦ μικροῦ λιμένος, μέ τους κλάδους τῶν δένδρων κρεμαμένους ὑπεράνω τῆς πετρώδους ἀκτῆς, αἱ ἀγκυροβολημέναι μας λέμβοι, αἱ σκηναὶ μας στηλωμέναι εἰς τὰς διεστειρωμένας κώπας, ὁ καπνὸς ἀνερχόμενος μεταξὺ τῶν δένδρων τῆς στενῆς κοιλάδος, τὰ πάντα ὁμοῦ ἐσχημάτιζαν εἰκόνα ἡρεμίας καὶ ἀναπαύσεως! Τὴν ἐπιούσαν ἐξηκολουθήσαμεν σχίζοντες τὰ ἥσυχά νερά καὶ ἐφθάσαμεν εἰς μέρη πλέον κατοικημένα. Οἱ κάτοικοι δὲν εἶχαν ἴσως ποτὲ ἴδῃ ἀνθρώπους λευκοῦς.

*Ὅτε εἶδαν τὰς τέσσαρας λέμβους, ἡ ἐκπληγὴς των δὲν εἶχεν ὄριον. Κατὰ τὴν συνήθειάν των, (ἐνεκα τῆς ὁποίας ἐπεκράτησεν ἡ ὀνομασία *Γῆ τοῦ Πυρός*), ἤναψαν παντοῦ πυράς διὰ νὰ ἐλκύσουν τὴν προσοχήν μας καὶ διὰ νὰ διαδώσουν εἰς τὰ πέρατα τῆς χώρας τὴν εἴησιν τῆς παρουσίας μας. Ἵνές ἐξ αὐτῶν ἔτρεχαν ἐπὶ ὥρας εἰς τὴν παραλίαν, ἀκολουθοῦντες τὰς λέμβους. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν αἰφνιδίαν ἐμφάνισιν τεσσάρων ἢ πέντε ἀγρίων εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς βράχου, ἐνῶ διεβαίναμεν κάτωθεν του. Ἦσαν ὀλόγυμνοι, ἡ μακρὰ των κόμη ἐκυμάτιζεν, ἐκράτουν ῥάβδους χονδράς ἀξέστους. Πηδῶντες ἐπὶ τοῦ βράχου, ἔσκιαν

τὰς ῥάβδους κυκλοτερώς ἄνω τῆς κεφαλῆς των, καὶ ἐκραύγαζαν κραυγὰς ἀγρίας !

Τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἀπειβιάσθημεν εἰς τὸ μέσον ὁμίλου ἐντοπίων. Κατ' ἀρχὰς αἱ διαθέσεις των δὲν ἐφαίνοντο διόλου φιλικαί. Ἐκράτουν τὰς σφενδόνας των εἰς τὰς χεῖρας. Ἐντὸς ὀλίγου ὅμως τοὺς ἐξημερώσαμεν μὲ τὰ μικρά μας ὄωρα. Πρὸ πάντων τοὺς εὐχαρίστησεν ἡ κοκκίνη ταινία, μὲ τὴν ὁποίαν ἐζώσαμεν τὰς κεφαλὰς των. Τὰ παξιμάδιά μας ἐπίσης τὰ εὐρήκαν τῆς ἀρεσκείας των. Ἀλλ' ὅτε ἤγγισαν μὲ τὸν δάκτυλον τὸ ψαχνὸν παστὸν κρέας τὸ ὁποῖον ἔκοπτα, ἐξέφρασαν μὲ μορφασμοὺς ἀηδῖαν τόσπην, ὅσπην θὰ ἐπροξένοι εἰς ἐμέ ἡ σαπημένη φάλαινά των. Ὁ Κουμπόπουλος ἐφαίνετο ἀηδιασμένος μὲ τοὺς τρόπους τῶν ἀγρίων ἐκείνων καὶ ἔλεγεν ὅτι οἱ τῆς φυλῆς του εἶναι πολὺ καλλίτεροι. Εἰς τοῦτο ὅμως ἔλανθάνετο μεγάλως.

Ὅσον ἦτο εὐκολὸν νὰ εὐχαριστήσῃ τις τοὺς ἀγρίους τούτους, τόσον ἦτο δύσκολον νὰ τοὺς χορτάσῃ. Γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ παῖδιά δὲν ἔπαυαν νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὴν λέξιν *Γιαμερσκοῦντερ*, ὀηλαῶ Ἄος μου. Ἀφοῦ εἰδείξαν ὅλα τὰ ἀντικείμενα, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, μέχρι καὶ τῶν κομβίων τῶν ἐνδυμάτων μας, ἐπαναλαμβάνοντες τὴν λέξιν εἰς ὅλους τοὺς ἤχους καὶ μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς ἐντάσεις, ἐξηκολούθουν φωνάζοντες *Γιαμερσκοῦντερ*, χωρὶς νὰ προσαρμόζουν τὴν λέξιν εἰς ὠρισμένα ἀντικείμενα. Μὴ ἀρκούμενοι δὲ εἰς τὸ Ἄος μου διὰ τὸν ἑαυτὸν των, μᾶς ἐδείκνυσαν πονηρῶς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, ὡς νὰ ἔλα-

γαν: Ἄν δὲν δίδῃς εἰς ἐμέ, θά ὤσης ὁμῶς εἰς αὐτοὺς ἱ

Τὴν νύκτα ἀπέδῃ ματαίᾳ ἢ προσπάθειά μας νὰ εὐρωμεν ὁρμον ἀκατοίκητον. Ἐπὶ τέλους, ἠναγκάσθημεν νὰ σκηνώσωμεν πλησίον ἐνὸς ὁμίλου ἀγρίων. Ἐννοεῖται ὅτι ἐλάβαμεν τὰ μέτρα μας πρὸς προφύλαξιν. Ἐνόςφ ἦσαν ὀλίγοι δὲν μᾶς ἐπείραζαν ποσῶς, ἀλλὰ τὴν πρωτὴν τῆς 21ης Ἰανουαρίου ἦλθαν καὶ ἄλλοι, καὶ τότε ἐδειξαν σημεῖα ἐχθρικῶν διαθέσεων. Ἐνομίσσαμεν ὅτι δὲν θ' ἀποφύγωμεν τὴν σύγκρουσιν.

Ὁ Εὐρωπαῖος εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἔχει τοῦτο τὸ μειονέκτημα, ὅτι ὁ ἄγριος δὲν γνωρίζει ποσῶς τὴν δύναμιν τοῦ πυροβόλου του. Ἐὰν τὸν εἶῃ νὰ σημαδεύῃ μὲ τὸ ὄπλον του, τὸ κίνημα φαίνεται εἰς αὐτὸν πολὺ ὀλιγώτερον ἐπικινδύνον ἀπὸ ἀνθρώπου κρατούντος τόξον, λόγχην ἢ καὶ σφενδόνην. Διὰ νὰ τοῦ ὤσῃ ὁ Εὐρωπαῖος νὰ ἐννοήσῃ τὴν ὑπερβολὴν του, ἀνάγκη νὰ ῥθισθῇ εἰς τὰ ἄκρα. Ἄλλως ὁ ἄγριος, καθὼς τὸ θηρίον, δὲν βλέπει ἐμπρὸς τοῦ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπάλων. Ἄν προσβλῇ, δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ, ἀλλὰ θὰ προσπαθῇ νὰ σοῦ σπάσῃ τὴν κεφαλὴν μὲ μίαν πέτραν, ἀπαράλλακτα καθὼς ἡ τίγρις ὑπὸ τὰς ἰδίαις περιστάσεις θὰ προσπαθῇ νὰ σὲ κατασπαράξῃ. Ὁ Φιτορὸς μίαν φορὰν, ἔχων λόγους ἰσχυροὺς διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀγρίους οἱ ὅποιοι τὸν εἶχαν περικυκλώσει, τοὺς ἐφοθέρισε κατὰ πρῶτον σείων τὴν μάχαιράν του, ἀλλὰ τοῦτο ἐπέφερε μόνον τὸν γέλωτά των. Τότε ἐπυροβόλησε δύο φορές μὲ τὸ πιστόλιόν του, πολὺ πλησίον εἰς ἓνα τῶν ἀγρίων. Αὐτὸς καὶ τὰς δύο φορές ἔξε-

πλάγη καὶ ὑψώσας τὴν χεῖρα ἔτριψε ταχέως μὲ προσοχὴν τὴν κεφαλὴν του. Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τοὺς συντροφους του καὶ ἐξελαρύγγισεν ὀλίγας λέξεις, ἀλλὰ οὔτε κἀν ἐσκέφθη περὶ ὑποχωρήσεως. Δύσκολον νὰ ἐμβωμεν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀγρίων τούτων καὶ νὰ ἐννοήσωμεν τὰς σκέψεις των. Ἀλλὰ βεβαίως ἐκεῖνος δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ κάμῃ τοιοῦτον κρότον πλησίον του τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο. Ἵσως δὲν ἐκατάλαβεν ἀμέσως ἂν ἦτο κρότος ἀπλοῦς ἢ κτύπημα, καὶ διὰ τοῦτο ἔτριψε τὴν κεφαλὴν του. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὅταν οἱ ἄγριοι βλέπουν τὴν σφαῖραν νὰ κτυπήσῃ τὸ σκοπούμενον σημεῖον, δὲν δύνανται ἀμέσως νὰ ἐννοήσουν πῶς ἔγινε τὸ πρᾶγμα· διότι ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ταχύτης τῆς βολῆς τοὺς ἐμποδίζει νὰ βλέπουν τὴν σφαῖραν, δὲν χωρεῖ εἰς τὸν νοῦν των. Παρεκτός δὲ τούτου ἡ μεγάλη ὁρμή, ἐνεκα τῆς ὁποίας ἡ σφαῖρα χώνεται εἰς τὸ ξύλον ἢ εἰς ἄλλο σκληρὸν ἀντικείμενον, χωρὶς νὰ τὸ σχίσῃ, τοὺς πείθει ὅτι ἡ σφαῖρα δὲν ἔχει δύναμιν· ἄλλως, κατὰ τὰς ἰδέας των, θὰ τὸ ἐσχίζεν. Ἐγὼ δὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι καὶ ἂν ἴδουν τὴν σφαῖραν νὰ τρυπήσῃ δένδρον ἢ νὰ φονεύσῃ ζῶον, πάλιν δὲν ἐννοοῦν πόσον ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ πυροβόλον ὄπλον.

Τὴν 22^{αν} Ἰανουαρίου, ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὴν νύκτα ἀδολαβεῖς, εἰς ἑδάφος κατὰ τὰ φαινόμενα οὐδέτερον, ἀναμεταξὺ τῆς χώρας τῶν χθεσινῶν ἀγρίων καὶ τῆς χώρας τῆς φυλῆς τοῦ Κουμποπούλου, ἐξηκολουθήσαμεν μὲ τὰς λέμβους τὸν δρόμον μας. Αἱ μεγάλαι ἐκτάσεις

γῆς ἐρήμου, ἣ οὐδετέρας, μεταξύ τῶν διαφύρων φυλῶν, ἀποδεικνύουν τρανῶς πόση ἐχθρά ἐπικρατεῖ μεταξύ των. Μολονότι ἐγνώριζεν ὁ Κουμπάπουλος τὴν ὑπεροχὴν μας, ἐφοβεῖτο ὁμως κατ' ἀρχὰς νὰ ἀποδιδασθῇ μαζὴ μας εἰς τὰ παράλια τῶν ἐχθρῶν τῆς φυλῆς του. Μᾶς διηγείτο δὲ συχνὰ πῶς, «ὅταν τὰ φύλλα κόκκιναν, ἤρχοντο ἀπὸ τὰ πρὸς ἀνατολὰς βουνὰ καὶ κακοὶ ἄνθρωποι» καὶ προσέβαλλαν τοὺς κατοίκους τοῦ δυτικοῦ μέρους τούτου. Ἦτο δὲ περίεργον νὰ τὸν βλέπῃ τις ἐνῷ διηγείτο αὐτά· τὸ βλέμμα του ἐσπινθηροβάλει καὶ τὸ πρόσωπόν του ἐλάμβανεν ἄλλην ἐκφρασιν διὰ μιᾶς, — ἐκφρασιν θηριώδη.

Καθ' ὅσον ἐπροχωροῦμεν εἰς τὸν πορθμόν, ἡ φύσις ἐγίνετο μεγαλοπρεπεστέρα. Τὰ βουνὰ ἦσαν ὑψηλότερα, ἕως 1,000 μέτρων ὕψους, καὶ αἱ ἀπότομοι κορυφαί των ἐσχημάτιζαν γωνίας ὀξείας. Κατέβαιναν δὲ χωρὶς διακοπὴν ἕως εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν, καὶ τὰ πλευρά των ἦσαν σκεπασμένα ἀπὸ πυκνότατα δάση ἕως ὕψους 500 περίπου μέτρων. Ἡ γραμμὴ ὅπου ἐτελείωναν τὰ δάση καὶ ἔμενε γυμνὸν τὸ βουνὸν ἦτο εὐθεῖα καὶ κανονικὴ.

Τὴν νύκτα ἐκοιμήθημεν πλησίον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πορθμοῦ. Μία οἰκογένεια ἄγριων ζῶσα ἐκεῖ μᾶς ἐπλησίασεν εἰρηνικῶς καὶ ἐκάθισεν ἡσύχως γύρω εἰς τὴν πυράν μας. Ἡμεθα καλὰ ἐνδοδυμένοι, ἀλλὰ δὲν ἐξεστεινόμεθα, μολονότι ἐκαθήμεθα πλησίον τῆς πυρᾶς. Οἱ γυμνοὶ ἄγριοι ἐκάθηντο μακρύτερα, καὶ ὁμως, ὡς νὰ τοὺς ἐφηνε ἡ πολλὴ ζέστη, ὁ ἰδρὼς ἔρρεεν ἄφθονος ἀπὸ τὰ μέλη των. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τοὺς ἐπείραζεν.

Ἐφαίνοντο ὑπερευχαριστημένοι καί, μιμούμενοι τοὺς ναύτας μας, ἐπανελάμβαναν τὸ ἄσμά των. (1) ἑκοπὸς δὲν ἐψάλλετο συγχρόνως, ἀλλὰ τὸ παρόχρονον δὲν ὠλιγόστευε τὴν εὐθυμίαν τῶν ναυτῶν. Ἀπ' ἐντυπίας!

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς διεδόθη ἡ εἴλησις τῆς παρουσίας μας, τὸ δὲ πρῶτ' ἐφάνησαν καὶ ἄλλοι ἄγριοι τῆς φυλῆς τοῦ Κουμποπούλου. Ὀνομάζετο ἡ φυλὴ ἐκείνη *Τεκερίκα*. Εἶχαν τρέξῃ τόσον, ὥστε πολλῶν ἡ μύτη ἔσταζεν αἷμα, ἀπὸ δὲ τὴν ταχύτητα τῆς ὁμιλίας των τὰ στόματά των ἦσαν ἀφρισμένα. Μὲ τὰ γυμνὰ σώματά των, χρωματισμένα μὲ γραμμὰς λευκάς, μαύρας καὶ ἐρυθράς, ἐφαίνοντο ὡς δαίμονες ἀλληλομαχήμενοι.

Ἀκολουθοῦμενοι ἀπὸ ὧδεκα πλοιάρια, μὲ τέσσαρας ἢ πέντε ἐντοπίους εἰς τὸ καθέν, ἐπροχωρήσαμεν διὰ τοῦ πορθμοῦ πρὸς τὸ μέρος ὅπου ὁ Κουμπόπουλος ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς του. Τοῦ πατρὸς του τὸν θάνατον εἶχεν ἤδη μάθει ἀπὸ τοὺς ὁμοφύλους του. Ἐπειδὴ ὁμως εἶχεν ἴδει ὄνειρον περὶ τούτου, ἡ εἰδήσις δὲν τὸν ἐτάραξε ποσῶς. Λεπτομερείας δὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ, διότι οἱ ἄγριοι δὲν ἀπεκρίνοντο εἰς τὰ ἐρωτήματά του.

Ὁ Κουμπόπουλος εὕρισκετο τώρα εἰς γνωστὰ του μέρη, ὥστε μᾶς ὠδήγησεν εἰς ἓνα ὠραῖον λιμενίσκον, περικυκλωμένον ἀπὸ μικρὰ νησιῖδα. Ὁ λιμὴν ὠνομάζετο *Βούλια*, ὅλα δὲ τὰ νησιῖδα καὶ αἱ διάφοροι ἐκεῖ τοποθεσίαι εἶχαν τὰς ὀνομασίας των. Ἐκεῖ συνήγαμεν μίαν οἰκογένειαν τῆς φυλῆς τοῦ Κουμποπούλου,

μέ τὴν ὁποίαν ἐφιλιώθημεν. Περί τὴν ἐσπέραν ἐσπει-
λαν πλοiάριον διὰ νὰ εἰδοποιήσουν τὴν μητέρα καὶ
τοὺς ἀδελφούς του. Τὸν λιμένα περιεκύκλωνεν ἑκτασις
γῆς ἀρκετὴ μέ κλίσειν ὁμαλὴν, μὴ σκεπασμένη ἀπὸ
θέντρος καθὼς ὅλη ἡ ἄλλη Γῆ τοῦ Πυρός.

Ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τοῦ πλοiάρχου Φιτσορῆ ἦτο νὰ
μετοσφύρωμεν τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Καλαθοῦναν
εἰς τὴν ἰουδαίαν πελοποῦσα, εἰς τὴν δυτικὴν περαλίαν,
ἀλλ' ἐξεφράσαν καὶ οἱ δύο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μείνουν
ἐκεῖ ὅπου εὐρισκόμεθα. Ἐπειδὴ δὲ το μέρος ἦτο ἐξαι-
ρετικῶς καλόν, ὁ πλοiάρχος ἀπεράσισε νὰ τοὺς συνοι-
κιστῇ ἐκεῖ ὅλους, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἱερα-
ποστόλου Μιχθαίου. Ἐλείναμεν λοιπὸν εἰς τὸ μέρος
τοῦτο πέντε ἡμέρας, ἔκτισαμεν τὰς καλύβας των,
ἀπεδιθάσαμεν τὰ πράγματα των, ἐσκάψαμεν δύο κή-
πους καὶ ἐσπείρωμεν σπόρους.

Τὴν ἐπιούσαν τῆς ἀφίξεώς μας (24^{ην} Ἰανουαρίου)
ἤρχισαν νὰ μᾶς ἔρχωνται πολυάριθμοι ἐντόπιοι, μεταξὺ
δὲ αὐτῶν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κουμποπούλου.
Ἀνεγνώρισεν αὐτὸς ἀπὸ μεγίστην ἀπόστασιν τὴν στεν-
τάρειον φωνὴν ἐνὸς τῶν ἀδελφῶν του. Εἰς τὴν συνάν-
τησίν των ἐπεδείχθη ὀλιγωτέρα συγκίνησις ἢ ὅταν ἄλο-
γον ἀφεθὲν ἐλεύθερον εἰς τὴν πεδιάδα συναντήσῃ ζῶον
ἀπὸ τὸν σταυλὸν του. Ἐκύτταξαν ἐπὶ ὀλίγην ὥραν
ὁ εἰς τὸν ἄλλον, χωρὶς ν' ἀνταλλάξουν λέξιν, χωρὶς
καμμίαν ἐνδειξιν ἀγάπης, καὶ ἔπειτα εἶδαμεν τὴν μη-
τέρα στρέφουσιν τὰ νῶτα. Ἐπῆγεν ἡσύχως καὶ ἀδια-
φόρως νὰ φροντίσῃ διὰ τὸ πλοiαρίον της. Ἐν τούτοις

ὁ Μοναστηριώτης μᾶς ἐπληροφόρησεν ὅτι, καθὼς ἔμα-
θεν, ἦτο ἀπαρηγόρητος κατ' ἀρχὰς ὅτε ἔχασε τὸν υἱὸν
της καὶ τὸν ἀνεζήτηι παντοῦ, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ πλοίαρ-
χος τὸν ἀπεβίβασε πάλιν εἰς ἄλλο τι μέρος. Ἡ Καλα-
θοῦνα ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὰς γυναῖκας.
Τὴν περιεκύκλωσαν μὲ ἀγαθότητα. Ὁ δὲ Κουμπόπου-
λος εἶχε σχεδὸν ἐντελῶς λησμονήσει τὴν μητρικὴν
του γλῶσσαν. Διὰ τὰ συνεννοηθῆ, μὲ τοὺς ὁμοφύλους
του, ἔκαμνε χρῆσιν τῶν ὀλίγων στραβῶν Ἀγγλικῶν
του καὶ ἔπειτα τοὺς ἡρώτα Ἰσπανιστὶ ἂν τὸν ἐννοῦν,
μὲ τὰς δύο μόνας Ἰσπανικὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ἐγνώ-
ριζε : *Non sabe*.

Αἱ τρεῖς ἀκόλουθοι ἡμέραι ἐπέρασαν ἡσύχως, ἐνῷ
ἡμεῖς ἐσκάπταμεν τοὺς κήπους καὶ ἐκτίζαμεν τὰς κα-
λύδας. Εἶχαν συναχθῆ ἐκεῖ ἐκτὸν εἴκοσι περίπου
ἐντόπιοι. Αἱ γυναῖκες εἰργάζοντο προθύμως, οἱ δὲ ἄνδρες
μᾶς ἐθλεπαν χάσκοντες ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ βράδυ.
Μᾶς ἐζήτηουν δὲ ὅ,τι καὶ ἂν εἶχαμεν, καὶ μᾶς ἐκλε-
πταν ὅ,τι εἰμποροῦσαν. Ἡ μεγάλη των διασκέδασις
ἦτο νὰ μᾶς βλέπουν χορεύοντας ἢ ν' ἀκούουν τὰ
ᾠσματα μᾶς, ἐθιύμαζαν δὲ ὅταν μᾶς ἐθλεπαν νὰ πλυ-
νόμεθα εἰς τὸ ρυάκιον ἐκεῖ πλησίον. Τὰ ἄλλα δὲν
εἰλκυσαν τὴν προσοχὴν των· οὔτε αἱ λέμβοι μᾶς
ἐκίνησαν τὴν περιέργειάν των. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μοναστη-
ριώτης κατὰ τὴν μακρὰν του ἀπουσίαν ἀπὸ τὴν πα-
τρίδα του δὲν ἡσθάνθη οὔτε ἐδειξε ποτὲ μεγαλείτερον
θαυμασμόν ἢ ὅτε εἶδε κατὰ πρῶτον στρουθοκάμηλον
εἰς τὴν Οὐρεγουάνην. Ἐχασε τὴν ἀναπνοὴν του ἀπὸ

τὴν εκπληξῆν, ἔτρεξε πρὸς ἡμᾶς, καὶ μόλις ἠδύνατο νὰ εἶπῃ. «ὦ, κύριε, ὦ! πουλί ἔδοξ' ἄλλογο!» — Ἀνέφερα ἥδη πόσον θυμασμὸν ἐπροξένει εἰς τοὺς ἀγρίους ἡ λευκότης τοῦ δέρματός μας. Ἄλλ' ὁ κ. Λῶ ἔλεγεν ὅτι ὅν παραβάλλεται ὁ θυμασμός αὐτός με ὅσον εἶχε προξενήσῃ ἡ θεὰ ἐνὸς μαύρου, μαγεῖρου τοῦ πλοίου του. Τὸν παρεζάλισαν τόσον τὸν δυστυχῆ με τὰς φωνὰς καὶ τὰς χειρονομίας των, ὥστε ὅν ἠθέλησε πλέον νὰ πατήσῃ εἰς τὴν ξηρὰν, ἐνόσφ τὸ πλοῖον ἔμενεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός.

Τὰ πάντα ἐβάδιζαν κατ' εὐχὴν, καὶ ἤμεθα τόσον ἡσυχοί, ὥστε ἀξιωματικοὶ τινες καὶ ἐγὼ ἐλάβαμεν θάρρος καὶ ἐκάμαμεν μακρινούς περιπάτους ἐντὸς καὶ περὶ τοῦ ὁάσους. Ἄλλ' ἑξαφνα, τὴν 27ην Ἰανουαρίου, αἱ γυναῖκες ὅλαι καὶ τὰ παιδιὰ ἀνελήφθησαν. Τοῦτο μᾶς ἀνῆσύχῃσε τόσον περισσότερον, καθίσον οὔτε ὁ Μοναστηριώτης οὔτε ὁ Κουμπόπουλος ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς ἐξηγήσουν τὴν αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεώς των. Τινὲς ἀπὸ ἡμᾶς ἐνόμισαν ὅτι τοὺς ἐτρόμαξαν αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις μας τὴν προλαβοῦσαν ἐσπέραν, ὅτε ἐκαθάρισαμεν τὰ ὅπλα μας. Ἄλλοι ὑπέθεσαν ὅτι μᾶς ἐπιβουλεύεται γέρων παροργισθεὶς χθές. Ὁ φρουρὸς τὸν εἶχε διατάξει ν' ἀπομακρυνθῇ, αὐτὸς δὲ ἔπτυσσε τὸν φρουρὸν κατὰ πρόσωπον καὶ ἔπειτα με χειρονομίας ἔδειξε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ νὰ τὸν φάγῃ. Ὁ πλοίαρχος, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης συγκρούσεως καὶ διὰ νὰ μὴ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κακοποιήσωμεν τοὺς ἐντοπίους, ἀπεφάσισε νὰ δια-

νυκτερεύσωμεν εἰς ἄλλον ὄρμίσκον, ὀλίγα μίλια παρέκει. Ὁ ἱεραπόστολος Ματθαῖος ἠθέλησε νὰ μείνῃ με τοὺς ἐγγχωρίους. Ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ γενναιότης του ἦσαν ὅξαι θαυμασμοῦ, καθόσον μάλιστα ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ἀσθενοῦς χαρακτήρος. Οἱ ἐγγχώριοι ἐν τούτοις δὲν ἔδειξαν τὴν παραμικρὰν ἀντησυχίαν. Τοὺς ἀφήσαμεν λοιπόν, καθὼς καὶ τὸν Ματθαῖον, εὐχόμενοι νὰ περάσουν ἡσύγως.

Τὸ πρῶν, ὅτε ἐπιστρέψαμεν, ἐχάρημεν ἰδόντες ὅτι τὰ πάντα ἦσαν κατ' εὐχὴν. Οἱ ἄγριοι εἰς τὰ πλοιάριά των κατεγίνοντο εἰς ψάρευμα μετὰ τὰ καμάκια. Ὁ πλοίαρχος ἀπεφάσισε νὰ στείλωμεν ὀπίσω εἰς τὸ πλοῖον τὰς δύο λέμβους, μετὰ τὰς δύο δὲ ἄλλας νὰ διέλθωμεν τὸ ἐπίλοιπον τοῦ πορθμοῦ καὶ ἐπιστρέφοντες νὰ ἐπισκευθῶμεν καὶ πάλιν τὸν συνοικισμόν τῆς Βούλιας· ἐξαιρετικῶς ἡ ἡμέρα ἦτο καθ' ὑπερβολὴν θερμὴ, χάρις δὲ εἰς τὸν καλὸν καιρὸν ἡ θεὰ ἦτο ὡραιοτάτη. Αἱ γραμμαὶ τῶν βουνῶν διεκρίνοντο καθαρὰ καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς, ἕως ἐκεῖ ὅπου ἡλύνετο νὰ ὀθᾷσῃ ἡ ὕρασις.

Ὡς ἀποδείξιν ὅτι τὸ στενὸν συνείχετο μετὰ τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, εἶδαμεν εἰς διόφορα μέρη πολλὰς μεγίστας φαλαίνας. Ἀλλαι ἀνεπήδων, μετὰ μόνην τὴν εὐρὰν των εἰς τὸ νερὸν, καὶ ἔπειτα, μετὰ κρότον καταπληκτικόν, ἐπιπταν πλαγίως εἰς τὴν θάλασσαν, ἄλλαι ἀνετίνασσαν μετὰ τοὺς βώθωνάς των τὸ νερὸν εἰς ὕψος μέγα. Παρέκει, εἰς τὴν σκιὰν δένδρων πελωρίων, πλησίον τῆς παραλίας, δύο ἄλλαι φάλαιναι ἐπλεον ἄργά, ἀκολουθεῖσαι ἡ μία τὴν ἄλλην,

Ὅτε ἐνύκτωσεν, ἐστήσαμεν τὰς σκηνάς μας εἰς μίαν ἡσυχον ἄκραν τῆς παραλίας. Πρὸς μεγάλην μας εὐχαρίστησιν τὸ ἔδαφος ἐκεῖ ἦτο σκεπασμένον ἀπὸ ὠραῖα μικρὰ χαλίκια. Ἡ ἐλώδης γῆ εἶναι ὑγρὰ. οἱ βράχοι ἄνισοι καὶ σκληροί, ἡ ἄμμος εἶναι μαλακὴ, ἀλλ' ἔχει τὸ κακὸν ὅτι χώνεται εἰς τὸ φαγητόν. ἐνῶ τὸ μαγειρεύουν εἰς τὸν αἰγιαλόν· τὸ καλλίτερον στρώμα διὰ νὰ κοιμηθῇ τις τυλιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του, εἶναι τὰ καλὰ στρογγυλὰ καὶ λεῖα χαλίκια.

Ἦτο ἡ σειρά μου ἐκείνην τὴν νύκτα νὰ φρουρήσω μέχρι τῆς μιᾶς μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις συναισθάνεται κανεὶς περισσότερον ὅτι εὐρίσκεται εἰς γωνίαν γῆς ξένης, πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὸν γνωστὸν κόσμον. Τὰ πάντα ἐνθυμίζουσιν τὴν μόνωσιν. Τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός διακόπτουν μόνοι οἱ ὀρυγασμοὶ τῶν ναυτῶν κοιμωμένων ὑπὸ τὴν σκηνήν, ἡ πλὴ καὶ ποῦ ἡ κραυγὴ πτηνῶν τῆς νυκτός. Γαύγισμα κάποτε σκύλου, μακρόθεν ἐρχόμενον εἰς τὴν ἀκοήν, μαρτυρεῖ ὅτι εὐρίσκεισαι εἰς χώραν κατοικουμένην ἀπὸ ἀγρίους.

Τὴν 29^{ην} Ἰανουαρίου ἐπληρώσαμεν ἐκεῖ ὅπου ὁ πορθμὸς δισχωρίζεται εἰς δύο· ἠκολουθήσαμεν τὸν πρὸς βορρᾶν κλάδον του. Ἡ καλλιστὴ τῆς φύσεως ἐκεῖ ἦτο μεγαλοπρεπεστέρα τῆς πρῆγν. Τὰ πρὸς βορρᾶν ὕψηλὰ ὄρη ἀποτελοῦν τὸν γρανιτικὸν ἄξονα, τὸ κέντρον τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, καὶ ὑψοῦνται μέχρι 1000 καὶ 1300 μέτρων. Μία κορυφὴ φθάνει εἰς ὕψος δύο χιλιάδων μέτρων. Τὰς κορυφὰς σκεπάζει στρώμα παχὺ χιόνων αἰώ-

νίων καὶ καταρρέχεται πολλοὶ διασχίζουσι τὰ ἕσση καὶ κρημνίζονται εἰς τὸν πορθμὸν. Εἰς πολλὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ βουνοῦ μέχρι τῆς ἄκρας τῆς θαλάσσης ἐκτείνονται μεγάλαι ἐκτάσεις πάγων· τὸ κατάλευκον χρῶμά των ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν θαυμασίαν πρὸς τὸ βαθύ κυανοῦν χρῶμα τῆς θαλάσσης. Ὅγκοι ὑπερμεγέθεις πάγων, ἀποσπασθέντες ἀπὸ τὸ ὄρος, ἐπέπλεον ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Εἰς διάστημα ἐνὸς μιλίου περιπου, ὁ πορθμὸς σκεπασμένος μὲ τοὺς πάγους τούτους ὑπενθήμεζε τὴν Πολικὴν θάλασσαν. Τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἐσύραμεν τὰς δύο λέμβους εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ ἐθαυμάζαμεν μακρόθεν τὸ τεράστιον ὕψος ἐνὸς ὄγκου πάγου, πλεόντος εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεος μιλίου. Ἐξεφράζαμεν τὴν εὐχὴν νὰ ἴδωμεν καὶ ἄλλα τεμάχια ἀποσπώμενα ἀπὸ τὸ βουνόν, ὅτε ἔξαφνα μέγας ὄγκος ἀπεσπάσθη καὶ ἐκύλισε πρὸς τὰ κάτω μὲ βοήν φοβεράν. Ἀμέσως εἶδαμεν εἰς τὴν λεῖαν ἐπιφάνειαν ῥυτίδα προχωροῦσαν ὀρμητικῶς πρὸς ἡμᾶς. Οἱ ναῦταί μας ἔτρεξαν μὲ βίαν πρὸς τὰς λέμβους. Ὁ κίνδυνος τοῦ νὰ κατασυντριβοῦν ὑπὸ τὴν ὀρμὴν τοῦ κύματος ἦτο καταφανής. Μόλις ὁ πρῶτος προφθάσας ναύτης εἶχεν ἀρπάσῃ τὴν πρῶταν μίαν λέμβου, ὅτε ἐφθασε τὸ κύμα. Τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ ναύτης δὲν ἔπαθε τίποτε. Τρεῖς φορές τὸ κύμα ἀνεσῆκωσε τὰς λέμβους καὶ τὰς ἐκάθισεν, ἀλλὰ δὲν ἔγινε καμμία ζημία. Τοῦτο ἦτο πολὺ τυχερὸν δι' ἡμᾶς, διότι εὐρισκόμεθα εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν μιλίων ἀπὸ τὸ πλοῖον, ἂν δὲ κατεσπάροντο αἱ λέμβοι, θὰ ἐμένναμεν

χωρίς τροπὰς καὶ ὄπλα. Εἶχα πρὸ ὀλίγου παρατηρήσει ὅτι μεγάλοι ὄγκοι βράχων εἰς τὸ παράλιον εἶχαν μετατοπισθῇ, ἀλλὰ δὲν ἤδυνάμην νὰ ἐννοήσω τὴν αἰτίαν τοῦτου, μεχρὶς οὗ τοῦ κύματος ἡ ὁρμὴ μου τὴν ἐξήγησε.

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς ἄκρον τοῦ ἀρκτικού τούτου βραχίονος τοῦ πορθμοῦ, εὗρέθημεν εἰς τὸ μέσον νησιδίων πολλῶν. Δὲν ἦτο διόλου ἐλκυστική ἡ ἀποψὶς των, ὁ δὲ καιρὸς ἦτο ἀθλιώτατος. Ἀγρίους δὲν συνηντήσαμεν διόλου. Ἡ ἀκτὴ ἦτο τόσον ἀπότομος, ὥστε πολλάκις ἐκωπηλατήσαμεν ὥρας καὶ ὥρας μεχρὶς οὗ εὗρωμεν μέρος κατάλληλον διὰ νὰ στήσωμεν τὰς δύο σκηνάς μας. Μίαν νύκτα ἐκοιμήθημεν ἐπάνω εἰς βράχους καμπύλους. Ὅτε τὰ νερὰ ὑψώθησαν ἀπὸ τὴν παλίρροϊαν, ἠναγκάσθημεν νὰ παραιτήσωμεν τὸ καταφύγιον ἐκεῖνο. Εἶχαμεν μακρυνθῇ 150 μίλια ἀπὸ τὸ πλοῖόν μας, ὅτε ἀπεφασίσσαμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν πάλιν διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ βραχίονος τοῦ πορθμοῦ.

Τὴν 6ην Φεβρουαρίου ἐφθάσαμεν εἰς Βούλιαν. Ἐξ ὧσων μᾶς διηγήθη ὁ Ματθαῖος περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἀγρίων κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀπουσίας μας, ὁ πλοίαρχος ἐπείσθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸν ἀφήσωμεν ἐκεῖ. Ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐπαναφέρωμεν εἰς τὸ πλοῖον. Κατόπιν τὸν ἀφήσαμεν εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, ὅπου εἶχεν ἀδελφόν, ἱεραπόστολον καὶ ἐκεῖνον. Ἀφ' οὗτου ἀνεχωρήσαμεν, ἤρχισεν εἰς τὸν συνοικισμὸν λεηλασία καθ' ἑαυτὴ. Νέαι συμμορίαι ἀγρίων ἤρχοντο ἀκαταπαύστως. Ὁ Μοναστηριώτης καὶ ὁ Κουμποπου-

λος ἔχασαν πολλὰ πράγματα, ὁ Ματθαῖος ἔχασε πᾶν ὅ,τι δὲν ἐπρόφθασε νὰ κρύψῃ ὑπὸ τὴν γῆν. Οἱ ἄγριοι ἤρπαζαν ὅ,τι εὕρισκαν καὶ τὰ διενέμοντο μεταξὺ των. Ὁ ἱεραπόστολος μᾶς διηγεῖτο τί ὑπέφερε διὰ νὰ σώσῃ τὸ ὠρολόγιόν του. Νύκτα καὶ ἡμέραν οἱ ἄγριοι τὸν περιεκύκλωναν καὶ τὸν παρεζάλιζαν μὲ τὸν ἀκατάπαυστον θόρυβόν των. Μίαν ἡμέραν ἠθέλησε νὰ διώξῃ ἓνα γέροντα ἀπὸ τὴν καλύβην του. Ὁ γέρον ἐπανῆλθεν ἀμέσως, κρατῶν εἰς χεῖρας πέτραν μεγάλην. Μίαν ἄλλην ἡμέραν ἦλθαν πολλοὶ ὁμοῦ μὲ πέτρας καὶ ῥόπαλα, μόλις δὲ ὁ ἱεραπόστολος κατῴρθωσε μὲ ὦρα νὰ τοὺς καθησυχάσῃ. Ἄλλοι διὰ σχημάτων τὸν ἐφοθέρισαν ὅτι θὰ τὸν ἐκδύσουν καὶ θὰ μαζήσουν μίαν μίαν τὰς τρίχας ἀπὸ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμά του. Νομίζω ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κατάληκτον στιγμὴν διὰ νὰ σώσωμεν τὴν ζωὴν τοῦ Ματθαίου. Οἱ συγγενεῖς τοῦ Κουμποπούλου ἐδειξαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους των ὅσα πράγματα ἐλήστευσαν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν των, περιγράφοντες μὲ ποῖον τρόπον τὸ κατῴρθωσαν.

Με πολλὴν μας στενεχωρίαν ἀπεφασίσσαμεν ν' ἀφήσωμεν τοὺς τρεῖς φίλους μας ἐκεῖ· ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν εἶχαν κανένα φίλον. Ἀληθῶς, ὁ Μοναστηριώτης ἦτο ἀρκετὰ δυνατὸς διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τὴν γυναῖκά του. Δὲν ἐφοβούμεθα οὐδ' ἐκεῖνον. Ἀλλ' ὁ πτωχὸς Κουμποπούλος ἐφαίνετο ἀνήσυχος, καὶ νομίζω ὅτι εὐχαρίστως θ' ἀπεφαινε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον. Οἱ ἴδιοι οἱ ἀδελφοὶ του τὸν ἐλήστευσαν!

Δικαίως ἔλεγεν ὁ ἀτυχής : «Τί τρόπος αὐτός ! » Ὑβριζε τοὺς συμπατριώτας του : «Ὅλοι κακοί. No sabe τίποτε». Καί τοὺς ἐβλάσφημε με λέξεις, τὰς ὁποίας δὲν τὸν ἤκουσα ποτὲ ἄλλοτε νὰ μεταχειρισθῇ. Ἀπὸ ἐξῆσαν τρία ἔτη ἐν τῷ μέσῳ πολιτισμένων ἀνθρώπων, εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι θὰ ἐπεθύμουν νὰ διατηρήσουν τὰς ἀποκτηθεῖσας νέας ἑξεις. Ἀλλὰ τοῦτο ἐφαίνετο ἀδύνατον. Φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀπέβη ὠφέλιμος ὁ ἀποκτηθεὶς πολιτισμός.

Τὴν ἐσπέραν ἀπεπλεύσαμεν συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν Ματθαῖον. Αἱ λέμβοι ἦσαν πολὺ φορτωμέναι, ὁ δὲ καιρὸς πολὺ κακός. Εὐτυχῶς, τὴν ἐσπέραν τῆς 7ης Φεβρουαρίου, ἐφθάσαμεν ἐκεῖ ὅπου ἦτο τὸ πλοῖόν μας, ὕστερον ἀπὸ ἀπουσίαν εἴκοσι καὶ μιᾶς ἡμερῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὑποίων ἐκάμαμεν τριακοσία μίλια με τὰς λέμβους μας.

Β'

Τὸ ἐπόμενον ἔτος, 1834, τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Φεβρουαρίου, τὸ πλοῖόν μας ἠγκυροβόλησε καὶ πάλιν εἰς ὠραῖον λιμενίσκον, εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἄκρον τοῦ γνωστοῦ μας πορθμοῦ. Ὁ πλοίαρχός μας συνέλαβε τὴν πολμηρὰν ἀπόφασιν νὰ ἀψηφίσῃ τοὺς θυτικούς ἀνέμους, ἀκολουθῶν με τὸ πλοῖον τὸν περυσινόν ὄρμον τῶν λέμβων μας, μέχρι τοῦ συνοικισμού τῆς Βουλίας. Πλήρης ἐπιτυχία ἔσπεψε τὴν ἀποπειρὰν του. Ἀγρίους δὲν εἶδामεν πολλούς, ἐκτὸς ὅταν ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸ γνωστὸν μας στενόν, ὅτε δέκα ἢ ὡδεκα

πλοίαρια ἠκολούθησαν τὸ πλοῖον. Οἱ ἄγριοι δὲν ἤμπο-
ροῦσαν νὰ ἐννοήσουν τὸν λόγον τῶν λοξοδρομιῶν τοῦ
πλοίου, ὥστε ἀντὶ νὰ κόπτουν δρόμον κατ' εὐθείαν
γραμμὴν, ἐστρέφοντο εἰς πᾶσαν λοξοδρομίαν, κατόπιν
τοῦ πλοίου, καὶ ἠγωνίζοντο νὰ τὸ προσθίσουν κωπη-
λατοῦντες.

Ἐνῶ ἐβλέπα ἀπὸ τὸ κατὰστρωμα τοὺς ἄγριους,
ἐσυλλογίζομην πόσον κῦζανε τὸ δι' αὐτοὺς ἐνδιαφέρον
μου ἡ ἀσφάλεια μὲ τὴν ἀπίαν τώρα παρκοιλούσου-
τὰς κινήσεις των καὶ ἡ συναίσθησις ὅτι δὲν ἤμπο-
ροῦσαν νὰ μᾶς ἐνοχλήσουν. Πέρυσιν εἰς τὰς λέμβους
μᾶς εἶχαν ἐνοχλήσει τόσοι, ὥστε καὶ ὁ ἤχος αὐτὸς τῆς
φωνῆς των μοῦ ἐπροξένει ἀποστροφήν. Ἄλλο τότε δὲν
ἦλθε κανεὶς παρὰ τὸ γριαμερσκοῦνέρ των! Ἄμα ἀπε-
διβαζόμεθα εἰς κανέν παρῆλιον διὰ νὰ διανυκτερεύσω-
μεν ἡσύχως, ἀμέσως ἡ ἀπιστία λέξις γριαμερσκοῦνερ
ἤκούετο ἐξορῶντις ἀπὸ χαμναῖαν σκοτεινὴν γωνίαν, καὶ
ὕψωνετο εὐθὺς γύρω μας ὁ καπνὸς τῶν πυρῶν διὰ νὰ
ἀναγκασθῇ τὴν παρουσίαν μας εἰς τοὺς μακρὰν ἢ πλη-
σίον ἄγριους. Τὴν πρῶτην, ἀναχωροῦντες ἐλεγα μὲν ἀνα-
μεταξὺ μας: Διὲς τῷ Θεῷ, τοὺς ἐξεφορτίσθημεν!
Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν τὰ αὐτὰ πάλιν! Πάλιν τὸ αἰώνιον
γριαμερσκοῦνερ, πάλιν τὰ πυρὰ πρὸς αὐξήσιν τῶν βα-
σάνων μας! Τώρα, ἐκ τοῦ πλοίου, ὅσον περισσότερον
οἱ ἄγριοι, τόσοι μεγαλειότερα ἡ διατρεχάσις. Καὶ ἦτο
ἀληθῶς διασκεδαστικώτατον τὸ πρῶγμα. Τοὺς ἐβλέπα-
μεν ἡμεῖς, μᾶς ἐβλέπαν ἐκεῖνοι, καὶ—ὅς του γέλω-
τες καὶ ἀπὸ τὰ δύο μερῇ! Τοὺς ἐλεγειολογοῦμεν ἡμεῖς

διὰ τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐδίδαν ὠραῖα ψάρια καὶ μεγίστους καθούρους ὡς ἀνταλλαγμα δι' ὀλίγα κόκκινα κουρέλια. Καὶ τὰ ἥρπαζαν ἐκεῖνοι, ἐλεεινολογούντες ἴσως τὴν βλακίαν μας τοῦ νὰ δίδωμεν τόσον ὠραῖα στολιδία χάριν ὀλίγης τροφῆς! Ἐδωκα μειδιῶν μίαν νέαν γυναῖκα, μὲ τὸ πρόσωπον μαυρισμένον, πῶς ἔλαμπεν ἡ εὐχαρίστησις εἰς τὸ βλέμμα της, ἐνῶ ἐστόλιζε τὴν κεφαλὴν της μὲ τὰ κόκκινά μας ῥάκη. Ὁ σύζυγός της, ὁ ὅποιος, κατὰ τὴν γενικὴν συνήθειαν τοῦ τόπου του, εἶχε δύο γυναῖκας, ἔδειξε προφανῆ σημεῖα ζηλοτυπίας διὰ τὰς πολλὰς περιποιήσεις τῶν ναυτῶν πρὸς τὴν νεωτέραν τῶν συντρόφων του. Μετὰ ζωηρὰν συνεννόησιν μὲ τὰς γυμνάς του συζύγους, ἥρπασε τὴν κώπην του καὶ ἀπεμακρύνθη μετὰ βίας.

Τινὲς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός ἐδειξαν διὰ τῆς διαγωγῆς των ὅτι ἔχουν ἰδεᾶν τινὰ ἐμπορίου, ὑπὸ τοὺς ὅρους τῆς συναλλαγῆς. Ἐδωκα εἰς ἓνα ἄγριον ἐν καρπῷ, —δῶρον τοῦτο πολύτιμον. Ἐσκυφεν ἀμέσως εἰς τὸ πλοιάριόν του διὰ νὰ ἐκλέξῃ δύο καλὰ ψάρια, καὶ μοῦ τὰ ἔδωκεν εἰς τὴν ἄκραν τῆς λόγχης του. Ἐὰν πρᾶγμα τι ῥιπτόμενον εἰς μίαν λέμβον ἔπιπτεν εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον ἄλλης λέμβου, ἐδίθετο ἀμέσως εἰς τὸν νόμιμον κύριόν του. Καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν παρατηρήσαμεν, μὲ ἀπορίαν, πόσον ὀλίγην προσοχὴν ἐδίδαν οἱ ἄγριοι εἰς πολλὰ πράγματα, τῶν ὁποίων δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσουν τὴν χρῆσιν. Ἐξίσταντο βλέποντες χάνδρας κοκκίνου χρώματος, ἐθαύμαζαν ὅταν ἐπλυνόμεθα, ἠπύρουν διατὶ δὲν εἶχα-

μεν γυναῖκας ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἀλλ' ὅμως ἐβλεπαν ἀδιαφόρως καὶ χωρὶς περιέργειαν τὰ τόσα ἐπὶ τοῦ πλοίου ἀντικείμενα, καὶ τὸ πλοῖον αὐτό. Καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν παρετήρησαν ὅτι τὰ θαυμάσια τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης ἢ βιομηχανίας εἶναι διὰ τοὺς ἀγρίους ὅπως τὰ φαινόμενα καὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως. Τὰ βλέπουν χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν ἐξήγησίν των.

Τὴν 5ῃν Μαρτίου ἐρρίψαμεν τὴν ἄγκυραν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Βουλίας, ἀλλὰ ψυχὴ δὲν εὕρισκετο ἐκεῖ. Τοῦτο μᾶς ἀνησύχησε, καθότι οἱ κάτοικοι τοῦ στενοῦ μᾶς εἶχαν πληροφορήσει διὰ σχημάτων ὅτι εἶχε γείνει πόλεμος. Κατόπιν ἐμάθαμεν ὅτι οἱ ὀπισθεν τῶν βουνῶν ἄγριοι εἰσέβαλαν ἐχθρικῶς εἰς τὰ ἐδῶ μέρη.

Μετ' ὀλίγον εἶδαμεν πλοιάριον διευθυνόμενον πρὸς ἡμᾶς μὲ μικρὰν σημαίαν εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἓνα τῶν ἐπιβατῶν του πλύνοντα μὲ νερὸν τῆς θαλάσσης τὸ πρόσωπόν του. Ἦτο ὁ Κουμποπούλος ! Ἀλλὰ πόσον διαφορετικὸς ! Ἀσαρκὸς τώρα, ἀγριωπὴς, μὲ τὴν κόμην μακρὰν καὶ ἄνω κάτω, ὀλύγυμνος ! Δὲν τὸν ἀνεγνώρισαμεν πρὶν μᾶς πλησιάσῃ, καθόσον μάλιστα ἐντρέπετο καὶ μᾶς ἐγύριζε τὰ νῶτα. Τὸν εἶχαμεν ἀφήσει παχουλόν, καλοῖεργον, καθρὸν καὶ καλοσυνδύμενον. Ὅποια μεταβολή ! Ἀφοῦ ὅμως τὸν ἐνδύσαμεν καὶ τὸν ἐκτενίσσαμεν, τὰ πράγματα ἐλαβαν καλλίτεραν ὄψιν. Ἐγευματίσεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ πλοιάρχου καὶ ἔφαγεν εὐπρεπῶς, καθὼς ἄλλοτε. Μᾶς εἶπεν ὅτι ἐχόρτασεν, ὅτι δὲν ἐκρύωνεν, ὅτι οἱ συγγενεῖς του ἦσαν καλοὶ ἄνθρωποι, καὶ ὅτι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ

εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὴν ἐσπέραν, ὅτε ἦλθε νὰ τὸν παραλάβῃ ἡ νόστιμη νεαρά του σύζυγος, ἐνοήσαμεν διατὶ μετεβλήθησαν τόσον αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματά του. Ἐφερε δῶρον εἰς τὸν πλοίαρχον ὅς αἰχμὰς λόγχης καὶ βέλη, ἔργα τῶν χειρῶν του, ἔφερε δὲ καὶ δύο ἔρματα φώκης διὰ δύο ναύτας, παλαιούς του φίλους. Μᾶς εἶπεν ὅτι κατεσκεύασε πλοίαριον πρὸς χρῆσίν του, μᾶς ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι ἔμαθε πάλιν νὰ ὁμιλῇ τὴν γλῶσσάν του. Τὸ παραδοξότερον ὅμως ἦτο ὅτι ἐδίδαξεν ἀγγλικὰς λέξεις εἰς ὅλην τὴν φυλὴν του. Εἰς γέρον μᾶς παρουσίασε τὴν γυναῖκά του λέγων ἀγγλιστί : «Γυναῖκα τοῦ Κουμπόπουλου». Τὴν περιουσίαν του ὅμως τὴν εἶχε χάσει ὅλην. Περί τοῦ Μοναστηριώτου μᾶς εἶπεν ὅτι κατεσκεύασε μεγάλον πλοίαριον καὶ πρὸ μηνῶν ἀνεχώρησε διὰ τὴν πατρίδα του μετὰ τὴν γυναῖκά του, τὴν Καλαθοῦναν. Ἀλλὰ πρὸς τὸν Κουμπόπουλον ἐφάρθη αἰσχροτάτα ! Τὸν πρεκίνησε, καθὼς καὶ τὴν μητέρα του, νὰ τοὺς συνοδεύσουν, καὶ ἔπειτα τοὺς παρήγγειλε καὶ τοὺς δύο εἰς τὴν παραλίαν μίαν νύκτα ἐνῷ ἐκοιμῶντο, ἀφοῦ τοὺς ἐκλεψεν ὅ,τι εἶχαν καὶ δὲν εἶχαν.

Ὁ Κουμπόπουλος μετὰ τὴν γυναῖκά του ἀνεχώρησαν τὴν ἐσπέραν διὰ νὰ κοιμηθῶν εἰς τὴν ξηράν, τὸ δὲ πρῶτ' ἐπανῆλθε καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ πλοίου μέχρις οὗ ἀπεπλεύσαμεν. Τοῦτο δὲ πρὸς ἄκραν ἀνησυχίαν τῆς γυναικὸς του, ἡ ὁποία δὲν ἔπαυε φωνάζουσα καὶ ὀδυρομένη, ἕως ὅτου, ἐπὶ τέλους, κατέβη ὁ Κουμπόπουλος εἰς τὸ πλοίαριόν του. Ἦτο φορτωμένον ἕως ἐπάνω ἀπὸ δῶρα

παντός εἶδους. Οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸν ἀπεχαιρέτησαν μὲ συγκίνησιν. Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι θὰ ζήσῃ ἐφεξῆς εἰς τὴν πατρίδα του εὐτυχῆς, ὡς νὰ μὴ τὴν εἶχε ποτὲ ἀφήσει, — ἴσως μάλιστα εὐτυχέστερος διότι ἔλειψε καὶ ἐπανῆλθεν. Εἴθε ἡ εὐγενὴς ἐλπίς τοῦ πλοιοῦργου Φιτσοῦ νὰ πραγματοποιηθῇ ! Εἴθε, ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν τόσων γενναίων θυσιῶν τοῦ διὰ τοὺς κατοίκους τούτους τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κουμποπούλου νὰ περιθάψουν φιλανθρώπως καμμίαν ἡμέραν ναυαγούς Εὐρωπαίους !

Ὅτε ὁ Κουμπόπουλος ἔφθασεν εἰς τὴν ξηράν, ἤναψε πρὸς τιμὴν μας μεγάλην πυράν. Ὁ καπνός, ἀναβαίνων ἐλικοειδῶς, ἦτο ὁ ἀποχαιρετισμός του, ἐνῶ τὸ πλοῖόν μας ἔπλεε πρὸς τὴν ἀνοιχτὴν θάλασσαν.

Ἡ παντελὴς ἰσότης ἡ ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν ἀτόμων τῶν ἀποτελούντων τὸν πληθυσμὸν τῆς Γῆς τοῦ Πυρός θὰ βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν. Καθὼς μεταξὺ τῶν ζώων, ἐκεῖνα εἶναι ἐπιδοεκτικώτερα ἐξημερώσεως ὅσα ζοῦν ἀγέληδόν καὶ ὑπακούουν εἰς ἓνα ἀρχηγόν, παρομοίως καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Εἴτε αἰτίον εἶναι τοῦτο, εἴτε ἀποτέλεσμα, τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὅπου ὁ πολιτισμὸς μεγαλεῖτερος, ἐκεῖ καὶ ἡ διοίκησις πολυπλοκώτερα. Οἱ κάτοικοι τῆς Ταίτης ἐκυβερνῶντο ἀπὸ βασιλεῖς κληρονομι-

κούς, ὅτε ἀνεκαλύφθη ἡ νῆσός των, ἦσαν δὲ καθ' ὅλα ἀνώτεροι ἀπὸ ἄλλον κλάδον τῆς ἰδίας φυλῆς, τοὺς κατοίκους τῆς νέας Ζηλανθίας, ὅπου τὰ ἦθη ἦσαν δημοκρατικώτατα. Εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ καλλιτέρευσις κοινωνικὴ ἢ πολιτικὴ, ἐνόσφ δὲν ἀναφαίνεται μεταξύ τῶν ἀγρίων κατοίκων ἀρχηγός ἔχων τὴν δύναμιν νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τὸν ἑαυτόν του ἐξαιρετικὴν θέσιν. Τὴν σήμερον, εἰς ἓνα τῶν ἀγρίων δοθῇ τεμάχιον κοκκίνου ὑφάσματος, τὸ σχίζουν καὶ τὸ μοιράζονται ὅλοι ἀναμεταξύ των. Ἐξ ἄλλου ὅμως πῶς θὰ κατορθώσῃ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρχηγός νὰ ἐπιβληθῇ, ἐνόσφ δὲν ὑπάρχει ἰδιοκτησία παγετός εἰδούς, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ἀναδείξῃ τὴν ὑπεροχήν του καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἰσχύν του :

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ
ΤΩΝ ΓΑΛΛΩΝ ΒΙΛΛΕΜΣ ΚΑΙ ΡΟΥΣΩΝ
1890

Κατὰ τὸ 1890 ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, δύο νέους Γάλλους, τοὺς κ. κ. Βιλλέμς (Willems) καὶ Ρουσσὼν (Rousson). Ὁ κ. Ρουσσὼν, μηχανικὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἐδημοσίευσεν εἰς Γαλλικὸν περιοδικὸν (Journal des voyages, εἰς τοὺς ἀριθμοὺς 787, 789 καὶ 794 τοῦ ἔτους 1892) ἔκθεσιν τῆς περιηγήσεώς των. Ἄλλ' ἐκ μετριοφροσύνης ἀπεισιώπησεν εἰς αὐτὴν τοὺς κινδύνους εἰς ὅσους ἐξετέθη καὶ αὐτὸς καὶ ὁ σύντροφός του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιηγήσεως, καὶ εἰς γῆν καὶ εἰς θάλασσαν. Ὅχι μόνον ἐκινδύνευσεν ἡ ζωὴ των ἀπὸ ἐπιθέσεις τῶν ἀγρίων, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν ἐκ τῆς πείνης ἠναγκάσθησαν νὰ φανεύσουν τοὺς ἵππους των, μόλις δὲ κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέφουν σῶοι εἰς μέρος ἀσφαλές.

Ἐκ τῆς περιηγήσεως τῶν δύο τούτων Γάλλων φαίνεται πόσαι μεταβολαὶ ἐγένιναν εἰς τὰ τοῦ κόσμου ἐν γένει, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, ἀφ' ὅτου ὁ πλοίαρχος Φιτσορὸς ἐπανάφερεν εἰς τὴν πατρίδα των τὸν Κουμπόπουλον, τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Καλαθοῦναν.

Καὶ ἐν πρώτοις, οἱ Γάλλοι ὅν διεσχίσαν τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν με πλοῖον ἱστιοφόρον, καθὼς ὁ Φιτσορὸς καὶ οἱ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ θαλασσοπόροι, ἀλλὰ με ἀτμοκίνητον εὐρύχωρον καὶ ἀναπαυστικόν, τὸ ὁποῖον,

μετὰ προσεγγίσεις εἰς διαφόρους λιμένας, τοὺς ἀπεβίβασεν εἰς τὴν Ἀμμώδην Ἀκρὰν (Ποῦντα Ἀρένας). Ἐκεῖ δὲν τοὺς ὑπεδέχθησαν ἄγριοι ἀνάπτοντες πυρὰς, ἀλλὰ στρατηγὸς μὲ ἐπωμίδας καὶ σπάθην, — ὁ διοικητὴς τοῦ μικροῦ συνοικισμοῦ.

Ἀνέφερα ἤδη ὅτι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἡ Δημοκρατία τῆς Χιλῆς ἱδρύσκει ποινικὸν σωφρονιστήριον. Ὀλίγα ὅμως ἔτη μετὰ τὴν ἱδρύσιν του, οἱ φυλακισμένοι καὶ οἱ φύλακες συνεννοθέντες κατέστρεψαν τὰς φυλακάς. Οἱ στασιασταὶ ἐτιμωρήθησαν αὐστηρῶς, ἀλλ' ἔκτοτε ἡ Κυβέρνησις τῆς Χιλῆς δὲν ἀπέστειλε πλέον ἐκεῖ καταδίκους, ὥστε κατηργήθη τὸ σωφρονιστήριον. Εἰς τὰ κατεστραμμένα ὅμως κτίρια συνεκεντρώθησαν ὀλίγοι Ἑλβετοὶ ἄποικοι. Τούτους βαθμηδὸν ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι μετανάσται, οὕτω δὲ κατὰ τὸ 1890 ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἀμμώδους Ἀκρᾶς συνεποσοῦτο εἰς δύο περίπου χιλιάδας ψυχάς. Κυρία τῶν ἐνασχολήσεων εἶναι ἡ κτηνοτροφία καί, κατὰ δεῦτερον λόγον, ἡ ἀγροφωκῶν. Ἐξάγουν κοῤῥατα παστὰ καὶ δέρματα, συγχρόνως δὲ καταγίνονται καὶ εἰς ἀνεύρεσιν χρυσοῦ. Ἡ Ἀμμώδης Ἀκρὰ χρησιμεύει πρὸς τούτοις καὶ ὡς σταθμὸς δι' ὅσα ἀτμόπλοια μεταβαίνουν ἀπὸ τὸν ἕνα Ὠκεανὸν εἰς τὸν ἄλλον. Ἐκεῖ προμηθεύονται γαιάνθρακας καὶ ζωοτροφίας, ἥ μεταβιβάζουν ἐνίοτε τὰ φορτία τῶν ἀπὸ πλοῖον εἰς πλοῖον. Ὡστε δὲν λείπει κίνησις εἰς τὸν ἄλλοτε ἔρημον ἐκεῖνον λιμένα, ὅπου μάλιστα κατεσκευάσθη καὶ μῶλος, ἔχων μῆκος 250 μέτρων.

Προτου ἀρχίσουν τὰς ἐρεῖντας των εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πιρόδος, οἱ δύο Γάλλοι περικυρῆται ἠθέλησαν νὰ ἐπισκευθῶν τοὺς Παταγόνας, ὁ δὲ διοικητὴς τῆς Ἀμμώδους Ἀκρας ἔθεσε πρὸς τοῦτο ὑπὸ τὰς διαταγὰς των ἐν μικρὸν ἀτμόπλιον.

Ἀναχωρήσαντες τὴν 4ην Ἰουνίου 1890 παρείπλευσαν πρῶτον τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγγελάνου παράλια. Αἱ πρῶτην ἔρημοι ἐκεῖ πεδιάδες ἤρχισαν νὰ ἐξημερώνωνται, χάρις εἰς ἀποίκους κτηνοτρόφους καὶ γεωργούς. Οἱ Γάλλοι ἐπεσκεύθησαν τινὰς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐθαύμασαν τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν εὐπορίαν των. Ἄλλ' ἢ ἐπιθυμία των ἦτο νὰ ἴδωσιν καὶ ἀγρίους εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας. Εἰσῆλθε λοιπὸν τὸ μικρὸν των ἀτμόπλιον εἰς τὸν ποταμὸν Βαπτισμῶν, καὶ ἐκεῖ εἰς τὰς ὄχθας του συνήντησαν φυλὴν Παταγόνων. Συνέβαιτο ἀπὸ 50 περίπου ἄτομα ζῶντα ἐντὸς ἐπτά σκηνῶν.

α' Ο Παταγὼν, λέγει ὁ κ. Γουτὼν, εἶναι νομάς. Περιφέρειται ἔριππος εἰς ὅλην τὴν ἐκτασιν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, κυνηγῶν τὸ ζῶον λάμαν, καθὼς καὶ στρουθοκαμήλους. Τὰ δερματὰ τοῦ λάμα, ἢ γουανάκου, καὶ τὰ πτερὰ τῆς στρουθοκαμήλου μεταφέρουν οἱ Παταγόνες δις ἢ τρίς τοῦ ἔτους εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἀκραν, ὅπου τὰ ἀνταλλάσσουν μὲ ζωτροφίας καὶ σκεπάσματα, ἢ καὶ μὲ νομίσματα ἀργυρᾶ, τὰ ὅποια μετατρέπουν εἰς κοσμήματα ὡραία. Ἔχουν τὸ σῶμα εὐρωστον καὶ δυνατὸν, τὴν δὲ διάνοιαν ἀρκετὰ ἀνε-

πτυγμένην· τὸ μνημονικὸν τῶν ἰδίως εἶναι ζωηρότατον».

Τοὺς γάμους τῶν περιγράφει ὁ κ. Ρουσὼν ὡς ἑξῆς :

«Ὅταν ὁ Παταγὼν εὖρη νέαν τῆς ἀρεσκείας του, ἀναθέτει τὴν διαπραγματεύσιν εἰς προξενητὴν. Καὶ ἂν μὲν ἡ νύμφη εἶναι πτωχή, ἡ ὑπόθεσις συμβιβάζεται εὐκόλως· ἐὰν ὅμως εἶναι πλουσία, ὁπλοῦς ἂν ἔχη ὀλίγα ἄλογα, τότε τὸ πρᾶγμα ἔχει τὰς δυσκολίας του, ἐνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τῶν συγγενῶν τῆς. Πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν γίνονται μακρὰ διαπραγματεύσεις.

• Συνήθως ὁ γαμβρὸς δίδει ἵππους εἰς τοὺς γονεῖς, εἰς δὲ τοὺς ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης κοσμήματα ἀργυρᾶ. Ὅταν ἀποφασισθῇ τὸ συνοικέσιον, ἀκολουθεῖ ὁλονυχτία μὲ φαγοποσίαν, ᾄσματα καὶ χορούς. Ἄλλ' ἡ νύμφη ἐξακολουθεῖ νὰ κατοικῇ μὲ τοὺς γονεῖς τῆς μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ τέκνον. Τότε μόνον τὴν παραλαμβάνει ὁ σύζυγος εἰς τὴν οἰκὴν τοῦ σκηνῆν».

Ἰσοῦ δὲ πῶς θάπτουν τοὺς νεκροὺς τῶν :

«Ἄμα Παταγὼν ἀπεθάνῃ, τὸν διπλώνουν εἰς δύο, εἰς τρόπον ὥστε ἡ κεφαλὴ νὰ ἐγγίσῃ τὰ γόνατα, σφάζουν δὲ ἵππον καὶ ἐντὸς τοῦ δερματός του ῥάπτουν τὸ διπλωμένον σῶμα τοῦ νεκροῦ. Ἐπειτα φονεύουν καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ἵππους τοῦ ἀπεθανόντος, ἐνῶ αἱ γυναῖκες ἀναπτουν πυρᾶν, ὅπου καίουν ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα, παρεκτὸς τῶν ἀργυρῶν κοσμημάτων καὶ τῶν ὀπλῶν ἢ κυνηγετικῶν του ἐργαλείων. Γύρω τῆς πυρᾶς καθήνται αἱ γυναῖκες καὶ μοιρολογοῦν. Πρὸ τοῦ δὲ νυ-

κτώσῃ, τὸ πτώμα φορτῶνεται εἰς ἄλογον, καὶ δύο γυναῖκες μὲ ἓνα ἄνδρα τὸ συνοδεύουν διὰ νὰ τὸ θάψουν. Καὶ ἂν μὲν ᾗτο πτωχὸς ὁ ἀποθανών, τὸν θάπτουν ὅπου τύχῃ, ἔαν δὲ ᾗτο ἐκ τῶν πλουσίων, προσέχουν νὰ μείνῃ, ἔγνωστον τὸ μέρος, διὰ νὰ μὴ συληθῇ ὁ τάφος του διότι εἰς τὸν λάκκον, κάτωθεν τοῦ σάκκου τοῦ περιέχοντος τὸν νεκρόν, τοποθετοῦνται τὰ κειμήλιά του καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς συγγενεῖς νὰ τὰ ἐκθάψουν καὶ νὰ τὰ ἰδιοποιηθῶν. Ἐντὸς τοῦ λάκκου θάπτονται πρὸς τούτοις ζωοτροφίαι, πρὸς χρῆσιν τοῦ ἀποθανόντος.

οἱ περισσότεροι Παταγόνες ἔχουν πυροβόλα, ἀλλὰ τὰ μεταχειρίζονται μόνον ὅταν πρόκειται νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τοῦ κακοῦ των δαίμονος. Πιστεύουν εἰς τὴν ὑπαρξιν κακοποιῶν πνεύματος καὶ εἰς αὐτὰ ἀποδίδουν ὅλα τὰ δεινὰ των. Ἐὰν κανεὶς ἀσθενήσῃ, εἰναι βέβαιος ὅτι ὁ κακὸς δαίμων εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του. Ἀμέσως λοιπὸν αἱ γυναῖκες ἀρχίζουν καὶ φωνάζουν διὰ νὰ τὸν τρομάξουν, οἱ δὲ ἄνδρες ἀναβαίνουν εἰς τοὺς ἵππους των καὶ τρέχουν ὡς δαιμονισμένοι, κραυγάζοντες καὶ πυροβολοῦντες ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ, μέχρις οὗ νομίσουν ὅτι ἀπεμακρύνθη ὁ κακὸς δαίμων. Ἐνίοτε πληγώνονται ἀναμεταξύ των ἢ φρονεοῦν τὰ ἄλογά των. ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ δυστυχήματα τὰ ἀποδίδουν εἰς τὴν καταδουρμένην τοῦ κακοποιῶν πνεύματος.

Τὴν 12ην Ἰουλίου 1890 οἱ Γάλλοι περιηγηταὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἀλμώδην Ἀκρην. Ἐκείθεν ἀνεχώρησαν ἑφίπποι, διεσπινόμενοι πρὸς δυσμὰς. Μετὰ

24 ὥρων πορείαν ἔφθασαν εἰς τὸ στενὸν Φιταρόν, εἰς μέρος ὅπου τὸ πλάτος τοῦ ἦτο 300 περίπου μέτρων. Τὸ ἐπέρασαν με μικρὸν πλοιάριον, σύροντες ὀπισθέν των τὰ ἄλογα, καὶ ἀφοῦ διενυκτέρευσαν εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν, ἐξηκολούθησαν τὴν ἐπαύριον τὸν δρόμον των, παρὰ τὴν θάλασσαν. Τὸ πυκνὸν ἐκεῖ δάσος εἶναι ἀδιάκοπον, ὑπὸ δὲ τὸ δάσος ὁ κ. Ρουσὼν παρετήρησεν ὅτι ὑπάρχει ἀπέραντον στρώμα γαιανθράκων. Εἰς διάφορα μέρη αἱ ἄκραι τοῦ στρώματος φαίνονται γυμναὶ εἰς τὸν αἰγιαλόν. Τὸ ἀνθρακωρυχεῖον τοῦτο, λέγει ὁ κ. Ρουσὼν, δύναται νὰ δώσῃ νέαν ζωὴν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμμώδους Ἀκρας, ὅπου τὰ ἀτμόπλοια προμηθεύονται καὶ τώρα ἀνθρακας. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς του, οἱ ἐγγύριοι ἀνθρακες θὰ εἰμποροῦν νὰ πωλῶνται εἰς τὸ τρίτον τῆς τιμῆς τῶν Ἀγγλικῶν, οἱ ὅποιοι ἐπιφορτίζονται μετὰ τὴν ὑπέρογκον δαπάνην τῆς μεταφορᾶς.

Οἱ Γάλλοι περιηγηταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξακολουθήσουν ἐπὶ πολὺ τὰς ἐρεῦνας των, ἔνεκα τῶν ἀποκρήμνων βράχων, εἰ ὅποιοι, προχωροῦντες ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἔθεταν φραγμὸν ἀνυπέρβλητον εἰς τὴν πορείαν των. Ἐπέστρεψαν λοιπὸν εἰς τὸ στενὸν Φιταρόν, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τὴν Ἀμμώδην Ἀκραν, ὅπου ἡτοιμάσθησαν διὰ νέαν ἐκδρομὴν πρὸς τὰ νοτιανατολικά τῆς Γῆς τοῦ Πυρός. Ἐκεῖ ἀπήντησαν ἄλλου εἴδους δυσκολίας: τὴν ἐλώδη φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ δάσους. Εἰς ἓν μέρος ἔκαυσαν τὰ δένδρα διὰ ν' ἀνοιχθῇ κάπως ὁ δρόμος των. Προχω-

ροῦντες ἀργὰ καὶ μὲ κόπον πολὺν ἔφθασαν εἰς ποταμὸν πλάτους 50 ἢ 60 μέτρων καὶ βάθους τριῶν ἕως πέντε. Μὴ ἔχοντες ἐκεῖ πλοiάριον, τὸν ἐπέρασαν κολυμβῶντες αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι των, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχαν δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ζωοτροφίας. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τὰ ὅσα ἦσαν ἐντελῶς ἀδιάβατα καὶ οἱ κρημνοὶ χειρότεροι ἀκόμη. Ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου ἐξ ἀνάγκης ἐσταμάτησαν, εἶδαν ἀπέναντί των τὰς μικρὰς νήσους Τγγλεφῆλδ. Μικρὰ νέφη καπνοῦ ὑψούμενα εἰς μίαν τῶν νήσων ἐκείνων ἐμαρτύρουν ὅτι δὲν ἦτο ἀκατοίκητος. Οἱ ἄγριοι εἶδαν ἐκεῖθεν τοὺς ξένους καὶ ἀμέσως δύο μικρὰ πλοiάρια ἐξεκίνησαν πρὸς συνάντησίν των. Οἱ ἄγριοι οὗτοι βλέπουν ὅπως οὖν συχνὰ πολιτισμένους ἀνθρώπους, χάρις εἰς τὴν ἄγραν τῆς φώκης, ὥστε τοὺς συνείθισαν καὶ δὲν τοὺς ἀποφεύγουν. Ἀπ' ἐναντίας, ἅμα ἰδοῦν πλοiον, τὸ περικυκλῶνουν μὲ τὰ πλοiάρια των καὶ ζητοῦν ἀγαλέτας καὶ καπνόν». Ἀλλὰ δὲν πρέπει τις νὰ τοὺς ἐμπιστεύεται εὐκόλως, ὅταν μάλιστα ἔρχωνται πολλοὶ ὁμοῦ. «Πρὸ τινος, λέγει ὁ κ. Ρουσὼν, μικρὰ γολέτα εὐρεθεῖσα ἐκεῖ πλησίον, ἠγκυροβόλησεν εἰς ἓνα μικρὸν κόλπον. Εἰς τὸν αἰγιαλὸν δώδεκα ἢ δεκαπέντε ἐγγυῖοι εἶχαν στήσει τὰς σκηνάς των, καὶ τὰ τρία των πλοiάρια εὐρίσκοντο πλησίον των ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Τὴν νύκτα οἱ ἄγριοι περιεκύκλωσαν ἐν σιωπῇ τὴν γολέταν. Μόλις ἐπρόφθασεν ὁ φρουρῶν ναύτης νὰ ἐξυπνίσῃ τοὺς συντρόφους του! Ἀλλ' ἔως θὰ ἐλάβανε κακὸν τέλος ἡ διανυκτέρευσις των ἐκεῖ.»

Ἐπιστρέφαντες εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἀκραν οἱ περιηγηταὶ ἐπληροφόρηθησαν εἰδῆσιν ὀλιθεράν, ἐπιμαρτυροῦσαν τὴν θηριωδίαν τῶν ἀγρίων. Ἀτμοπλοῖον ἐμπορικὸν ἐξερχόμενον τοῦ πορθμοῦ ἀπῆντησε τρικυμίαν μεγάλην. Εἶχε φορτίον βαρὺ καὶ ὅν ἡδύνατο νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ ἀνέμου. Ἡ τρικυμία τὸ ἔρριψεν εἰς τοὺς βράχους, τὸ σκάφος συνετρίβη καὶ ὅλοι οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐπνίγησαν, ἐκτὸς πάντε ναυτῶν, οἱ ὅποιοι κατώρθωσαν νὰ πηδήσουν εἰς μίαν λέμβον καὶ ν' ἀποβιβασθοῦν εἰς τὴν παραλίαν. Ἀλλ' ὅτε ἐστάλη ἀπὸ τὴν Ἀμμώδη Ἀκραν ἀτμοπλοῖον πρὸς ἀναζήτησιν καὶ σωτηρίαν των, τὰ ὀλόγυμνα σώματά των εὗρέθησαν ἀποκεφαλισμένα. Οἱ ἄγριοι ἐφόνευσαν τοὺς δυστυχεῖς ναυαγούς διὰ νὰ τοὺς κλέψουν.

α' Ἐνῷ εἴμεθα εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἀκραν, διηγεῖται ὁ κ. Ρουσῶν, ὁ καθολικὸς ἱερεὺς καὶ ἱεραπόστολος Φακῆανος μᾶς προσεκάλεσε νὰ τὸν συνοδεύσωμεν ἐπιστρέφοντα εἰς νῆσον ἐκεῖ πλησίον, ὅπου διευθύνει κατὰστημα ἐκπαιδευτικὸν πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀγρίων. Το ἔδρυμα τοῦτο συντηρεῖται ὁσπέρη τῆς Κυβερνήσεως τῆς Χιλῆς. Ἐδέχθημεν προθύμως τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀνεχωρήσαμεν μὲ ἀτμοπλοῖον πολεμικόν.

»Εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου ὅπου ἡγκυροβολήσαμεν, οἱ ἱεραπόστολοι ἀνήγειραν καλύβας ξυλῖνας διὰ τοὺς κατηχουμένους των. Δενδροστοιχία τριακοσίων περίπου μέτρων φέρει ἀπὸ τὸ παράλιον πρὸς τὸ εὐρυχωρον οἰκοδόμημα ὅπου κατοικοῦν οἱ ἱεραπόστολοι καὶ αἱ καλογραῖαι. Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς του ὑπάρχει μικρά

ἐκκλησίαι, εἰς δὲ τὰς δύο πλευράς τῆς ἐκκλησίας ἐκτί-
σθησαν αἰθουσαι διὰ τὰς παραδύσεις τῶν μαθητῶν ὡς
νεοφύτων καὶ τῶν δύο φύλων. Τὸ σχολεῖον λειτουργεῖ
ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, οἱ δὲ μαθηταὶ ἤρχισαν νὰ ὁμιλοῦν
καὶ νὰ γράφουν τὴν Ἰσπανικὴν, ἡ ὁποία εἶναι καὶ τῇ
Χιλῆς ἡ γλῶσσα. Ὅτε ἐπεσκέφθημεν τὴν νῆσον, οἱ
μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριάς ἦσαν δεκατρεῖς τὸν ἀριθμὸν.

»Πρὸ τινος καιροῦ οἱ κατὰ κράτος ἄγριοι ἐστασία-
σαν, διότι τοὺς ἐφάνησαν βαρεῖαι αἱ ὑποχρεώσεις, ἐν
τὰς ὁποίας ὑπεβάλλοντο. Ἐπετέθησαν λοιπὸν κατὰ τῶν
ἐραποστόλων, καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν στασιαστῶν μετὰ τὸν
πέλεκυν του ἐπλήρωσε κατακέφαλα ἓνα μοναχόν. Ἀλλ'
οἱ μοναχοὶ ὀπλισθέντες κατέβαλαν τὴν στάσιν. Οἱ
κατὰ κράτος ἐσκορπίσθησαν, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῶν ἐστα-
στῶν σκηνὴν του εἰς ἀπόκεντρον παραλίαν. Ὁ υἱὸς τοῦ
ὁμοῦς ἔμεινε πλησίον τῶν ἐραποστόλων καὶ μᾶς ἐχρη-
σίμευεν ὡς ὁδηγὸς εἰς τὰς ἐκδρομὰς μας.

»ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ἐπεσκέφθημεν τὴν οἰκογέ-
νειάν του εἰς τὸ καταφύγιόν της, ἐντός μικροῦ ὄασι
εἰς τὸ βάθος ἐνὸς κόλπου, εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νῆ-
σου. Ἐμεῖναμεν ἐκεῖ μίαν ἡμέραν, ἀλλ' ἤρχισε νὰ
πίπτῃ χιὼν καὶ δὲν εἶχαμεν σκηνάς, ὥστε ἀπεφασί-
σαμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς ἐραποστόλους, εἰς τὴν
ἄλλην ἄκραν τῆς νήσου. Ἐπεράσαμεν τὴν νύκτα ἐν
τῷ ὄασι, ζητοῦντες ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους
προφύλαξιν κατὰ τοῦ ὀρμιυτάτου ψύχους. Ὁ ὁδηγὸς
μας δὲν ἐφαίνετο νὰ κρυώνῃ. Τὴν ἐπιούσαν ὁ καιρὸς
ἐξηκολούθησεν ἀθλιώτατος. Διηρχόμεθα τὰ ἔλα περὶ

μέ τοὺς πόδας παγωμένους, καὶ μᾶς ἐμάστιζε τὸ πρόσωπον ἡ ῥαγδαία βροχή. Ἄλλ' ἐνῷ ἡμεῖς ἐτρέμαμεν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ, ὁ ὁδηγὸς μας ἦτο εὐθυμὸς καὶ ζωηρὸς, ὥς σαύρα ζεσταινομένη εἰς τὸν ἥλιον.

» Ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ κατάστημα τῶν ἱεραποστολῶν, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ἑορτὴ μεγάλη. Ἦσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅλοι, ἱερεῖς, μοναχαί, καὶ ἄγριοι. Ἐψάλλοντο ὕμνοι, καὶ ἦχος ὀργάνου τοὺς συνῶδευεν. Ἡ ἑορτὴ ἦτο πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ συγχρόνου βαπτίσματος 35 ἐγγωρίων».

Εἶθε ἡ εἰσοδὸς τῶν νεοφωτίστων τούτων εἰς τὸν χριστιανισμὸν νὰ ἔχῃ ἀποτελέσματα διαρκέστερα παρὰ τὸ βάπτισμα τοῦ βασιλεως τοῦ Ζεβού !

Ὁ κ. Ρουσὼν καὶ ὁ σύντροφός του διέτρεξαν ἐν μέρει καὶ τὰ ἐνδοτέρα τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ὅπως ἄγνωστα πρὸ αὐτῶν. Φαίνεται ὅτι μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων ὑπάρχουν πεδιάδες ἐκτεταμέναι καὶ λίμναι. ἀπὸ τὰς ὁποίας πηγάζουν μικροὶ ποταμοί· πολλοὶ ὅμως τῶν λιμνῶν ξηραίνονται τὸ θέρος. Τὸ κλίμα ὁ κ. Ρουσὼν χαρακτηρίζει ὡς διαφέρον κατὰ πολὺ ἀπὸ μέρος εἰς μέρος. « Ἐνῷ, λέγει, ἡμεῖς εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη δὲν ὑπεφέραμεν ποσῶς, εἰς τὰ βουνὰ ἀπέθαναν ὅσα ἄνθρωποι ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. » Ἐν συνόλῳ, δὲν θεωρεῖ τὸ κλίμα τόσον κακὸν ὅσον ἄλλοι περιγῆται τὸ περιέγραψαν.

Ὁ κ. Ρουσὼν φρονεῖ ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ Γῆ τοῦ Πυρός δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀπέραντον κτηνοτροφεῖον. Στηρίζει δὲ τὴν αἰσιοδοξίαν του εἰς τὴν

ἐπιτυχίαν τῆς μικρᾶς ἀποικίας τῆς Ἀμμώδους Ἀκρας, καὶ εἰς τὸ παράδειγμα τῆς μεσημβρινῆς Παταγονίας, πρὸς βορρᾶν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγελλάνου.

Τοὺς ἀγρίους διαιρεῖ ὁ κ. Ρουσὼν εἰς τρεῖς φυλάς: τοὺς Ὀταῖς εἰς τὰ βόρεια καὶ βορειανατολικά, τοὺς Ἀλκαλούφας πρὸς δυσμὰς, καὶ τοὺς Γιαράν εἰς τὰ μεσημβρινώτερα.

Οἱ Ὀταῖς ἦσαν ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε. Εἶναι, λέγουσι, ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἕως δύο μετρῶν ἐνίσταται ἔχον τὸ δέρμα χαλκόχρουν, τὸ πρόσωπον ὠρειδῆς, τὸ μέτωπον στενὸν καὶ χαμηλόν· αἱ μαῦραι μακრაὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς των πίπτουν ἐπὶ τῶν ὤμων των· βλέποντες πυκνα σκεπάζουν τοὺς μικροὺς ὀφθαλμοὺς των· τὸ στήμα των εἶναι μέγαλον, οἱ δὲ ὀδόντες μικροὶ καὶ κίτρινοι. Ἐχουν τὰ μέλη νευρώδη καὶ δυνατὰ, μόνον δὲ ἐνδυνάμωτων εἶναι μία κάπα ἀπὸ δέρμα γουανάκου ἢ ἀλωπεκος· ἄλλως, περιπατοῦν ὀλόγυμνοι. Οἱ ἄνδρες ζῶναι τὴν κεφαλὴν μὲ λωρίδα ἐκ δέρματος, ἡ ὁποία εἰς τὸ μέτωπον ἔχει σχῆμα τριγώνου. Τοῦτο τοὺς διακρίνει ἀπὸ τὰς γυναῖκας. Ἐκεῖναι στολίζονται μὲ βραχιόλια καὶ μὲ περιλαίμια ἀπὸ μικροὺς κοχλίας.

Μόνη ἐργασία τῶν ἀγρίων τούτων εἶναι ἡ προμηθεῖα τῆς τροφῆς των. Ἐνῷ οἱ ἄνδρες κυνηγοῦν εἰς τὰ δάση, αἱ γυναῖκες συνάζουσιν ὀστρακόδερμα εἰς τὸ αἰγιαλόν, μεταξὺ τῶν βράχων, ἀφοῦ ἡ θάλασσα ἀποσυρομένη τοὺς ἀφήσῃ γυμνοὺς.

Ὡς ὅπλα ἔχουν τόξον μὲ χορδὴν ἐκ νεύρων γουανάκου, βέλη ξύλινα μὲ αἰχμὴν ἐκ λίθου κοκτεφεῦ.

καὶ σφραγίσαν ἐκ δερμάτος φώκιαι, περιέχουσαν 20 περίπου βάλν. Ἐχρυν δὲ προσετι καὶ σφενδάμνη. Αἱ γυναῖκες εἶναι ἐρωδιασμέναι μὲ μικρὸν καμάκιον ἀπὸ κόκκαλον καὶ μὲ καλοῦσιν ἀπὸ βορῶα. Αὐταὶ σηκώνουσι τὰ ρορτια, στήνουν τὰς σακῆνας, ἀνάπτουν τὰς πυρας καὶ φροντίζουν διὰ τὰ τέκνα των.

Οἱ ἄγριοι οὗτοι εἶναι δειλοὶ καὶ φοφοδεῖς ἀπέναντι τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων, παρεκτός ὅταν εὗρεθῶν πολυάριθμοι καὶ ἐννοήσουν ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶναι ἀσθενέστερος. Τότε γίνονται τολμηροὶ καὶ θηριώδεις. Πολλοὶ περιηγῆται τοὺς περιέγραψαν ὡς ἀνθρωποφάγους. Τοῦτο δὲν παραδέχεται ὁ κ. Ρουσὼν, ἔχμεν ὅμως τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δαρβίνου ὅτι τρώγουν ἐν καιρῷ πείνης τὰς γράσας των.

Τὸν πληθυσμὸν τῶν ἀγρίων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός ὁ κ. Ρουσὼν ὑπολογίζει εἰς μόνον 1200 ψυχάς, ἐνῶ κατὰ πηγὰς προγενεστέρας ἀνῆρχετο, ὡς ἀνέφερα, εἰς 8.000 περίπου. Ἐὰν ᾔσαν ὀρθαὶ αἱ ἀρχαιότεραι ἐκτιμήσεις καὶ ἂν δὲν ἔχῃ λάθος ὁ κ. Ρουσὼν, τότε ἔπεται ὡς συμπέρασμα ὅτι συνέβη καὶ εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός ὅ,τι συνέβη ἄλλου. Ὅπου εἰσχωρεῖ ὁ πολιτισμὸς, ἐλαττωῖται βαθμηδὸν καὶ ἐξαλείφεται ὁ ἐγγῶριος πληθυσμὸς τῶν ἀγρίων. Ὡστε ἀληθεύει ἀντιστροφόμενον τὸ ὁημῶδες : « ἤλθαν τὰ βέρδια καὶ διώξουν τὰ ἡμερα. » Τὰ ἡμερα διώκον καὶ καταστρέφουν τὰ ἄγρια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒ

22

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

Δ.